

**T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRK CEZA MAHKEMESİ KARARLARININ DİSİPLİN
HUKUKUNA ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa Necati EKİNCİ

Ankara-2023

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRK CEZA MAHKEMESİ KARARLARININ DİSİPLİN
HUKUKUNA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa Necati EKİNCİ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Dilşad Çiğdem SEVER

Ankara-2023

KABUL VE ONAY

Mustafa Necati EKİNCİ tarafından hazırlanan ‘‘Türk Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Hukukuna Etkisi’’ başlıklı bu çalışma, 25/04/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Hukuku Anabilim Kamu Hukuku programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mustafa Ayhan TEKİNSOY (Başkan)

Doç. Dr. Dilşad iğdem SEVER (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Timuçin KÖPRÜLÜ (Üye)

Doç. Dr. şule TUZLUKAYA

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

25.04.2023

Mustafa Necati EKİNCİ

ÖZ

EKİNCİ, Mustafa Necati, Türk Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Hukukuna Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2023.

Bir fiil, hem ceza hukukunun hem de disiplin hukukunun korumak istediği değerlere karşı tehdit unsuru olabilir. Bu durumda gerekli koşulların oluşması halinde ceza muhakemesi süreci başlayacaktır. Fiil aynı zamanda disiplin suçunu oluşturduğu için disiplin soruşturması da başlayacaktır. Bu noktada ceza hukuku ve disiplin hukukunun yolları kesişecektir. Disiplin hukuku ilke ve amaç bakımından ceza hukukundan farklıdır. Bu hukuk disiplinlerinin korumak istedikleri değerlerde farklıdır. Bu fark göz önüne alındığı zaman aynı fiil için farklı kararların çıkması muhtemeldir. Bu durumda 'ne bis in idem' ilkesinin disiplin hukukuna olan etkisi tartışılacaktır. Ceza davaları bir muhakeme faaliyetidir. Disiplin soruşturma ve kovuşturmaları ise idari işlem niteliğindedir. Bu durum, ceza hukuku ve disiplin hukuku bakımından önemli bir farktır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda ceza muhakemesindeki hükmün disiplin hukukuna etkisi incelenmesi gereken bir husustur. Bu husus mahkeme kararları ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Disiplin Hukuku, Ceza Muhakemesi, Disiplin Soruşturması, Disiplin Cezası, Hüküm.

ABSTRACT

EKİNCİ, Mustafa Necati, The Effect of Turkish Criminal Court Decisions on Disciplinary Law, Master Thesis, Ankara, 2023

An action can be a threat to the values that both criminal law and disciplinary law want to protect. In this case, if the necessary conditions are met, the criminal proceedings will begin. Since the action also constitutes a disciplinary offence, a disciplinary investigation will begin. At this point, the paths of criminal law and disciplinary law will intersect. Disciplinary law differs from criminal law in terms of principle and purpose. These legal disciplines differ in the values they want to protect. Considering this difference, it is likely that different decisions will emerge for the same action. In this case, the effect of the "ne bis in idem" principle on disciplinary law will be discussed. Criminal proceedings are a discernment activity. Disciplinary investigations and prosecutions are in the nature of administrative proceedings. This situation is an important difference between criminal law and disciplinary law. Considering all these, the effect of the judgement in the criminal procedure on the disciplinary law is an issue that needs to be examined. This issue will be discussed in the light of court decisions.

Keywords: Disciplinary Law, Criminal Proceedings, Disciplinary Investigation, Disciplinary Penalty, Judgement.

TEŞEKKÜR

Tamamlamıő olduğum bu tez alıőmasının her aşamasında engin bilimsel bilgi birikimi ile değerli katkılar sağlayan ve kıymetli zamanını ayırarak daima desteklerini esirgemeyen danıőman hocam Sayın Doç. Dr. Dilşad iğdem SEVER'e őukranlarımı sunarım. Ayrıca bilgi ve birikimlerinden yararlandığım Kamu Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyelerine teşekkür ederim.

Bugüne kadar eğitim ve öğretim hayatım boyunca beni her koőulda destekleyen ve hayatımın her anında maddi ve manevi olarak yanımda olan sevgili aileme teőekkürü bir borç biliyorum.

Mustafa Necati EKİNCİ

2023

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	iv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: CEZA HUKUKUNUN DİSİPLİN HUKUKU İLE BENZERLİK VE FARKLILIKLARI.....	4
1.1. Amaç ve Kavram Bakımından Disiplin Hukuku ve Ceza Hukuku Ayrımı.....	4
1.1.1. Kavramsal olarak disiplin hukuku ve ceza hukuku ayrımı.....	4
1.1.2. Disiplin hukuku ve ceza hukukunun amaç bakımından ayrımı.....	7
1.1.3. Disiplin suçunun ceza hukukundaki suç kavramından farkı	8
1.2. Disiplin Cezalarının Ceza Hukuku Yaptırımlarından Farkları	10
1.2.1. Kapsam ve amaç yönünden farkları	12
1.2.2. Uygulanması yönünden farkları	14
1.2.3. Yaptırım (müeyyide) bakımından farkları.....	20
1.2.4. Hukuki sonuçları yönünden farkları	20
1.3. Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunun Disiplin Hukukuna Yansıyan İlkeleri ve Bu İlkelerin Disiplin Hukukunda Görünümü	22
1.3.1. Suç ve cezalarda kanunilik ilkesinin disiplin hukukunda görünümü	22
1.3.2. Eşitlik ilkesinin disiplin hukukunda görünümü.....	30
1.3.3. Suç ve cezalarda ölçülülük ilkesinin disiplin hukukunda görünümü	32
1.3.4. Silahların eşitliği ilkesinin disiplin hukukunda görünümü.....	36
1.3.5. Masumiyet karinesinin disiplin hukukunda görünümü	38
1.3.6. Savunma hakkının disiplin hukukunda görünümü	43
1.3.7. Ne Bis İn İdem ilkesinin disiplin hukukunda görünümü.....	47
1.3.8. Cezalarda şahsilik ilkesinin disiplin hukukunda görünümü	51
BÖLÜM 2: CEZA MAHKEMESİ KARARI OLAN HÜKMÜN DİSİPLİN HUKUKUNA ETKİSİ	53
2.1. Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Evresinin Disiplin Soruşturmasına Etkisi.....	53

2.1.1. Delillerin hukuka uygunluğu durumunda etkisi	56
2.1.2. Delillerin hukuka aykırılığı durumunda etkisi.....	57
2.2. Ceza Muhakemesinde Verilen Hükümlerin Disiplin Hukukuna Etkisi..	60
2.2.1. Ceza muhakemesinde hüküm	62
2.2.2. Ceza muhakemesinde hüküm çeşitlerinin disiplin hukukuna etkisi	66
2.2.2.1. Beraat hükmünün disiplin hukukuna etkisi.....	66
2.2.2.1.1. Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması durumu	68
2.2.2.1.2. Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması durumu	69
2.2.2.1.3. Yüklenen suç bakımından failin kast veya taksirinin bulunmaması durumu.....	70
2.2.2.1.4. Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmiş olmasına rağmen, somut olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması durumu	72
2.2.2.1.5. Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması durumu	75
2.2.2.2. Ceza verilmesine yer olmadığı hükmünün disiplin hukukuna etkisi.....	78
2.2.2.3. Mahkûmiyet hükmünün disiplin hukukuna etkisi.....	81
2.2.2.4. Düşme kararının disiplin hukukuna etkisi	82
2.2.2.5. Davanın reddi hükmünün disiplin hukukuna etkisi	89
2.2.2.6. Güvenlik tedbirleri hükmünün disiplin hukukuna etkisi	90
SONUÇ.....	92
KAYNAKÇA	100
MAHKEME KARARLARI	106
TURNITIN RAPORU.....	110
ÖZGEÇMİŞ.....	123

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Ay	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
AYİM	: Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
AMKD	: Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi
BİM	: Bölge İdare Mahkemesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
DBB	: Danıştay Bilgi Bankası
DKD	: Danıştay Kararları Dergisi
E.	: Esas Numarası
K.	: Karar Numarası
T.	: Karar Tarihi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
C	: Cilt Numarası
S	: Sayı Numarası
s	: Sayfa Numarası
N	: Numara
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
TİD	: Türk İdare Dergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
R.G.T	: Resmi Gazete Tarihi
TDK	: Türk Dil Kurumu
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

TBBD : Türkiye Barolar Birliği Dergisi

B.N : Başvuru Numarası

DİDDGK: Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu

DD : Danıştay Dergisi

TBBD : Türkiye Barolar Birliği Dergisi

TAAD : Türkiye Adalet Dergisi

GİRİŞ

Bir fiilin ya da eylemin iki farklı hukuk disiplinine konu olması bir anahtarla iki farklı dünyanın kapılarını açmaya benzemektedir. Bu kapılardan biri ceza ve ceza muhakemesi hukuku iken, diğer kapı ise disiplin hukukudur. İki kapıyı açabilen anahtar ise fiil kavramıdır. Burada bahsettiğimiz fiil, haksız bir hareketi içermektedir.¹ Disiplin hukuku bakımından fiil, kuralı ihlal eden ve düzeni bozan davranış olarak kabul edilmektedir.² Bu çalışmada bir fiil kavramının çatısı altında ceza hukuku ve disiplin hukuku arasındaki ilişki incelenecektir. Ceza hukuku ve disiplin hukuku farklı disiplinler olmalarına rağmen aynı fiil sayesinde aynı potada eriyebilmektedirler. Aynı fiil için hem ceza hukukunda hem de disiplin hukukunda yaptırım uygulanması gerekebilir. Bu durumda “ne bis in idem” ilkesinin ihlal edildiği sonucuna varılamaz.³ Çünkü ceza hukuku ve disiplin hukuku farklı disiplinlerdir. Bu disiplinlerin korumak istedikleri değerler birbirinden farklıdır.⁴ Disiplin hukukunda korunan değer, kamu kurumunun iç düzeni olarak kabul edilmektedir.⁵ Ceza hukukunda cezalar, güvenlik tedbirleri vasıtasıyla toplum düzeni ve barışının korunması amaçlanmaktadır.⁶ Bir başka deyişle, ceza hukuku ceza ve güvenlik tedbirlerinin önleyici etkisiyle hukuki değerlerin korunması rolünü üstlenmektedir.⁷ Disiplin hukukunun amacı ise kamu kurumundaki iç işleyişi korumak ve kamu hizmetini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktır.

Ceza hukuku ve disiplin hukuku arasında amaç, kavram, yaptırım, ilke ve hukuki sonuçlar yönünden farklılıklar vardır. Ceza hukuku ve disiplin hukuku arasında farklılıklar olduğu gibi benzerlik gösteren noktalar da bulunmaktadır. Aynı fiilin hem ceza hukukunun hem de disiplin hukukunun düzenini bozan bir tehdit olarak görülmesi, bu iki disiplinin bir takım ortak yönlerinin olduğunu göstermektedir. Ceza hukukunun ve disiplin hukukunun ortak ve farklı yönlerini birlikte ele alırsak, aralarındaki ilişki daha iyi anlaşılacaktır. Ceza hukukunun ve disiplin hukukunun

¹ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 180.

² İbrahim Pınar ve Öner Çalışkan, *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020), 63.

³ Ali D. Ulusoy, *Türk İdare Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2022), 638.

⁴ Ulusoy, *Türk İdare Hukuku*, 638.

⁵ Ulusoy, *Türk İdare Hukuku*, 638.

⁶ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 44.

⁷ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 51.

arasındaki ilişkiyi incelerken araya daha sonra ceza muhakemesi hukuku da eklenecektir. Bu çalışmada üç farklı hukuk disiplini bir arada tutacak olan unsur fiil kavramı olacaktır. Aynı fiilin üç farklı disiplini bir arada tutmasının sırrını açıklamak gerekmektedir. Bir fiil hem ceza hukukunda hem de disiplin hukukunda suç sayılabilir. Bu durumda ceza hukuku ve disiplin hukuku arasında bir etkileşimin olacağı açıktır. Suçu oluşturan fiil bu disiplinlerin korumak istedikleri değerleri tehdit etmektedir. Ceza hukuku ve disiplin hukukunun bu tehdide karşı, farklı korunma mekanizmaları mevcuttur. Bu mekanizmalar, fiile ve fiili yapan kişiye karşı uyguladıkları yaptırımlardır. Söz konusu yaptırımlar, fiili önleme bakımından farklı etkilere sahiptirler.

Ceza hukukunun suçu oluşturan fiile karşı yaptırım uygulamak için kullandığı sistem ise ceza muhakemesidir. Aynı fiile yaptırım uygulamaya çalışan ceza ve disiplin hukukunun birbirlerinden etkilenecekleri aşikârdır. Ceza hukuku fiile ve fiili gerçekleştiren kişiye karşı olan yaptırımını ceza muhakemesindeki hüküm aracılığı ile uygulamaktadır. Bu bağlamda ceza muhakemesindeki hükmün disiplin hukukuna olan etkisini incelemek gerekmektedir.

Ceza hukuku ve disiplin hukukunun aynı fiile karşı yaptırım uygulaması ve aynı fiili, korumak istedikleri düzene karşı, ortak bir tehdit olarak algılaması sebebiyle aralarındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin disiplin hukukunu nasıl etkilediği hususunda araştırma gerekliliği doğmuştur.

Ceza hukuku ve disiplinin hukukunun arasındaki ilişki ve etkileşimi incelemenin bir yolu vardır. Aynı fiilin, bu iki farklı disiplinin korumak istedikleri değerlere karşı bir tehdit unsuru olabileceğini önceki satırlarda ifade etmiştik. Ceza hukuku bu tehdide karşı yaptırımını ceza muhakemesindeki hüküm aracılığıyla uygulamaktadır. Bu nedenle çalışmamızda, ceza muhakemesi kararlarından hükmün disiplin hukukuna etkisini incelenecektir. Böylelikle ceza muhakemesinde verilen diğer kararlar bu çalışmanın kapsamı dışında kalacaklardır. Ayrıca disiplin hukukuyla ilgili açıklamalar bu çalışmanın kapsamını yatay olarak genişletmemek adına, kamu personeli özelinde yapılacaktır. Ceza hukuku ve disiplin hukuku arasında ilişkiye dair yapılan akademik çalışmalara bakıldığında, hüküm ve hüküm çeşitlerinin disiplin hukukuna etkisinin yeterince incelenmediği fark edilmektedir. Bu nedenle ceza muhakemesinde hükmün disiplin hukukuna etkisi konusunu inceleme gerekliliği doğmuştur.

Sunulan bu tez çalışmasında, ceza hukuku ve disiplin hukukunun arasındaki benzerliklere, farklılıklara, ayrımlara ve ortak ilkelerin disiplin hukukundaki görünümüne, hüküm ve hüküm çeşitlerinin disiplin hukukuna etkisine, ceza kovuşturmasının disiplin soruşturmasına etkisine, hukuka uygun ve hukuka aykırı delillerin disiplin soruşturmasına etkisi incelenecektir. Bu çalışmanın amacı, aynı fiili korumak istedikleri düzene karşı tehdit olarak algılayan ceza hukuku ve disiplin hukuku arasında nasıl bir ilişki olduğunu ve bu ilişkinin disiplin hukukunu nasıl etkilediğini tespit etmektir.

BÖLÜM 1: CEZA HUKUKUNUN DİSİPLİN HUKUKU İLE BENZERLİK VE FARKLILIKLARI

Ceza hukuku ve disiplin hukukunun arasındaki ilişkiyi anlayabilmek için amaç, kapsam, kavram ve ilke bakımından incelenmesi gerekmektedir. Ceza hukuku ve disiplin hukuku arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların ortaya konulması bu tez çalışmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda amaç ve kavram bakımından disiplin hukuku ve ceza hukuku ayrımından bahsedilecektir.

1.1. Amaç ve Kavram Bakımından Disiplin Hukuku ve Ceza Hukuku Ayrımı

Çalışmanın bu başlığı altında disiplin hukuku ve ceza hukuku önce kavramsal olarak ele alınacaktır. Disiplin hukuku ve ceza hukukunun anlamlarından bahsedilerek, benzerlik ve farklılık gösterdikleri hususlara değinilecektir. Daha sonra disiplin hukuku ve ceza hukukunun amacından bahsedilerek, bu husustaki ayrım açıklanacaktır. Son olarak disiplin cezası ve ceza hukukundaki adli ceza kavramı karşılaştırmalı olarak açıklanıp, aralarındaki ilişki ve farklılardan bahsedilecektir.

1.1.1. Kavramsal olarak disiplin hukuku ve ceza hukuku ayrımı

Hukuk düzenimizde hukuka aykırı fiil ile fail arasında bir bağlantı kurup, bir takım yaptırımlar uygulayan hukuk dalının ceza hukuku olduğu bilinmektedir. Ancak idare hukuku bünyesinde yer alan disiplin hukuku da fiil ile fail arasında bir bağlantı kurup, bir takım yaptırımlar uygulamaktadır. Bir başka deyişle hukuka aykırı bir fiil için kişiye yaptırım uygulayan tek hukuk dalı ceza hukuku değildir. Bu bakımdan disiplin hukukunun bazı terimlerini kavramsal açıdan ele alınması faydalı olacaktır. Disiplin hukukunun terimleri oluşurken, ceza hukukundan etkilendiği yadsınamaz bir gerçektir. Disiplin suçu, disiplin cezası, disiplin yaptırımları, disiplin soruşturması, disiplin kovuşturması terimlerine bakıldığında, zihinde ceza hukuku canlanmaktadır. Suç, ceza, soruşturma, kovuşturma ve yaptırım (müeyyide) terimlerinin kaynağı ceza hukukudur. Disiplin hukuku idare hukuku bünyesinde olmasına rağmen suç ve cezalara ilişkin temel ilkelerin ve terimlerin disiplin hukukunda da bulunması nedeniyle, ceza hukukuyla doğrudan ilişkilidir.⁸ Bu çalışmada ceza hukuku ve disiplin

⁸ Turan Yıldırım, Melikşah Şahin, Nur Kaman, Gül Üstün, Eyüp Özdemir ve Özge Tekinsoy Okay, *İdare Hukuku*. (İstanbul: On iki levha Yayınevi, 2018), 197.

hukuku kavramsal olarak ele alınarak, benzerlik gösterdiği veya ayrıştığı noktalara değinilecektir. Çünkü ceza muhakemesi kararlarının disiplin hukukuna etkisi incelenirken, bu iki farklı disiplin arasındaki benzerliklere ve ayrımlara değinmek kaçınılmazdır. Araştırmanın ilerleyen kısımlarında disiplin, disiplin hukuku, disiplin suçu, disiplin cezası, disiplin yaptırımları kavramlarının ceza hukuku ile ilişkisi üzerinde durulacaktır.

Disiplin kelimesinin ortaya çıkışı, kökeni Fransızca olan ‘discipline’ kelimesine dayanmaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğü tarafından birden fazla tanımlanmıştır. Disiplin, toplumun kanunlarına, yazılı veya yazısız kurallarına dikkatle ve özenle uygun hareket edilmesi olarak tanımlanmıştır.⁹ Disiplin kelimesi ayrıca kişilerin toplumun düşünce ve davranışlarına uygun hareket etmelerini sağlamak amacıyla alınan önlemler bütünü olarak tanımlanmaktadır.¹⁰ Disiplin kelimesinin doktrinde eğitime, dizginleme, yola getirme ve zapturapt altına alma anlamına geldiğini öne süren araştırmacılar da mevcuttur.¹¹ Görüldüğü üzere disiplin kelimesi farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan yola çıkarak disiplin kelimesini, kişinin içinde bulunduğu, toplumla arasında var olan sözleşmeye uygun hareket etmesi şeklinde tanımlanabilmektedir. Disiplin kavramı çoğunlukla idare hukukuyla ilişkilendirilse de özel hukuk tüzel kişinin iç işleyişinde de uygulama sahası bulacağı düşünülmektedir. Ancak bu tez çalışmasında disiplin kavramının disiplin hukuku boyutu ele alınacaktır. İdare hukukuna ilişkin yapılan çalışmalarda disiplin kavramı, kamu personelinin kamu hizmeti düzenine aykırı olarak yaptıkları fiil ve sergiledikleri davranışlar sebebiyle karşılaştıkları yaptırımlar bütünü olarak belirtilmiştir.¹² Kamu kurumlarında kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için kamu personellerinin belirli bir düzen ve uyum içinde hareket etmeleri gereklidir. Kamu hizmetinde aksaklıkların yaşanmaması için kurumun iç işleyişinde bir takım kural ve yasakların olması kaçınılmazdır.¹³ Tüm bunlar düşünüldüğü zaman, disiplin kavramının idare hukuku bünyesinde bulunan disiplin hukuku dalında büyük bir uygulama sahası bulacağı açıktır. Toplum içindeki barışı ve huzuru sağlamak amacı,

⁹ Türk Dil Kurumu (TDK), Genel Türkçe Sözlük, (Erişim) <https://sozluk.gov.tr/>. E.T. 20.05.2022.

¹⁰ TDK, Genel Türkçe Sözlük.

¹¹ Nuri, Tortop. *Personel Yönetimi*. (Ankara: Yargı Yayınları, 1999), 2.

¹² Akgüner Tayfun ve Berk Kahraman, *İdare Hukuku*. (İstanbul: Der Yayınları, 2017), 721.

¹³ Sümeyra Sena Kurt. "Ceza Mahkemesi Kararlarının Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezasına Etkisi". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 9, no. 17 (2021): 388.

ceza hukuku açısından da geçerlidir.¹⁴ Bu bağlamda disiplin kavramıyla ceza hukuku arasında bir benzerlik olduğu açıktır.

Disiplin hukuku, kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi adına, kanun tarafından emredilen görevleri yerine getirmeyenlere, uyulmasını zorunlu kıldığı kurallar doğrultusunda hareket etmeyenlere, yasakladıklarını yapanlara, önceden bilinen usul ve koşullar kapsamında Devlet tarafından ceza verileceğini, bu ceza yetkisinin kimler tarafından kullanılacağını saptayan kurallar bütünüdür.¹⁵ Görüldüğü üzere Danıştay bu kararında disiplin hukukunun çerçevesini genel anlamda çizmiştir. Ancak bu tanımda, öğrenciler, akademisyenler ve işçiler yer almamaktadırlar. Danıştay bu kararında disiplin hukukunu kamu kurumlarına ve kamu hizmeti vazifesini yürüten personele özgülemeye çalışmıştır. Öğrenciler, akademisyenler ve işçiler disiplin hukukunun öznesi konumundadırlar. Disiplin hukuku doktrinde daha geniş bir şekilde tanımlanmıştır. Doktrinde disiplin hukuku tanımı, Danıştay tarafından yapılan tanımdan farklı olarak, disiplin suçu işlediği iddia edilen kamu personeli hakkında uygulanacak bir disiplin yaptırımı karşısında başvurulacak hukuki yolları da kapsayacak şekilde tanımı genişletmiştir.¹⁶ Ceza hukukunun disiplin hukuku ile benzer tarafları bulunmaktadır. Ancak ceza hukukunun kapsamı disiplin hukukuna göre daha geniştir. Ceza hukukuna dair çok farklı tanımlar yapılmaktadır. Ceza hukuku suç oluşturan fiilin yapısını inceleyen ve bünyesinde buna has yaptırımlar bulunduran hukuk dalıdır.¹⁷ Ceza hukukunun doktrindeki bir başka tanımında haksızlık teşkil eden fiillerin hangilerinin suç olarak kabul edilmesi gerektiğini, bu fiiller işlendiğinde hangi yaptırımların uygulanacağını belirleyen hukuk disiplini dir.¹⁸ Mevcut tanımlara bakıldığı zaman ceza hukukunun disiplin hukukuna göre kapsamının çok daha geniş olduğu görülmektedir. Ceza hukuku ve disiplin hukuku konu, amaç, kişi ve uygulama bakımından birbirinden farklı hukuk disiplinleri olduğu açıktır. Araştırmanın ilerleyen safhalarında bu farklılıklara değinilecektir.

¹⁴ Feridün Yenisey, Ayşe Nuhoglu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 79.

¹⁵ Danıştay 12. Daire. E:2015/2837. K:2018/4660. T:09.09.2018. <https://www.lexpera.com.tr/>.

¹⁶ Tahir Muratoğlu, “Yargısal Faaliyetler Bağlamında Tesis Edilen Disiplin Yaptırımları ve Bu Yaptırımların Hukuka Uygunluğu”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 30-31, (2014): 80.

¹⁷ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 36.

¹⁸ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel hükümler*. 53.

1.1.2. Disiplin hukuku ve ceza hukukunun amaç bakımından ayrımı

Disiplin hukukunun amacı kamu kurumundaki iç işleyişi korumak ve kamu hizmetini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktır.¹⁹ Bu nedenle ceza hukukundaki yaptırımlardan farklı olarak, bir takım idari tedbirler alma noktasında yoğunlaşmıştır.²⁰ Disiplin hukukunun amaç bakımından kamu kurumundaki işleyişin düzenli bir şekilde yürütülmesine odaklandığı görülmektedir. Bu bakımdan disiplin hukukunun amacı ceza hukukuna göre dar bir çerçeveye sıkışmıştır. Ceza hukukunun amacı ise ceza ve güvenlik tedbirleri vasıtasıyla kamu düzenini sağlamaktır.²¹ Ceza hukuku, kişiye toplum düzeni adına yaptırım uygulamaktadır. Bir başka deyişle ceza hukuku kişileri değil, toplum düzenini öcelemektedir. Disiplin hukuku ise kamu kurumunda verilen hizmetin sağlıklı bir şekilde işlemesi için kamu personelini ön plana almaktadır. Ceza hukukunda failin işlediği fiil için yaptırım uygulayarak, suç işlemesi muhtemel kişilere bir mesaj verilmektedir. Topluma böyle bir fiil gerçekleştirirsen, yaptırım ile karşılaşsın denilmektedir.²² Disiplin hukukunda ise topluma verilen herhangi bir mesaj yoktur. Yaptırımın muhatabı olan personele ve söz konusu kamu kurumunda çalışan diğer kamu personellerine mesaj verilmektedir. Disiplin hukuku bünyesinde bulundurduğu disiplin suçu, idari yaptırımlar ve disiplin cezası kavramlarıyla sıkı sıkıya bağlı olduğu bir ilişki içindedir. Disiplin hukukuna dair açıklamalar yaparken, disiplin suçuna, disiplin cezasına değinmemek mümkün değildir. Çünkü bu kavramların disiplin hukukundan bağımsız bir şekilde ele alınması söz konusu değildir. Bu kavramların tanımları dahi büyük benzerlikler içermektedir. Bir başka deyişle disiplin hukuku çerçeve bir kavramdır. Bu bakımdan disiplin ve ceza hukuku arasındaki ilişkiyi ifade ederken, disiplin suçu ve disiplin cezası terimleri sıklıkla kullanılacaktır. Çalışmanın ilerleyen satırlarında bu konuya dair açıklamalar genişletilecektir.

¹⁹ Cihan Yüzbaşıoğlu, “Ceza Yargılamalarının Disiplin Yargılamaları Bakımından Etkisi”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.13, S.1, (2014): 689.

²⁰ Nuri Tortop, “Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları”, *Amme İdaresi Dergisi*, C.16, S. 3, (1983): s.90.

²¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 44.

²² Mesut Bedri Yılmaz, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2012), 31.

1.1.3. Disiplin suçunun ceza hukukundaki suç kavramından farkı

Disiplin hukuku kavramlarına bakıldığı zaman ceza hukukunun izlerini görmek mümkündür. Disiplin suçu kavramı da ceza hukukundan esinlenilerek ortaya çıktığı ifade edilebilmektedir. Ayrıca disiplin suçlarının doktrinde farklı şekillerde tanımlandığı açıkça görülmektedir. Kamu personelinin çalıştığı kurumun iç işleyişini bozan, kamu hizmetinin aksamasına yol açan kusurlu davranışları disiplin suçu kapsamında tanımlanmaktadır.²³ Disiplin suçu doktrinde çoğunluğun görüşüne bakılırsa; kamu kurumundaki işleyişi tahrip eden, kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yapılmasının önüne geçen kusurlu davranışlar olarak açıklanmaktadır.²⁴ Disiplin suçunu görev nedeniyle yapılan kusurlu fiil olarak tanımlayan yazarlarda vardır.²⁵ Doktrinde disiplin suçu kamu hizmeti işleyişini bozan davranışlar bütünü olarak da tanımlanmıştır.²⁶ Disiplin suçunun en temel amacı kamu kurumundaki işleyişin ve kamu hizmeti ağına zarar verilmesini önlemektir.²⁷ Disiplin suçları bir fiilin yapıldığı için oluşabileceği gibi bir fiilin yapılmaması sebebiyle de oluşabilir.²⁸ Bir başka deyişle kamu personeli yapması gereken bir davranışı yapmadığı içinde disiplin suçu işlemiş olabilmektedir. Disiplin suçu kavramının yasal dayanağını 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun (DMK) disipline ilişkin hükümlerini içeren madde 124 ve Anayasa (Ay) madde 38 oluşturmaktadır. Disiplin suçu terimi denilince akla daha çok ceza hukuku gelmektedir. Bu nedenle doktrinde bazı araştırmacılar tarafından “disiplinsizlik” şeklinde ifade edilmektedir.²⁹

Disiplin suçu için yapılan tanımlara bakıldığı zaman bir takım unsurlar içerdiği görülmektedir. Disiplin suçunun unsurlarından biri kamu personeli tarafından işlenmiş oluşudur.³⁰ Ceza hukukunda ise suç için böyle bir şart yoktur. Ceza muhakemesinde herkes şüpheli, sanık ya da fail olabilir. Bu unsur bakımından disiplin suçu ve ceza

²³ Metin Günday, *İdare Hukuku*. (Ankara: İmaj Yayınları, 2013), 627.

²⁴ Akyılmaz, Bahtiyar. "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6 (2002): 242.

²⁵ Kemal Gözler. *İdare Hukuku*. (Bursa: Ekin Kitabevi, C. 2, 2003), 686.

²⁶ Turhan Tufan Yüce. "Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Ceza Hukukunda Geçerliliği Sorunu ve Danıştay Kararlarının Tahlili", *Danıştay Dergisi*. 88, (1994): 5-13.

²⁷ Zehreddin Aslan. *Disiplin Suç ve Cezaları*. (İstanbul: Alfa Yayınları, 2001), 24.

²⁸ Ramazan Çağlayan, *İdare Hukuku Dersleri* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020), 526.

²⁹ Zor Burç Volkan. "Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Hukukunda Uygulanabilirliği". *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* n.12 (2022): 201-250.

³⁰ Aslan, *Disiplin Suç ve Cezaları*, 24.

hukukundaki suç birbirinden ayrılmaktadır. Ayrıca disiplin suçu kanunda açık bir şekilde gösterilmesi gerekir. Bu unsur disiplin suçunun tipiklik unsurudur. Bir fiilin veya davranışın disiplin suçu sayılabilmesi için kanunda açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Aksi halde tipiklik unsuruna aykırı bir durum teşkil edecektir. Buradaki tipiklik unsuru ceza hukukundaki tipiklik unsuruna benzemektedir. Mevzuatta aynı fiil ve davranışlara da disiplin cezası verileceği ifade edilmiştir. Bu ifade disiplin suçunun tipikliğine aykırılık teşkil etmektedir.³¹ Son olarak da olayda kamu personelinin kusurunun ve kastının olması gereklidir. Kamu personelinin kusurunu ispatlama görevi ise idareye aittir.³² Kamu personelinin kusurunun olduğunu ispatlama görevinin idareye ait olduğuna dair yüksek mahkeme kararları da mevcuttur.³³ Ancak doktrinde disiplin suçu dikkat ve özen eksikliği sebebiyle de oluşabileceği dile getirilmiştir. Bir başka ifadeyle disiplin suçu taksirle de işlenebilmektedir.³⁴

Disiplin suçunu ele alırken, ceza hukukundaki suç kavramıyla birlikte değerlendirmek faydalı olacaktır. Ceza hukukunda fiil ön plandadır. Ceza hukuku faile değil, fiile odaklanmaktadır.³⁵ Bir başka deyişle aslında kişiler değil, fiiller cezalandırılmaktadır. Ancak disiplin hukukunun tanımına bakıldığı zaman kamu personeli, yaptığı veya yapmadığı davranışlarla birlikte değerlendirilmektedir.³⁶ Bu bakımdan ceza hukuku kapsamındaki suç kavramıyla disiplin suçu kavramı birbirinden ayrılmaktadır. Korumak istedikleri değerler farklılık göstermektedir. Ceza hukukunda suç kavramı maddi ve şekli anlamda olmak üzere iki ayrı biçimde tanımlanmaktadır.³⁷ Şekli anlamda suç kavramı, kanunlar tarafından yasaklanan fiillerin yapılması olarak tanımlanabilmektedir.³⁸ Maddi anlamda suç kavramı ise yasaklanan fiiller konusunda toplumun düşüncesini ifade etmektedir.³⁹ Bir başka

³¹ Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", 242.

³² Tortop, "Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları", 91.

³³ Danıştay 12. Dairesi. T:22.02.2006. E:2005/6353. K:2006/540. Danıştay Kararları Dergisi (DKD), Sayı 113. Danıştay Bilgi Bankası(DBB). <https://karararama.danistay.gov.tr/>

³⁴ Ömer Asım Livanelioğlu. *Memur Disiplin Hukuku*. (Ankara: US-A Yayıncılık, 1997), 27.

³⁵ Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler/Temel Bilgiler*. (Ankara: Astana Yayınevi, 2020), 129.

³⁶ Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", 242.

³⁷ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021): 41.

³⁸ Koca ve Üzülmöz. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 41.

³⁹ Koca ve Üzülmöz. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 43.

deyişle şekli anlamda suç kavramı, yasalarla korunan güvenceyi temsil eder. Maddi anlamda suç kavramı ise toplumun suç kavramına olan bakışını temsil etmektedir. Kanaatimizce ceza hukukunda suç kavramı ele alınırken, hem şekli anlamı hem de maddi anlamı birlikte değerlendirilmelidir. Ceza hukuku suç kavramına doğal olarak disiplin hukukuna göre daha geniş bir pencereden bakmaktadır. Disiplin suçu kavramı ise daha çok şekli anlamda suç kavramıyla örtüşmektedir. Çünkü kamu kurumu içindeki işleyişin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi ve kamu hizmetinin zarar görmemesi adına, hangi fiillerin disiplin suçunu oluşturacağı açık bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu bakımdan disiplin suçu kavramının ceza hukukundaki şekli suç kavramına yaklaştığını söylemek mümkündür.⁴⁰ Kanaatimizce disiplin suçu ile ceza hukukundaki şekli suç kavramı örtüşmektedir. Kamu hizmetinin ve kamu kurumu içindeki işleyişinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için disiplin suçunun bilinir ve öngörülebilir olması gerekmektedir. Bu hususun disiplin suçunun şekli suç kavramıyla ele alınmasıyla sağlanabileceği açıktır.

Mevzuatımızda 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olan kamu personeli için, DMK madde 124 ve madde 125'te disiplin suç ve cezaları düzenlenmiştir. DMK kapsamında yer almayan, yargı mensupları, askerler, akademisyenler için kendi personel kanunlarında ve ilgili yönetmeliklerde disiplin suçu ve cezaları düzenlenmiştir. Ayrıca özel kanuna tabi olan kamu personelleri için söz konusu özel kanunlarda disiplin suçu ve cezaları düzenlenmiştir. Disiplin cezası kavramına, ceza hukuku yaptırımı ve farklarına bu çalışmanın ilerleyen satırlarında değinilecektir.

1.2. Disiplin Cezalarının Ceza Hukuku Yaptırımlarından Farkları

İdari yaptırımlar, disiplin cezalarını da kapsayan geniş bir kavramdır. Yaptırım terimini hukuk kurallarına aykırı davranılması halinde kişinin ödemesi gereken bedel olarak tanımlanabilmektedir.⁴¹ Yaptırımlar, idari yaptırımlar ve ceza yaptırımları olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu kurumu içindeki düzenin sağlanması, kurallara aykırı hareket edilmesinin önüne geçilmesi amacıyla uygulanan yaptırımlara disiplin

⁴⁰ Şeref Gözübüyük ve Turgut Tan. *İdare Hukuku*. (Ankara: Turhan Kitapevi, C. 1, 2007), 989.

⁴¹ Ebru Fatma Gündüz, "İdari Yaptırımların Zaman Bakımından Uygulanması", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 32, 2017: 33.

yaptırımını denilmektedir.⁴² Disiplin yaptırımları genel olarak karşımıza disiplin cezaları şeklinde çıkmaktadır. Sunulan tez çalışmasının kapsamını genişletmemek adına idari yaptırımları disiplin cezaları özelinde ele alınacaktır.

Disiplin cezaları doktrinde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Disiplin cezaları kamu personelinin mesleki yaşam ve görevlerinde görülen yolsuzluklara karşı, kendisine uygulanan yaptırımlardır.⁴³ Onar, burada oldukça geniş bir tanım yapmıştır. Kamu personelinin görevinde yaptığı yolsuzluklar ifadesi oldukça geniş bir anlam ifade etmektedir. Günday ise kamu personelinin çalıştığı kamu kurumunun iç düzenini aksatmaya yönelik hareketlerine disiplin suçu, disiplin suçuna karşılık öngörülen yaptırımlara da disiplin cezası demektedir.⁴⁴ Bu tanımlarda disiplin cezası kamu personelinin kurum içindeki görevleriyle sınırlandırılmıştır. Disiplin cezasının tanımının kapsam bakımından daraltılarak yapılması, disiplin hukukunun amacına ulaşması bakımından yerinde olmuştur. Disiplin cezasını kurum içindeki personellerin birlikte belirli bir düzen ve organizasyon içerisinde çalışabilmesi için uygulanan yaptırımlar bütünü olarak tanımlayan yazarlarda mevcuttur.⁴⁵ Anayasa Mahkemesi ise kamu hizmetinin düzgün bir şekilde yerine getirilebilmesi için yapılması veya yapılmaması gereken davranışların ihlali halinde uygulanan yaptırımlar olarak tanımlamıştır.⁴⁶ Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan tanımda kamu personelinin yaptığı davranışların yanı sıra yapmadığı davranışlara da vurgu yapılmıştır. Bu açıdan doktrinde yapılan tanımlardan ayrılmaktadır. Ayrıca DMK madde 124 ve madde 125 disiplin cezasının tanımına ve türlerine yer verilmiştir. Disiplin cezasının tanımlarına bakıldığı zaman ceza hukukundaki yaptırımlardan ayrıldığını görmek mümkündür. Bu iki yaptırım türü kişi, konu, amaç, uygulama, yaptırım, tesis eden ve uygulayan organ yönünden birbirinden ayrılmaktadır. Çalışmanın ilerleyen satırlarında bu hususlara değinilecektir.

Disiplin cezasının verilme amacı kamu personelinin çalıştığı kurumdaki iç işleyişi bozacak davranışlar sergilemesinin önüne geçmektir.⁴⁷ Disiplin cezalarının amacı kurum içi düzeni ve disiplini sağlamak olduğu için, kamu personelinin görevi

⁴² Zor. "Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Hukukunda Uygulanabilirliği", 205.

⁴³ Sıddık Sami Onar. *İdare Hukukunun Umumi Esasları*. (İstanbul: Hak Kitabevi, C. 2. 1966), 1188.

⁴⁴ Günday, *İdare Hukuku*, 627.

⁴⁵ Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 989.

⁴⁶ AYM, E:2018/110, K:2018/99, T:17.10.2018; AYM, E:2021/16, K:2021/62, T:21.9.2021.

⁴⁷ Mehmet Nadir Arıca, *Memur Suçları ve Soruşturma*, (Ankara: İlksan Matbaası, 2000), 100.

ve kurum dışındaki kusurlu davranışlarından dolayı çalıştığı kamu kurumu tarafından yaptırma tabi tutulamayacaktır.⁴⁸ Danıştay disiplin cezasını kurum içindeki ve görevin yerine getirilmesi sebebiyle yapılan davranışlarla sınırlı tutmuştur. İdarenin kamu hizmeti faaliyetlerini yürütürken kanunun ona verdiği yetkiye dayanarak yaptırım uygulaması gerektiği durumlar söz konusu olabileceğinden, idare bu yetkiye dayanarak idari işlemle cezai yaptırımlar uygulayabilmektedir. İdarenin bu yaptırımı uygulaması için yargı kararına ihtiyaç duyulmamaktadır.⁴⁹ Disiplin cezalarının yargılama faaliyeti olarak nitelendirilmesi tartışmaya açık bir konudur. Bu konuya ilerleyen satırlarda değinilecektir.

1.2.1. Kapsam ve amaç yönünden farkları

Bu başlık altında disiplin cezası ile adli ceza konu, kişi, amaç ve kapsam bakımından değerlendirilecektir. Çalışmanın yeknesaklığını sağlamak amacıyla bu hususları ayrı başlıklar halinde incelemek yerine kapsam ve amaç bakımından farkları başlığı altında ele alınacaktır.

Ceza hukukunda uygulanan ceza yaptırımı ile disiplin cezası ayırımına değinirken, kapsam ve amaç yönünden incelemek kaçınılmazdır. Çalışmanın bu bölümünden itibaren ceza hukuku yaptırımına adli ceza terimi kullanılacaktır. Bu terimin kullanılmasının sebebi disiplin cezası terimiyle karıştırılmasının önüne geçmektir. Adli ceza, topluma zarar veren haksız bir fiili işleyen kişiye karşı, kanunları işleterek ve önceden belirlenen bir muhakeme sistemiyle uygulanan bir takım yaptırımlardır.⁵⁰ Adli cezanın vazifesi faile kusurlu davranışının veya hareketinin bedelini ödetmek, hukuka katkı sunmak, toplumun hukuka olan inancını artırmak ve toplumun diğer bireylerinin suç işleminin önüne geçmektir.⁵¹ Ceza hukuku belirli bir zümreyi değil, toplum ve kamu düzenini esas almaktadır. Disiplin hukuku ise kamu hizmeti yürüten kurumları, bu kurumlarda çalışan personelleri veya bu kurumlara bağlı kişileri ön planda tutmaktadır. Bu noktada ceza hukukunun disiplin hukukuna göre daha kapsayıcı bir tutuma sahip olduğunu söylemek mümkündür. İdare tarafından

⁴⁸ Danıştay 10. Dairesi. E:1984/1773. K:1984/2029. T:03.12.1984. DD, Sayı:58-59, s.395.

⁴⁹ Zehreddin Aslan ve Halil Altındağ. *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020), 27.

⁵⁰ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*. (İstanbul: Beta Yayınevi, C.1, 1987), 340.

⁵¹ Timur Demirbaş. *Ceza Hukuku Genel Hükmümler*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 601.

kamu hizmetinin iyi bir şekilde yerine getirilebilmesi için kamu kurumundaki işleyişte herhangi bir aksaklık olmaması gerekmektedir. İdarenin sağlıklı bir iç işleyiş sistemi tesis edebilmesi için bir takım yaptırımlar uygulaması kaçınılmazdır. Bir başka ifadeyle ceza hukuku yaptırımlarını toplum barışı için uygularken, disiplin hukuku ise disiplin cezasını kamu kurumundaki iç işleyiş ve kamu hizmetinin sürekliliği adına uygulamaktadır. Bu bağlamda disiplin cezası ile adli ceza birbirinden ayrılmaktadır.

Adli cezalar toplumdaki her bireye karşı uygulanabilir. Ancak disiplin cezaları ise sadece kamu kurumundaki görevli personel veya kurumla ilişkili kişilere yönelik uygulanabilir.⁵² Bu bağlamda adli cezaların uygulama alanı disiplin cezaların göre çok daha geniştir. Ceza hukuku kişileri cinsiyetlerine, mesleklerine, inançlarına ve medeni hallerine göre ayırmaz. Disiplin hukukunda da böyle bir ayırım söz konusu değildir. Ancak disiplin hukuku amaç ve ilkeleri doğrultusunda idare çatısı altında bulunan kişileri kapsamaktadır. Bir başka deyişle disiplin cezasının uygulanabilmesi için kişinin kamu kurumu bünyesinde bulunan bir kamu personeli veya bu kurumun faaliyetlerini doğrudan etkileyen, kurumla bağı bulunan bir kişinin olması gerekmektedir.⁵³ Kamu personeli dışında kurumla bağı olan kişiler derken; akademisyenler, öğrenciler ve özel kanunlara tabi olan kamu görevlilerinden bahsedilmektedir.

Disiplin cezası ve adli ceza, konu ve amaç bakımından da birbirinden ayrılmaktadır. Disiplin cezalarının konusunu kamu hizmeti gören kamu personelinin, kurum içindeki yaptığı veya yapmadığı fiiller oluşturur. Adli cezaların konusunu toplum düzenini ve barışını bozan haksız fiiller oluşturur.⁵⁴ Disiplin cezasının amacı kurum içindeki işleyişi korumak ve kamu hizmeti faaliyetlerinin zarar görmesini engellemektir. Adli cezanın amacı ise bozulan toplum düzenini yeniden tesis etmek ve toplumu oluşturan bireylerin suç işlemesinin önüne geçmektir. Ceza muhakemesinde suç işleyen kişi cezalandırılacak ve bozulan toplum düzeni yeniden inşa edilecektir.⁵⁵ Kamu hizmetinin devamlılığı sağlanarak, kamu yararı amacı güdüldüğü düşünülebilir. Ancak disiplin cezalarının temel amacının kurum içi işleyişi korumak ve kamu

⁵² Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler/Temel Bilgiler*, 40.

⁵³ Ender Ethem Atay, *İdare Hukuku (THD)*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 521.

⁵⁴ Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 63.

⁵⁵ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 63.

hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamak olduğu unutulmaması gerekmektedir.

1.2.2. Uygulanması yönünden farkları

Ceza hukuku ile disiplin hukuku arasında uygulayan ve düzenleyen organ bakımından büyük farklar bulunmaktadır. Bu farkların oluşmasında temel etken ceza yaptırımlarının bir muhakeme süreci sonunda veriliyor olmasıdır. Ceza muhakemesi suçun işlenip işlenmediğini, işlendiyse kim tarafından işlendiğinin bulunduğu, suç işleyen kişinin cezalandırıldığı ve bozulan toplum düzenini yeniden kurulduğu bir dizi faaliyetler zinciridir.⁵⁶ Bu tanımın alt metninde yargısal bir faaliyet zincirinden bahsedilmektedir. Ceza hukuku tarafından suç sayılan bir fiili işleyen kişinin cezalandırılabilmesi için bu muhakeme sürecinin tamamlanması gereklidir. Bu fark adli ceza ile disiplin cezasını birbirinden ayıran en önemli husustur. Disiplin cezası ise idari işlemle tesis edilmektedir. Disiplin yaptırımını uygulanırken herhangi bir muhakeme faaliyeti yoktur. Disiplin cezası doğrudan idare tarafından verilmekteyken,⁵⁷ adli cezalar ise bağımsız mahkemeler tarafından verilmektedir.⁵⁸ Ceza hukukunda, cezalandırma yetkisi devletten başkasına ait değildir. Devlet bu yetkiyi münhasıran elinde bulundurmaktadır.⁵⁹ Disiplin cezalarını ise yetkili amir veya kuruluşlar verebilir.^{60,61} Devlet, ceza yaptırımını bağımsız mahkemeler eliyle vermektedir. Bir başka deyişle devlet cezalandırma yetkisini kimseyle paylaşmamaktadır. Disiplin hukukunda ise durum farklıdır. Disiplin hukukunda disiplin cezaları bağımsız mahkemeler tarafından verilmemektedir. Disiplin cezaları kamu kurumu içindeki yetkili idari organ tarafından verilmektedir. Disiplin soruşturması memur, akademisyen ve öğrenci gibi kendine has bir statüye sahip kişilere disiplin cezası verilmesi adli cezalardan bağımsız yürütülen bir süreçtir.⁶² Disiplin cezaları caydırıcı bir nitelik taşımaktadır. Ancak disiplin cezalarının tesis

⁵⁶ Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk. *Ceza Muhakemesi Hukuku-1*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 21.

⁵⁷ Çağlasın Yıldız, *Ceza Muhakemesi İlke Ve Kurallarının Disiplin Hukukuna Etkisi*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 24.

⁵⁸ Bahri Öztürk, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem vd. *Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 114.

⁵⁹ Dönmezer ve Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısımlar*, 329.

⁶⁰ Dönmezer ve Erman. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısımlar*, 329.

⁶¹ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 86.

⁶² Özge Didem Boulanger, "Disiplin Cezalarının Özlük Dosyalarından Silinmesi Ve Cezalara İlişkin Bilgilerin Üçüncü Kişilere Verilmesi Meselesi". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* (2022): 219-240.

edildikleri organ ve uygulanmaları bakımından ceza hukukundaki yaptırımlara benzediği söylenemez. Disiplin cezalarını vermeye yetkili organ ve disiplin cezalarının uygulanması bakımından değerlendirildiğinde yargılama faaliyeti olmaktan uzaklaşıldığı görülmektedir. Bir başka deyişle disiplin soruşturma ve kovuşturmasının yetkili organ ve uygulanması bakımından değerlendirildiğinde yargısal bir faaliyet niteliğinde olmadığı görülmektedir. Disiplin cezası vermeye yönelik faaliyetler, idari faaliyet niteliğindedir.⁶³

Ceza muhakemesinde önceden kurulmuş bağımsız mahkemeler vardır. Bu mahkemelerde tarafsız ve bağımsız hâkimler tarafından, önceden belirlenmiş muhakeme kuralları ışığında süreç işletilir.⁶⁴ Devlet, muhakeme yetkisini tarafsız ve bağımsız mahkemeler aracılığı ile kullanır.⁶⁵ Bu faaliyet zinciri yargısal niteliktedir. İdareler tarafından verilen disiplin cezaları da önceden belirlenmiş yetkili organ ve kurullar tarafından yapılır.⁶⁶ Disiplin cezası verilme süreci idari bir faaliyettir. Disiplin cezaları ise idari işlem niteliğindedir. Ancak gün geçtikçe disiplin hukukunun bazı özellikleri ceza hukukuna yaklaşmaktadır. İdare tarafından yürütülen disiplin soruşturması ve kovuşturması faaliyetleri, güvenceler ve uygulanan kurallar bakımından gittikçe ceza muhakemesi hukukuna yaklaşmaktadır.⁶⁷ Disiplin hukukunda savunma hakkının gelişim süreci buna güzel bir örnek teşkil etmektedir.⁶⁸

Disiplin soruşturması maddi gerçeğe ulaşmayı amaç edinmektedir.⁶⁹ Disiplin soruşturmaları bu yönüyle ceza soruşturmalarına benzemektedir. Disiplin soruşturmasında soruşturmacının, vicdani kanaate ulaşabilmesi için delillerin toplanması ve değerlendirilmesi gerekir.⁷⁰ Disiplin soruşturmasında soruşturmacı, adil yargılanma hakkına bağlı kalarak, soruşturma dosyasındaki delilleri göz önünde bulundurarak, disiplin cezası gerektiren fiilin oluşturduğu uyuşmazlığı çözüme kavuşturmayı amaçlamaktadır.⁷¹ Disiplin soruşturmasında maddi gerçeğin oraya çıkarılabilmesi için soruşturmanın çekişmeli bir şekilde yapılması gerekmektedir.⁷² Bu

⁶³ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 86.

⁶⁴ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 86.

⁶⁵ Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*. (Ankara: Savaş Yayınevi, 2016), 97.

⁶⁶ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 86.

⁶⁷ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 87.

⁶⁸ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 87.

⁶⁹ Ali Ulusoy, *İdari Yaptırımlar*. (İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, 2013), 50.

⁷⁰ Pınar ve Çalışkan, *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 658.

⁷¹ Pınar ve Çalışkan, *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 658.

⁷² Ulusoy, *İdari Yaptırımlar*, 50.

sebeple soruşturulanın hakkındaki isnadı bilme, delillere ulaşma, soru sorabilme, savunma yapabilme, cevap verme, dilekçe yazma haklarının verilmesi gerekmektedir. Disiplin soruşturmalarının çelişmeli yapısına bakıldığı zaman bunun bir yargılama faaliyeti olduğu izlenimi uyandırmaktadır. Soruşturmacı maddi gerçeğe ulaşırken, delil değerlendirmesi yapmaktadır. Ancak kanaatimizce disiplin soruşturmalarında delil değerlendirmesi yapılmasına rağmen bir yargılama faaliyeti niteliğinde değildir. Çünkü disiplin soruşturmasını yapan mercii idaredir. Disiplin soruşturması sonunda verilen disiplin cezası bir idari işlemdir. Bu sebeplerle disiplin soruşturması bir yargılama faaliyeti olmaktan uzaklaşmaktadır.

Adli cezalar muhakeme işlemi oldukları için ceza mahkemeleri tarafından verilir. Adli cezaların hukuki denetimi hiyerarşik olarak üst mahkemeler tarafından yapılmaktadır. Disiplin cezaları ise idari işlem oldukları için idarenin yetkili organları tarafından verilir. Disiplin cezalarının hukuki denetimi ise idare mahkemeleri tarafından gerçekleştirilir.⁷³

Ceza hukukunda kanunilik ilkesi katı bir şekilde uygulanmaktadır. Disiplin hukukunda ise bu konuda bir takım farklılıkların olduğu görülmektedir. Ceza hukukunda suçun sınırları kanunla anlaşılır bir şekilde belirlenmektedir.⁷⁴ Bir başka deyişle ceza hukukunda suçun ve cezanın tanımı, koşulları ve sınırları açık bir şekilde belirlenmiştir. Ceza hukukunda kanunilik ilkesi, kanunun açık ve belirli olması, aleyhe kanunların geriye yürümezliği, kanun tekelciliği, kıyas yasağı esaslarına dayanır.⁷⁵ Disiplin hukukunda ise disiplin suç ve cezalarının tarifi yapılmıştır. Ancak içeriğini ve kapsamını belirleme yetkisi idareye bırakılmıştır.⁷⁶ Disiplin hukukunda disiplin suç ve cezalarının tek tek sayıldığı kanunlara rastlanmaktadır. Ancak disiplin hukuku mevzuatında disiplin cezalarına yer verip, disiplin suçlarının belirlenmesini düzenleyici işlemlere bırakan kanunlara da rastlanmaktadır. Disiplin hukuku mevzuatına bakıldığı zaman bazı disiplin suçlarının belirlenmesi idarenin takdir yetkisine bırakılmıştır. İdarenin takdir yetkisine bırakılan disiplin suçlarına örnek olarak, 657 sayılı DMK madde 125'te yer alan "*devlet memuru vakarına*

⁷³ Pınar ve Çalışkan, *Disiplin Suç Ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 172.

⁷⁴ Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", 247.

⁷⁵ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 69.

⁷⁶ Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", 248.

yakışmayacak tutum” ifadesi verilebilir. Konuya disiplin hukuku penceresinden bakılacak olursa, disiplin suçu oluşturacak fiilleri kanunla belirlemek çok zor olacaktır. Bu bağlamda disiplin suçunun içeriğinin idare tarafından belirlenmesinin uygulama açısından doğru olduğu kanısına varılabilir. Disiplin hukukunu etkileyen kanunilik ilkesine ilerleyen satırlarda değinilecektir. Bu nedenle, kanunilik ilkesini şimdilik burada bırakmak yerinde olacaktır.

Ceza hukukunda suçun oluşmasında netice kavramı çok önemlidir. Netice kasıtlı veya ihmali bir hareket sebebiyle dış dünyada meydana gelen değişim olarak tanımlanmaktadır.⁷⁷ Ancak icra edilen fiilin dış dünyada sebep olduğu her değişiklik netice olarak tanımlanmamaktadır.⁷⁸ Suçun kanuni tarifinde yer alan unsur yalnızca ceza hukuku bakımından ele alınmaktadır.⁷⁹ Ceza hukukunda neticenin bulunmadığı suç yoktur.⁸⁰ Neticenin maddi olarak ortaya çıkmaması o suçu neticesiz kılmayacaktır. Bazen hareketin olası sonuçları da neticeyi oluşturmaktadır.⁸¹ Türk Ceza Kanunu bir takım suçlarda, suçun gerçekleşmesi için hareketin yanında neticenin de gerçekleşmesi şartını koşar. Bu suçlara örnek olarak kasten öldürme suçu verilebilir. Bazı hallerde netice gerçekleşmez ve suç teşebbüs aşamasında kalabilir. Bu durumlarda muhakeme sonunda, sanık hakkında verilecek cezanın miktarı değişecektir. Disiplin hukukunda ise teşebbüs müessesesi karşımıza 5247 Sayılı Yükseköğretim Kanununda karşımıza çıkmaktadır. 5247 Sayılı Yükseköğretim Kanunu “*Öğrenci disiplin işler*” başlığı altında bulunan madde 54’te; “...*Sınavlarda kopyaya teşebbüs etmek*” şeklinde geçmektedir. Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği “*Kınama cezasını gerektiren disiplin suçları*” başlığı altında bulunan madde 5/d: “...*Sınavlarda kopyaya teşebbüs etmek*” şeklinde bahsedilmiştir. Ancak Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği, 11.03.2023 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmelikle yürürlükten kaldırılmıştır. Yükseköğretim mevzuatına bakıldığında teşebbüs müessesesinin disiplin hukukuna da yansdığı görülmektedir.

Kamu personelinin görevi dışında herhangi bir fiilinden ötürü disiplin cezası alıp almayacağı son derece tartışmalı bir konudur. Çünkü Devlet Memurları Kanunu

⁷⁷ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 190.

⁷⁸ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 190.

⁷⁹ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 190.

⁸⁰ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 230.

⁸¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 230.

(DMK) veya yönetmeliklerde bulunan normlar, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda (TCK) olduğu gibi suç ve cezanın sınırlarını belirlememektedir. Ceza hukukunda bir fiilin suçu oluşturabilmesi için kanundaki suçun tarifine uygun olmak zorundadır. Bir başka deyişle ceza hukukunda fiilin tipe uygun olması gereklidir. Tipiklik ceza hukukunda suçun yapısal unsurudur.⁸² Ancak disiplin hukukunda bu hususta farklı bir yaklaşım mevcuttur. Disiplin hukukunda bazı normlar açık ve belirli olmaktan son derece uzaktır.⁸³ Bu normlar idareye disiplin yaptırımını uygulaması için geniş takdir yetkisi sunmaktadır. Açıklıktan uzak, yoruma müsait, son derece esnek bu normlara DMK madde 125 örnek olarak verilebilir. Bu maddede disiplin suçu oluşturacak bazı fiiller sayılıp, bu fiillere benzer hareketler içinde disiplin cezası verileceği ifade edilmiştir. Bu konuda önemli bir Anayasa Mahkemesi kararı bulunmaktadır. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (1) numaralı fıkrası Anayasaya aykırılığı sebebiyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.⁸⁴ 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir: *“37 ilâ 46'ıncı maddelerde yer alan eylemlerin tanımına uymayan ve kanunda tanımları yapılmamış olan eylemler, nitelik ve ağırlıkları bakımından bunlara benzediklerinde, aynı maddelerdeki disiplin cezaları ile karşılanırlar.”* Tutuklu ve hükümlüler hakkında verilebilecek disiplin cezaları, 5275 Sayılı kanunun 37 ve 46'ıncı maddeler arasında sayılmıştır. Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen madde 48/1'de söz konusu maddelerde sayılan eylemler arasında yer almayan benzer eylemler içinde disiplin cezası verileceği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi ceza yaptırımına tabi tutulacak bir fiilin, kanunda açık ve belirli bir şekilde suç olarak sayılması gerektiğini belirtmiştir.⁸⁵ Anayasa Mahkemesi konuyu suç ve cezalarda kanunilik ilkesi bağlamında ele almıştır. Mahkeme kişilerin gerçekleştirdikleri eylemler sebebiyle karşılaşılabilecekleri yaptırımları öngörebilmeleri gerektiğini ifade etmiştir.⁸⁶ 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununda yer alan disiplin cezası uygulanacak eylemlerin açık ve belirli olması gerekir.⁸⁷ Bu husus kanunilik ilkesinin bir gereği

⁸² Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 210.

⁸³ Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", 246.

⁸⁴ AYM. E:2013/28,K:2013/106, T:03.10.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

⁸⁵ AYM. E:2013/28,K:2013/106, T:03.10.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

⁸⁶ AYM. E:2013/28,K:2013/106, T:03.10.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

⁸⁷ AYM. E:2013/28,K:2013/106, T:03.10.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

olmakla birlikte, kişilerin hukuki güvenlikleri bakımından da önemlidir. Anayasa Mahkemesi bu kararında söz konusu düzenlemenin, ceza hukukundaki kıyas yasağına da aykırılık teşkil edeceğini ifade etmiştir.⁸⁸ Disiplin hukukunun amacı ve ilkeleri doğrultusunda diğer disiplinlerden farklı bir bakış açısına sahip olduğu bir gerçektir. Ancak kanaatimizce disiplin cezası vermeye yetkili organlara ve bu organları denetleyen mahkemelere bu denli geniş bir takdir yetkisinin sunulması doğru bir uygulama değildir. Disiplin suçlarını oluşturacak fiillerin yasalarda düzenlenmesinin, kişilerin hukuki güvenlikleri açısından önemlidir. Bu sebeple Anayasa Mahkemesi tarafından verilen söz konusu kanun maddesine yönelik iptal kararı, son derece isabetli bir karardır.

Bir fiil hem disiplin hukukunun hem de ceza hukukunun kapsamında yer alabilmektedir. Bu durumda kişi hakkında hem idari soruşturma hem de ceza soruşturması yapılması gerekmektedir.⁸⁹ İdarenin yapacağı soruşturma ile ceza soruşturması birbirinden bağımsız yürütülmesi gerekmektedir. Çünkü disiplin soruşturması ile ceza soruşturmasının amacı birbirinden farklılık göstermektedir. Toplumsal düzeni ve barışı bozan bir suçun varlığını tespit etmek için ceza muhakemesi süreci işlemektedir. Disiplin hukuku kurallarına uygun olmayan bir davranışın varlığının tespiti için disiplin soruşturması süreci işlemektedir.⁹⁰ Bu iki farklı soruşturma sonrasında uygulanan yaptırımların türü amaç, kapsam, hukuki dayanak, usul bakımından birbirinden ayrılmaktadır.⁹¹ Doktrinde disiplin soruşturması ve kovuşturması işlemlerine disiplin yargılaması terimini kullanan yazarlar mevcuttur.⁹² Ancak disiplin yargılaması teriminin kullanılmasının doğru olmadığı kanaatini ifade etmek hatalı olmayacaktır. Çünkü disiplin cezası verilen süreç, yargısal bir faaliyet değildir. Disiplin cezalarının hukuki niteliği bir idari işlem olmaktan ibarettir. İdarenin tesis ettiği idari işlemlere karşı idare mahkemesinde dava açılabilir. İdari dava açıldıktan sonra ancak yargısal bir faaliyetten bahsedebilmemiz mümkündür. Bu nedenle idarenin yetkili amiri veya kurulu tarafından yürütülen süreç

⁸⁸ AYM. E:2013/28,K:2013/106, T:03.10.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

⁸⁹ Yurtcan. *Ceza Yargılaması Hukuku*, 87.

⁹⁰ Yurtcan. *Ceza Yargılaması Hukuku*, 87.

⁹¹ Yücel Oğurlu. "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu "Ne Bis İn İdem" Kuralı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S:2, C:52, (Haziran 2003): 105.

⁹² Yurtcan. *Ceza Yargılaması Hukuku*, 87.

için disiplin soruşturması ve disiplin kovuşturması terimlerinin kullanılması gerektiğini düşünmek doğru olacaktır.

1.2.3. Yaptırım (müeyyide) bakımından farkları

Disiplin hukukunda bir yaptırım modeli olan disiplin cezaları, ceza hukukundaki yaptırımlardan esinlenerek ortaya çıktığı bir gerçektir. İki yaptırım türünün alt metninde, “bir şeyi yaptırma veya yaptırmama, bir şey dayatma, zorlama, zorunda bırakma” gibi anlamlar bulunmaktadır. Disiplin hukuku yaptırımları ve ceza hukuku yaptırımlarının birbirine benzediği veya yaklaştığı noktaları söz konusudur. Ancak bu yaptırım türlerinin arasında amaçları bakımından derin bir uçurum bulunmaktadır.

Disiplin hukukunda disiplin suçu işleyen kişilere uyarı, kınama, uzaklaştırma, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması ve meslekten çıkarma gibi yaptırımlar uygulanmaktadır. Ceza hukukunda ise suç işleyen kişilere adli para cezası veya hapis cezası gibi yaptırımlar uygulanmaktadır. Türk ceza hukukunda olmamakla birlikte bazı ülkelerin hukuk sisteminde ölüm cezası yaptırımı bulunmaktadır. Ceza hukukunda işlenen suç nedeniyle bozulan toplum düzenini ve barışını yeniden tesis etmek için çok daha ağır yaptırım türleri uygulandığı bilinmektedir. Disiplin hukukunda uygulanan yaptırım türlerinin bu hukuk dalının amacına hizmet ettiğini rahatlıkla ifade etmek mümkündür. İdarenin iç işleyişinin ve kamu hizmeti çerçevesindeki faaliyetlerinin aksamaması adına uyarı, kınama ve meslekten çıkarma gibi disiplin cezaları uygulanmaktadır. Adli cezaların disiplin cezalarına göre kişiler ve toplum üzerindeki etkisinin çok daha büyük olduğu açıktır. Bu sebeple adli cezalar uzun bir muhakeme süreci sonunda verilmektedir. Disiplin cezaları ise idarenin yetkili organı tarafından ceza muhakemesine göre daha basit bir yöntem ile verilmektedir. Ancak meslekten çıkarma gibi ağır hukuki sonuçlar doğuran disiplin cezalarının bir disiplin muhakemesi süreci sonunda verilmesinin daha doğru olacağı kanaatini ifade etmek yerinde olacaktır. Bu nedenle disiplin mahkemelerinin kurulması gerekmektedir.

1.2.4. Hukuki sonuçları yönünden farkları

Disiplin cezalarının verilmesiyle ortaya çıkan hukuki sonuçlar, adli cezaların hukuki sonuçları birbirinden farklıdır. Adli cezaların kişilerin hayatına verdiği

tahribat, bıraktığı iz daha büyüktür. Adli cezalar kişilerin temel hak ve hürriyetlerini kısıtlarken, disiplin cezaları ise kişilerin bazı hak ve yetkilerinin kısıtlanmasına yol açmaktadır.⁹³ Bir başka deyişle disiplin cezaları kişinin ekonomik haklarına ve mesleki kariyerine etki etmektedir. Bu sebeplerle adli cezaların ve disiplin cezalarının hukuk dünyasında yarattıkları etki farklıdır.

Ceza muhakemesinde bazı suçların takibi şikâyete bağlıdır. Hakaret (TCK madde 125) ve Tehdit (TCK madde 106) suçları şikâyete bağlı suçlara örnek gösterilebilir. Şikâyete bağlı suçlar hakkında ceza soruşturması ve kovuşturmasının yapılabilmesi için suçtan zarar görenin şikâyeti gereklidir.⁹⁴ Takibi şikâyete bağlı suçlarda suçtan zarar görenin şikâyetinden vazgeçmesi halinde, tüm muhakeme işlemleri sonlandırılır. Şikâyet bir ceza muhakemesi şartıdır.⁹⁵ Böylelikle ceza soruşturması ve kovuşturmasının doğurduğu hukuki sonuçlar tamamen ortadan kalkar. Disiplin hukukunda ise şikâyetten vazgeçmenin herhangi bir önemi yoktur.⁹⁶ Çünkü disiplin hukukunda önemli olan idarenin iç işleyişinin bozulmaması ve kamu hizmetinin zarar görmemesidir. Bu açıklamalara bakıldığında disiplin cezası ve adli cezanın hukuki sonuçlarının farklı olduğu görülmektedir.

Disiplin cezaları adli sicile işlememektedir. Adli sicilin bir benzeri disiplin hukukunda karşımıza memurun özlük dosyası olarak karşımıza çıkmaktadır. Disiplin cezaları kamu personelleri bakımından memurun özlük dosyasına işlenmektedir. Adli sicile işlenen bir ceza yaptırımın hukuki sonuçlarıyla, memurun özlük dosyasına işlenen disiplin suçlarının hukuki sonuçları birbirinden farklıdır. Bu durum iki yaptırım türü arasında hukuki sonuçlar bakımından önemli bir fark oluşturmaktadır. Adli sicil kaydında yazılan suçlar kişilerin hukuki durumlarında meydana getirdikleri değişiklikler, memurun özlük dosyasında yazılan disiplin suçlarının yarattıkları değişikliklerden farklıdır.

⁹³ Pınar ve Çalışkan. *Disiplin Suç Ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 174.

⁹⁴ Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 597.

⁹⁵ Şahin ve Göktürk. *Ceza Muhakemesi Hukuku-1*, 57.

⁹⁶ Pınar ve Çalışkan. *Disiplin Suç Ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 174.

1.3. Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunun Disiplin Hukukuna Yansıyan İlkeleri ve Bu İlkelerin Disiplin Hukukunda Görünümü

Ceza hukukunun ilkeleri birçok farklı disiplini etkisi altına almıştır. Disiplin hukuku da ceza hukukunun ilkelerinin etkisine maruz kalan bir alandır. Çalışmamızda bu ilkeler ele alınırken teori ve uygulamadaki benzerliklere, farklılıklara ve kesişen noktalara değinilmiştir. Bu hususlar Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Yargıtay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları ışığında değerlendirilmiştir. Disiplin hukukunda var olan temel ilkelerin büyük çoğunluğu ceza hukukundan ihraç edilmiştir. Esasında aşağıda bahsedilen ilkelerin her biri bir doktora tezine konu olacak kadar geniş ilkelere sahiptir. Tez çalışmamızda bu başlığa yer verilmesinin amacı, bu ilkelerin ceza hukuku ve disiplin hukukundaki görünümünü ele alıp benzeyen, kesişen ve farklılık gösteren yerleri mahkeme kararları ışığında değerlendirmektir. Ayrıca bu ilkeler değerlendirilirken, doktrindeki ve içtihatlardaki tartışmalar derinlemesine incelenip, kanaatlerimiz ifade edilmeye çalışılacaktır.

1.3.1. Suç ve cezalarda kanunilik ilkesinin disiplin hukukunda görünümü

Kanunilik ilkesi farklı hukuk disiplinlerini etkilemiş bir ilkedir. İdarenin kanuniliği ilkesi, suç ve cezada kanunilik ilkesi ve vergide kanunilik ilkesi gibi farklı hukuk disiplinlerinde yoğun bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu ilke çoğunlukla kendisini hukuk devleti olarak tanımlayan ülkelerin hukuk sistemlerinde görülmektedir. Kanunilik ilkesine yüklenen anlam bu hukuk dallarında farklılık arz etmektedir. Çünkü hukuk disiplinlerinin kanunilik ilkesiyle olan bağı farklı şekillerde gelişmiştir. Örnek vermek gerekirse ceza hukukunda bulunan suç ve cezalarda kanunilik ilkesinde münhasır kanunilik söz konusudur.⁹⁷ Buna göre kanunilik ilkesi suç ve cezada katı bir şekilde uygulanmaktadır. Suç ve ceza sadece kanunla düzenlenir. Bir nevi kanun tekelciliği söz konusudur. Kanunilik ilkesinin dışına çıkılamaz.⁹⁸ İdarenin kanuniliği ise idarenin faaliyetlerini kanuna dayandırması ve bu faaliyetlerin kanuna aykırı olmamasını ifade etmektedir.⁹⁹

⁹⁷ Halil Altındağ, *İdarenin Yargısal Denetiminde Kanunilik Blokunun Genişlemesi*. (İstanbul: On iki Levha Yayınları, 2016), 31.

⁹⁸ Aslan ve Altındağ, *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması*, 39.

⁹⁹ Altındağ, *İdarenin Yargısal Denetiminde Kanunilik Blokunun Genişlemesi*, 31.

Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi kimsenin yasada suç olarak belirtilmeyen bir fiilden ötürü cezalandırılmayacağı ve kimsenin kanunda olmayan bir cezaya çarptırılmayacağı şeklinde ifade edilmektedir.¹⁰⁰ İdare hukukunda ise idari faaliyetlerin kanuna dayanmasını ve kanuna aykırı olmamasını ifade etmektedir. Kanunilik ilkesinin en temel dayanağını Anayasa madde 38 sağlamaktadır. Anayasa madde 38'e göre; kimse işlendiği zaman yürürlükteki kanuna göre suç olarak sayılmayan bir fiilden dolayı cezalandırılmaz ve kimseye suç işlediği zamanda yürürlükte olan kanunda öngörülen cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Bu maddenin esas amacı kişilerin kanunlarca yasak olan fiilleri önceden bilmelerini sağlayıp ona göre hareket edilmesine olanak sağlamaktır.¹⁰¹ Ceza hukukunda bu ilkeye büyük bir sadakatle bağlılık söz konusudur. Ceza hukukunda kanun tekerciliği söz konusudur. Kanun tekerciliği, suç ve cezaları tamamen kanunla düzenlemek anlamına gelmektedir.¹⁰² Kanun maddesi açık ve kesindir. Ancak disiplin hukuku kanunilik ilkesine ceza hukuku kadar katı bir anlayışla yaklaşmamaktadır. İdare kanunu faaliyetlerine bir dayanak ve uyum içinde olmaları gereken bir araç olarak görmektedir.

Disiplin suçu ve cezalarının Anayasa madde 38 ve madde 128/2 kapsamında olup olmadığı doktrinde tartışılmaktadır. Bu konuda çeşitli görüşler mevcut olup sırayla bu görüşlere değinilecektir.

Doktrindeki birinci görüşe göre; Anayasa madde 38'in tüm suç ve cezaları kapsadığı savunulmaktadır. Bu madde düzenlenirken adli ceza ve disiplin cezası ayrımı yapılmamıştır. Disiplin suçu ve cezaları içinde kanunilik ilkesi geçerlidir. Bir başka deyişle hem disiplin suçu oluşturacak fiillerin hem de disiplin cezalarının kanunda açık bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.¹⁰³ Bu görüşe sahip olmakla beraber kanunilik ilkesinin belirli sınırlarda uygulanacağını düşünen yazarlar da vardır. Giritli, disiplin işlemlerinin kamu personelinin özlük işlerinden olduğunu, olanakların elverdiği ölçüde kanunla düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁰⁴ Bu

¹⁰⁰ Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", 244.

¹⁰¹ Aslan ve Altındağ, *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması*, 40.

¹⁰² Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", 244.

¹⁰³ Ersan Şen. *1962-1997 Anayasa Mahkemesi Kararlarında Ceza Hukuku*. (İstanbul: Beta Yayınevi, 1998)

¹⁰⁴ İsmet Giritli. "Devlet Memurları Kanunu Tasarısı ve Bazı Eksikleri". *İÜHF*, C.30. n.1. (1965): 91.

görüşü paylaşan yazarlara göre; suç ve cezaların kanuniliği ilkesi temel hak ve özgürlükleri koruduğunu savunmaktadırlar. Tüm cezalar temel hak ve hürriyetleri tehdit edip, kişi üzerinde negatif bir değişikliğe neden olmaktadır. Bu husus göz önünde bulundurulduğunda, disiplin cezaları içinde kanunilik ilkesine sadık kalınması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu görüşe sahip yazarlar, disiplin hukukunun amacının, yapısının ve var olma sebebini farklı olduğunu öne sürerek, kanunilik ilkesinin disiplin hukuku için uygulanamayacağını ileri süren görüşe karşı çıkmaktadırlar.¹⁰⁵ Disiplin cezasıyla karşılaşma riski bulunan kişilerin işledikleri fiilin kanundaki karşılığını, bilmeleri ve öngörmeleri zaruridir. İdarenin, disiplin cezası verirken keyfi davranamayacağını bilmesi gereklidir. Disiplin suç ve cezalarında kanunilik ilkesinden uzaklaşıp, idarenin takdir yetkisini genişletmenin kişilerin hukuki güvenliğine zarar vereceği düşünülmektedir. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bir kararda bu hususa dair önemli açıklamalar yapılmıştır. Mahkeme bu kararında 2547 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerini İnfazı Hakkında Kanun'un 48/1'i suç ve cezalarda kanunilik ilkesine aykırılık gerekçesiyle iptal etmiştir.¹⁰⁶ Disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve davranışlar kanunda açık ve belirli bir şekilde verilmesi gerekir. Kişilerin gerçekleştirdikleri eylemler sebebiyle karşılaşmaları muhtemel yaptırımları öngörmeleri gerekmektedir. Disiplin suç ve cezalarının kanunda açık ve belirli olması, kişilerin hukuki güvenlikleri açısından da önemlidir.¹⁰⁷

Doktrindeki ikinci görüş ise; disiplin suçu ve cezalarında kanunilik ilkesinin varlığını kabul etmektedirler. Ancak disiplin hukukunun amacı ve kendisine has özellikleri nedeniyle bu ilkenin daha esnek uygulanması gerektiği düşünülmektedir.¹⁰⁸ Disiplin suç ve cezaları kanunilik ilkesi bakımından birbirinden ayrılmalıdır. Bir başka deyişle disiplin suçu için ayrı, disiplin cezaları için ayrı bir değerlendirme yapılması zaruridir. Bu görüşü paylaşan yazarlar, disiplin cezaları için kanunilik ilkesinin varlığını kabul etmektedirler. Ancak disiplin suçları bakımından esnek davranılması gerektiği düşünülmektedir. Bir başka deyişle disiplin suçunda kanunilik ilkesinin

¹⁰⁵ Özücü Esin. "Disiplin Cezaları 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Sistemi", *İÜHFİM*, C.32, n.2-4, (1967): 801.

¹⁰⁶ AYM. E:2013/28,K:2013/106, T:03.10.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁰⁷ AYM. E:2013/28,K:2013/106, T:03.10.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁰⁸ Onur Karahanoğlu. "Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri". *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*. C:8, n.3, (1999): 60.

uygulanamayacağı ifade edilmektedir.¹⁰⁹ Burada disiplin cezaları bakımından kanunilik ilkesine sıkı bir bağlılık mevcuttur. Disiplin suçu oluşturacak fiillerin tespiti bakımından idareye takdir yetkisi alanı bırakılmaktadır.¹¹⁰ Burada yasa koyucu normu oluşturup, içeriğini doldurma yetkisini idareye bırakmaktadır.

Doktrindeki üçüncü görüşe göre; disiplin hukukunda kanunilik ilkesinin yeri yoktur. Disiplin hukukunun amacı ve varlık nedeni ceza hukukundan farklıdır. İdarenin faaliyetlerini yürütürken iç işleyişinde aksamalara neden olacak fiilleri belirlemesi çok zordur. Bir başka deyişle idarenin disiplin suçu oluşturacak fiillerin tespit edilip, kanunda belirtilmesi mümkün değildir. İdare, faaliyetlerini yürütürken değişen koşullara hızlı adapte olması gereklidir. Esnek ve dinamik bir yapıya sahip olması zorunludur. Disiplin suçunun ortaya çıkmasını sağlayan fiillerin önceden kanunla belirlenmesi bu esnek ve dinamik yapıya zarar verecektir.¹¹¹ Bu görüşe göre disiplin hukukunun amaçları doğrultusunda, uygulanacak disiplin yaptırımını ve bu yaptırımın uygulanmasına sebep olan fiili belirleme yetkisinin tamamen idareye bırakılması gerekmektedir.

Ceza hukukunda kanunilik ilkesi sıkı bir şekilde uygulanmaktadır. Yasada suç olarak tanımlanmış bir fiil için nasıl bir ceza yaptırımı uygulanacağı ve bu ceza yaptırımının miktarı, yine sadece yasa ile belirlenebilir.¹¹² Suçu oluşturan unsurlar, suçun işlenmesi sebebiyle uygulanacak ceza, cezanın miktarı kanunda açık seçik bir biçimde belirtilmelidir.¹¹³ Bu bakımdan ceza hukukunda kıyas yoktur. Disiplin hukukunda ise benzer fiillere aynı disiplin cezası verilebileceği ifade edilmiştir. Bu yaklaşım kanunilik ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi (AYM) disiplin suçu ve cezalarının hukuki dayanağı tartışmasına, konuya ilişkin verdiği bir takım kararlarla açıklık getirmeye çalışmıştır. Anayasa Mahkemesi kararlarında disiplin suç ve cezalarının, Anayasa madde 38'in kapsamına girdiğini kabul etmiştir. Bir başka deyişle, Anayasa Mahkemesi disiplin suç ve cezalarında kanunilik ilkesinin varlığını kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi bir

¹⁰⁹ Dönmezer ve Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısımlar*, 344.

¹¹⁰ Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", 249.

¹¹¹ Muzaffer Dilek, "Memur Disiplin Hukukunun ve Disiplin Soruşturmasının Temel Esasları", *Türk İdare Dergisi (TİD)*, Sayı:423, (1999): 31.

¹¹² Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 120.

¹¹³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 71.

kararında disiplin cezalarına ilişkin düzenlemelerin Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile yapılamayacağını belirterek, ilgili KHK'nin iptaline karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararında Anayasa madde 38'de yer alan suç ve cezalar için adli ya da idari ayırımın yapılmadığını söylemiştir. Anayasa Mahkemesi bu gerekçe ile disiplin cezalarının Anayasa madde 38 kapsamına girdiğini belirtmiştir.¹¹⁴

Anayasa Mahkemesi bir kararında 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun Bakanlık tarafından sağlık personeline geçici veya sürekli uzaklaştırma cezası verilmesini düzenleyen madde 3/h'yi, bu maddede bulunan cezaların hangi hallerde verileceğini belirtmediği için iptal etmiştir. Mahkeme burada idareye geniş bir takdir yetkisi tanındığını, disiplin yaptırımlarının sadece kanunla düzenlenebileceğini, idarenin resen hareket etmemesi gerektiğini ifade etmiştir. AYM burada Anayasa madde 38'e aykırı olduğu gerekçesine dayanmıştır.¹¹⁵ Bir başka deyişle, AYM bu kararında disiplin yaptırımları bakımından kanunilik ilkesinin sıkı bir şekilde uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Anayasa Mahkemesi kanunilik ilkesinin disiplin hukukundaki etkisini incelerken, son yıllarda verdiği kararlarda önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi bir kararında 2954 Sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu madde 56/1'i, Anayasa madde 38 ve madde 128'e aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir.¹¹⁶ 2954 Sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu madde 56/1: "*Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu personelinin işe alınmasındaki usul, şartlar, atanma, terfi, nakil, işe son verme, disiplin cezaları ve sicil ile ilgili konuları personel yönetmeliğinde düzenlenir.*" şeklinde kanunda yer almaktaydı. Anayasa Mahkemesi bu kararında, Anayasa madde 128/2'de yer alan "*diğer özlük işleri*" ibaresine disiplin işlemlerini de kapsadığını belirtmiştir. Mahkeme bu kararda Anayasa madde 38'de adli suç veya idari suç ayırımına gidilmediğini, tüm suçları kapsadığını ifade etmiştir.¹¹⁷ Suç ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca, yasaklanan fiiller ve bu fiillere karşı uygulanacak yaptırımların açık, belirli, kuşkuya yer vermeyecek bir şekilde kanunda belirtilmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹¹⁸ Kişilerin hukuki güvenliklerinin

¹¹⁴ AYM, E:1990/12, K:1991/7, T:04.04.1991, R.G.T:13.08.1991, S.20959.

¹¹⁵ AYM, E:1987/16, K:1988/8, T:19.04.1988, R.G.T:23.08.1988, S.19908.

¹¹⁶ AYM, E:2016/182, K:2017/111, T:14.06.2017. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹¹⁷ AYM, E:2016/182, K:2017/111, T:14.06.2017. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹¹⁸ AYM, E:2016/182, K:2017/111, T:14.06.2017. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

korunması için, kanunlarda yer alan disiplin yaptırımlarının açık, belirli ve gerçekleştirilen fiilin hukuki sonuçlarının öngörülebilmesi gerektiği ifade edilmiştir.¹¹⁹ Ayrıca mahkeme bu kararında disiplin hukukundaki korunan değerlerin ceza hukukundan farklı olduğunu bu sebeple suç ve cezada kanunilik ilkesinin daha esnek uygulanabileceğini belirtmiştir. Kanaatimizce söz konusu karar suç ve cezada kanunilik ilkesinin disiplin hukukundaki görünümünü açıklamak için önemlidir. Disiplin cezası gerektirecek fiillerin kanunda açık ve belirli olması gerekmektedir. Kişilerin hukuki güvenliklerin sağlanması için yasaklanan fiillerin hukuki sonuçlarının öngörülebilmesi gerekir. Bu sebeplerle Anayasa Mahkemesi bu kararında yerinde tespitlerde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi bir kararında 3201 Sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 83. maddesinin, Anayasa'nın 38 ve 128. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir.¹²⁰ 3201 Sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu madde 83:” *Gerek inzibat komisyonları tarafından ve gerek salahiyyet dairesinde re'sen verilecek inzibat cezalarını icap ettiren fiil ve hareketlerin ne olduğunu ve cezaların derece ve miktarı, polis mesleğinin haiz olduğu hususiyet ve ehemmiyet gözetilerek tanzim edilecek nizamnamede tayin olunur. Memuriyette ihraç cezası müstesnadır.*” Şeklinde kanunda yer almaktaydı. Anayasa Mahkemesi bu kararında, Anayasa madde 128/2’ de yer alan “*diğer özlük işleri*” ibaresinin disiplin işlemlerini de kapsadığını ifade etmiştir. Mahkeme ayrıca bu kararda, Anayasa madde 38’de adli ve idari suç ayrımı yapılmadığını, tüm suçları kapsamına aldığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu düzenlemenin disiplin suçlarıyla ilgili genel ilkelerin ortaya konmadığı, bu durumun disiplin suçlarını oluşturan fiillerin açık ve belirli olması önünde engel teşkil ettiğini vurgulamıştır.¹²¹ Mahkeme bu sebeple söz konusu kararda, disiplin cezalarının tüzükle düzenlenemeyeceğini söylemektedir.¹²² Kişilerin hukuki güvenliklerin sağlanması için disiplin cezası gerektiren fiillerin kanunda açık, kesin ve belirli bir şekilde yer alması gerekmektedir.¹²³ Kanaatimizce bu karar suç ve cezada kanunilik ilkesinin disiplin hukukuna etkisini incelemek için önemlidir. Mahkeme kararları ve doktrindeki tartışmalar göz önüne alındığında, Anayasa madde 38’in tüm suçları

¹¹⁹ AYM, E:2016/182, K:2017/111, T:14.06.2017. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹²⁰ AYM, E:2015/85, K:2016/3, T:13.01.2016. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹²¹ AYM, E:2015/85, K:2016/3, T:13.01.2016. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹²² AYM, E:2015/85, K:2016/3, T:13.01.2016. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹²³ AYM, E:2015/85, K:2016/3, T:13.01.2016. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

kapsadığı açıktır. Disiplin cezaları bakımından kanunilik ilkesinin uygulanması gerekmektedir. Ayrıca disiplin cezası gerektiren eylemlerin açık, belirli ve hukuki sonuçları öngörülebilir bir şekilde kanunda yer alması gerekmektedir. Bu husus kişilerin hukuki güvenlikleri açısından önemlidir.

Disiplin hukukundaki kanunilik ilkesi genel olarak madde 38 kapsamında tartışılmıştır. Ancak Anayasa madde 128/2 ve madde 130'da bu tartışmalara farklı bir boyut kazandırmıştır. Anayasa'nın "*kamu hizmeti görevlileri ilgili hükümler*" başlığı altında düzenlenen madde 128/2'de geçen "*diğer özlük işleri*" ifadesinin disiplin suç ve cezalarını kapsayıp kapsamadığı tartışılmaktadır. Anayasa madde 38 kanunilik ilkesini, madde 128/2'ye göre daha katı bir şekilde ele almıştır. Disiplin yaptırımlarının Anayasa madde 128/2 kapsamında değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur. Bu durumda kanunilik ilkesi, Anayasa madde 38'de olduğu gibi katı bir şekilde uygulanmaz. Anayasa Mahkemesi bir kararında, kanunda temel esaslar belirlenip, teknik bilgi, deneyim ve uzmanlık gerektiren hususları düzenleme yetkisinin idareye bırakılmasını anayasaya aykırı bulmamıştır.¹²⁴ Ancak Anayasa Mahkemesi aynı kararda, kanunla sınırları belirlenmemiş, kanuni bir çerçeveye dayanmayan ve içeriği tamamen idare tarafından doldurulan düzenlemelerin Anayasaya aykırı olduğunu ifade etmektedir.^{125,126} Disiplin yaptırımlarına dair yapılan düzenlemelerin tamamen idareye bırakılması durumu, idarenin takdir yetkisinin genişlemesinin ve keyfi uygulamaların önünü açacağı düşünülmektedir.¹²⁷ Ayrıca Anayasa Mahkemesi, kanunla düzenlenmemiş kuralların idare tarafından düzenlenip uygulanmasını Anayasa madde 7'ye aykırı bulmaktadır.¹²⁸ Yürütme organı yasama organının yerine geçip, yasama faaliyeti yürütemez. Anayasa madde 7'ye göre; yasama yetkisi devredilemez.

Anayasa'nın "*yükseköğretim kurumları*" başlığı altında olan madde 130'un akademisyenlere yönelik disiplin yaptırımlarını kapsadığı düşünülmektedir. Ancak Anayasa madde 128/2 akademisyenlere yönelik disiplin yaptırımlarını da

¹²⁴ AYM, E:97/37, K:97/69, T:27.11.1997. AMKD, S.35, C. 1, (2000), s.122.

¹²⁵ AYM, E:97/37, K:97/69, T:27.11.1997. AMKD, S.35, C. 1, (2000), s.122.

¹²⁶ Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", 245.

¹²⁷ Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", 250.

¹²⁸ AYM, E:93/5, K:93/25, T:06.07.1993. AMKD, S.31, C.1, (1996), s.218.

kapsamaktadır.¹²⁹ Bir başka deyişle, Anayasa madde 128/2 genel ve kapsama alanı daha geniş bir maddedir. Anayasa Mahkemesi bir kararında akademisyenlerin disiplin işlemlerinin, Yükseköğretim Kurumu tarafından düzenlenmesini öngören, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun 53. maddesinin b fıkrasının iptali talebini incelediği kararında, Anayasa madde 38, madde 128/2 ve madde 130'un disiplin hukukuna etkisine ilişkin önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu madde 53/b: *“(Değişik: 1/3/2014 - 6528/7 md.) Öğretim elemanları, memur ve diğer personele uygulanabilecek disiplin cezaları uyarı, kınama, yönetim görevinden ayırma, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması, üniversite öğretim mesleğinden çıkarma ve kamu görevinden çıkarma cezalarıdır. Hangi fiillere hangi disiplin cezasının uygulanacağı, bu bentte sayılan kişilerin disiplin işlemleri ve disiplin amirlerinin yetkileri, Devlet memurlarına uygulanan usul ve esaslar da göz önüne alınmak suretiyle Yükseköğretim Kurulunca düzenlenir.”* Şeklinde kanunda yer almaktadır. AYM bu kararında madde 128/2'nin genel bir düzenleme olduğunu, akademisyenlere yönelik disiplin işlemlerini de kapsamına aldığını ifade etmektedir.¹³⁰ Bu sebeple Anayasa Mahkemesi bu kararında, Anayasa madde 128 ve madde 130'u birlikte değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararında söz konusu düzenlemenin öğretim elemanları, memurlar ve diğer personeller için disiplin işlemleri bakımından kanuni bir güvence getirmediğini belirtmiştir.¹³¹ Disiplin cezası gerektiren fiillerin açık ve belirli bir şekilde kanunda yer alması gerekir. Bu sebepler Anayasa Mahkemesi söz konusu düzenlemenin ikinci cümlesini, Anayasa madde 38, madde 128 ve madde 130'a aykırı bulmuştur. Kanaatimizce bu karar kanunilik ilkesi bakımından önemli değerlendirmeler barındırmaktadır. Disiplin cezası verilmesine sebep olacak fiillerin, kanunda açık, belirli ve hukuki sonuçları öngörülebilir bir şekilde yer alması gerekmektedir. Anayasa madde 128'de yer alan *“diğer özlük işleri”* ibaresinin disiplin cezalarını da kapsamaktadır.

Kanaatimizce suç ve cezaların kanuniliği ilkesi, disiplin suç ve cezaları içinde uygulanmalıdır. Disiplin suçunu oluşturacak fiillerin kanunda açık ve belirli bir şekilde yer laması gerekmektedir. Bu husus kişilerin hukuki güvenlikleri bakımından önemlidir. Kişinin gerçekleştirdiği eylemin meydana getireceği hukuki sonuçlarını

¹²⁹ Aslan ve Altındağ. *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması*, 43.

¹³⁰ AYM. E:2014/100. K:2015/6. T:14.01.2015. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹³¹ AYM. E:2014/100. K:2015/6. T:14.01.2015. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

öngörebilmesi gerekir. Bu sebepler kanunilik ilkesi bakımından disiplin suçu ve disiplin cezası ayırımı yapılmamalıdır.

1.3.2. Eşitlik ilkesinin disiplin hukukunda görünümü

Eşitlik ilkesi çok geniş bir araştırma alanını kapsamaktadır. Bu çalışmada, eşitlik ilkesi ceza hukuku ve disiplin hukuku bağlamında ele alınacaktır. Eşitlik kelimesi sözlükte birden fazla şeyin eşit olması şeklinde tanımlanmıştır.¹³² Eşitlik, benzer veya aynı durumda olanlara aynı kuralların uygulanmasını ifade etmektedir.¹³³ Eşitlik kavramı çok geniş bir alt yapıya sahip olduğu için genel bir tanım yapmak oldukça güçtür. Doğada mutlak bir eşitlikten bahsetmek mümkün değildir. İnsanlar, hayvanlar, ağaçlar ve nesnelere hem kendi içlerinde hem de diğer varlıklara karşı farklılıklar barındırmaktadır. Bu nedenle eşitlik kavramını objektif ölçütler bağlamında, aynı ya da benzer durumda olanlara aynı kuralların uygulanması olarak tanımlamak mümkündür. Eşitlik ilkesi anayasa ile güvence altına alınmış, en temel haklardan biridir. Bu çalışma boyunca kanun önünde eşitlik ilkesi esas alınacaktır. Bu ilke ile kişilerin farklı muamele görmesinin önüne geçilmesi sağlanmaktadır. Yasalar önünde benzer durumda olan herkes eşit muamele görmeyi isteme hakkına sahiptir.¹³⁴ Bu bölümden itibaren eşitlik ilkesinin yasal dayanakları değerlendirilecektir.

Hukukumuzda eşitlik ilkesinin en temel dayanağı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'dır. Eşitlik ilkesi Anayasa'nın kanun önünde eşitlik başlığı altında yer alan madde 10'da düzenlenmiştir. Anayasa madde 10/1'e göre: "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.*" şeklinde tanımlanmıştır. Anayasa'nın kamu hizmetlerine girme başlığı altında yer alan madde 70'te eşitlik ilkesinden bahsedilmiştir.

5237 sayılı TCK'nin adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi başlığı altında düzenlenen madde 3/2'de ceza kanunu uygulanırken ayrımcılık yapılamayacağı ifade edilmiştir. Ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi birbirinin yansıması olarak kabul

¹³² TDK, <https://sozluk.gov.tr/>.

¹³³ Atay, *İdare hukuku (THD)*, 103.

¹³⁴ Atay, *İdare hukuku (THD)*, 103.

edilmektedir.¹³⁵ Ceza Muhakemesi Kanununda eşitlik ilkesine dair herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Anayasa normlar hiyerarşisinin en tepesinde bulunmaktadır. Kanunların, tüzüklerin, yönetmeliklerin tamamı Anayasa'ya uygun olmak zorundadır. Ceza muhakemesi sürecinde de Anayasa'nın teminat altına aldığı hak ve özgürlüklere uyulması gerekmektedir. Ceza muhakemesi hukukunun temel ilkelerinden biri olan silahların eşitliği ilkesinin, ulaşmayı arzuladığı amaçlardan biride eşitlik ilkesinin egemen olduğu bir ceza muhakemesidir. Bu ilke savunma makamının yetkilerini artırıp, iddia makamıyla tamamen eşitleyemese de, benzer seviyeye getirmeyi amaçlamaktadır. Ancak burada mutlak bir eşitlikten bahsedilmemektedir.¹³⁶ Silahların eşitliği ile ilgili ayrıntılı açıklamalar ilerleyen kısımlarda yapılacaktır.

657 sayılı DMK'nin madde 6/2'de yer alan yemin metninde kamu personelinin eşitlik ilkesine bağlı kalacağı vurgulanmıştır. DMK madde 7/1'de kamu personelinin vazifesini yerine getirirken din, dil ve ırk gibi sebeplerden ayrımcılık yapmayacağı ifade edilmiştir. DMK madde 10/2'de idaredeki amirin birlikte çalıştığı personellere hakkaniyete uygun ve eşitlik içinde davranacağı ifade edilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) madde 14 ayrımcılık yasağını düzenlemektedir. AİHS madde 14: *“Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.* Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 12 Numaralı Ek Protokol madde 1’de ayrımcılık yasağına değinilmiştir. AİHS 12 Numaralı Ek Protokol madde 1: *“(1) Hukuken temin edilmiş olan tüm haklardan yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal ve sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya herhangi bir diğer statü bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır. (2) Hiç kimse, 1. paragrafta belirtildiği şekilde hiçbir gerekçeyle, hiçbir kamu makamı tarafından ayrımcılığa maruz bırakılamaz.”* Söz konusu düzenlemeler ayrımcılık yasağının, milletlerarası sözleşmeler bağlamında yasal dayanağını oluşturmaktadır.

¹³⁵ Jülide Gül Erdem, “Yargı Kararlarında Kanun Önünde Eşitlik İlkesi ve Kadın Erkek Eşitliği”, *Akademik Hassasiyetler Dergisi*. C.4. n.8, (2017): 22.

¹³⁶ Fahri Gökçen Taner. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği İlkesi*. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 110.

AIHS 12 Numaralı Ek Protokol madde 1/2 göz önüne alındığında, disiplin cezalarının verilmesi ve uygulanması bakımından da ayrımcılık yasağı söz konusu olacaktır.

Eşitlikten bahsederken, sadece kanun önünde eşitlik anlaşılmalıdır. Çünkü hiçbir metinde fiziksel, ruhsal ya da karakteristik gibi özelliklerin eşitliğinden bahsedilmez. Önemli olarak hukukun üstün olduğu topraklarda, bütün bireylerin kanunlar önünde eşit olmasıdır.¹³⁷ Dilinden, dininden, inancından, ırkından ve teninin renginden dolayı ayrımcılığa uğramamasıdır. Kişiler devletten eşit davranmasını ve ayrımcılık yapmamasını talep eder. Ayrımcılık yasağı idare için anayasal bir emirdir.¹³⁸ Bu ilke hukuk devletiyle iç içedir. Anayasa'da temel hak ve ödevler bölümünde yer almamaktadır. Ancak eşitlik ilkesi temel hak olarak sayılabilir.¹³⁹ Eşitlik ilkesi hukuk devletinin şemsiyesi altındadır.

Kanun önünde eşitlik ilkesi denilince insanların aklına herkese aynı kuralların uygulanması gelmektedir. Ancak durum böyle değildir. Bu ilke aynı ya da benzer durumda olan kişiler için geçerlidir. Burada aynı hukuki durumda olan kişiler kastedilmektedir. Kanun önünde eşitlik ilkesini eleştiren, bu ilkenin ayrımcılığa karşı kesin bir çözüm getirmediğini, ayrımcılık yapılmasına engel olamadığını savunan görüşlerde mevcuttur. Bu görüşler ışığında maddi eşitlik anlayışı doğmuştur. Maddi eşitlik anlayışında dezavantajlı kişilere, pozitif ayrımcılık yapılmasını savunmaktadır.¹⁴⁰ Anayasa Mahkemesi bir kararında eşitlik ilkesini, eşit hukuki durumda olan kişilere eşit muamele yapılması şeklinde açıklamıştır.¹⁴¹

Eşitlik ilkesinin disiplin hukukundaki görünümünü incelerken bu bağlamda bazı mahkeme kararlarını incelemek yararlı olacaktır. Danıştay bir kararında, idarenin bir konuya ilişkin kanun tarafından geniş bir takdir yetkisiyle donatılsa bile eşitlik ilkesine uyması gerektiğini belirtmiştir.¹⁴² Danıştay eşitlik ilkesinin disiplin hukukunda mutlaka uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Disiplin hukukunda, yaptırımla karşılaşılabilecek aynı hukuki durumda olan tüm kamu personeline eşit

¹³⁷ Erdem, “Yargı Kararlarında Kanun Önünde Eşitlik İlkesi ve Kadın Erkek Eşitliği”, 22.

¹³⁸ Erdem, “Yargı Kararlarında Kanun Önünde Eşitlik İlkesi ve Kadın Erkek Eşitliği”, 23.

¹³⁹ Ergun Özbudun. *Türk Anayasa Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2011), 150.

¹⁴⁰ Ulaş Karan. “Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı: Hukuksal Çerçeve”. <http://secbir.org/images/haber/2011/01/12-ulas-karan.pdf>. (2011). s.4.

¹⁴¹ AYM. E:2013/23. K:2013/123. T:31.10.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁴² Danıştay 7. Dairesi, E:2001/1, K:2001/2124. T:11.06.2001. <https://www.lexpera.com.tr/>.

muamele yapılması bir zorunluluktur. Kanun önünde eşitlik ilkesi disiplin hukukunda tartışmaya yer vermeyecek bir şekilde kabul edilmiştir.¹⁴³

1.3.3. Suç ve cezalarda ölçülülük ilkesinin disiplin hukukunda görünümü

Ölçülülük ilkesini, kişi haklarına, temel hak ve hürriyetlere yönelik yapılan sınırlandırmaların sınırı olarak tanımlanabilmektedir.¹⁴⁴ Ölçülülük ilkesi hukuk devletinde muhakkak uygulanması gereken bir ilkedir. Bu ilkenin disiplin hukuku için anlamı çok büyüktür. Kamu personeli hakkında verilecek disiplin cezası, disiplin suçunu oluşturacak fiilin kanuni değeri olarak değerlendirilmektedir.¹⁴⁵ Kanun koyucu tarafından koyulan kuralın hedeflenen amaç ve uygulanan yaptırım arasında bir ölçünün olması gereklidir.¹⁴⁶ Bu ilkenin disiplin hukukunda uygulanma biçimi büyük önem arz etmektedir. Çünkü disiplin suçunu oluşturacak fiillerin belirlenmesinde idareye takdir yetkisi verilmiştir. İdarenin disiplin suçunu oluşturacak fiilleri belirleyip, kanunda karşılığı olan disiplin cezasını vermesi gerekir. Bunu yaparken idare tarafından verilen disiplin cezasının, disiplin suçunu oluşturan fiille ölçülü olması gerekmektedir.

Suç ve cezalarda ölçülülük ilkesinin temel dayanağını Anayasa madde 13 oluşturmaktadır. Bu ilke Anayasa şemsiyesi altında olduğu için, tüm hukuk dalları tarafında uygulanması gerekmektedir. Özellikle ceza hukuku ve disiplin hukukunda ölçülülük ilkesinin uygulanması zaruridir. Çünkü bu hukuk dalları doğrudan temel hak ve hürriyetlere etki etmektedirler. İlke esasında temel hak ve hürriyetleri sınırlandıracak yaptırımların sınırını çizmektedir.

5237 sayılı TCK madde 3/1, söz konusu fiilin ağırlığı ölçüsünde bir yaptırım veya tedbir uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Konu kişilerin temel hak ve hürriyetleri olunca bu ilkenin önemi daha çok artmaktadır. Ceza hukukunda suçun belirlenmesinde ve cezanın verilmesinde göz önüne alınacak en önemli ilke ölçülülük ilkesidir. Ceza hukukunun amacı bozulan toplum düzenini onarmaktır. Ceza hukuku

¹⁴³ Çağlasın, *Ceza Muhakemesi İlke Ve Kurallarının Disiplin Hukukuna Etkisi*, 135.

¹⁴⁴ Hilal Erdol. *Ceza Hukuku Ve Uygulamada Ölçülülük İlkesi*. (Yüksek Lisans Tezi: Ulusal Tez Merkezi, İstanbul, 2017). s.3.

¹⁴⁵ Mehmet Hatipoğlu. "Kamu Görevlilerine Disiplin Cezalarının Uygulanmasında Ölçülülük İlkesi". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. n.143. (2019): 184.

¹⁴⁶ Oğurlu Yücel. *Karşılaştırmalı İdare Hukukunda Ölçülülük İlkesi* (Ankara: Seçkin Yayınevi.2002), 31.

suç işleyen kişinin topluma kazandırılmasını da önemsemektedir. Bu sebeple verilen cezanın, ceza hukukunun amacına uygun olabilmesi için ölçülülük ilkesi ön plana çıkmaktadır.¹⁴⁷

Disiplin cezalarının, idarenin iç düzeni açısından zaruri olması gereklidir.¹⁴⁸ Ceza hukukunun amaçlarından biri suç işleyen kişiyi ıslah edip topluma kazandırmaktır. Disiplin hukukunun böyle bir amacı bulunmamaktadır. Disiplin hukukunda amaç, kurumun iç işleyişini ve yürütülen kamu hizmetini korumaktadır. Disiplin cezaları da iç işleyişin ve kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacıyla verilmelidir. Bu nedenle uygulanan disiplin yaptırımı, disiplin hukukunun amacına uygun olması gereklidir. Kamu personeline verilen ceza ile disiplin suçu oluşturacak fiil arasında denge bulunmalıdır. Ölçülülük ilkesi idare için bir denge mekanizması işlevi görmektedir. Ölçülülük ilkesi disiplin hukuku açısından vazgeçilmez bir ilkedir.

Danıştay bir kararında kamu personelinin gerçekleştirdiği fiil ile uygulanan disiplin cezası arasında bir dengenin olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca aynı kararda disiplin hukukunun amacına başka yollarla veya daha hafif bir yaptırımla ulaşılabilecek ise bu metodun kullanılması gerektiğini belirtmiştir.¹⁴⁹

Anayasa Mahkemesi bir kararında kanuni düzenlemelerde öngörülen yaptırımın insan onuruna aykırı olmamasını, suç ile ceza arasında elverişlilik, orantılılık ve gereklilik unsurları bakımından bir dengenin olması gerektiğini ifade etmiştir.¹⁵⁰ Mahkeme bu kararda ölçülülük ilkesini üç alt kategoriye ayırmıştır. Bunlar elverişlilik, orantılılık ve gerekliliktir. Uygulanan yaptırım, hedeflenen amaç bakımından elverişli olması gerekmektedir. Söz konusu yaptırım amaç bakımından gerekli olmalıdır. Yaptırım ile amaç arasında bir orantının ya da dengenin olması zaruridir.¹⁵¹ Anayasa Mahkemesi bu kararında Anayasa madde 13'ün ihlal edildiğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi ölçülülük ilkesine ilişkin kararlarını, temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması kapsamında değerlendirmiştir. Kanaatimizce Anayasa

¹⁴⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi. E:2015/7243, K:2017/312, T:17.01.2017. <https://www.lexpera.com.tr/>.

¹⁴⁸ Yıldız, *Ceza Muhakemesi İlke ve Kurallarının Disiplin Hukukuna Etkisi*, 105.

¹⁴⁹ Danıştay 8. Dairesi, E:1993/1617, K:1993/4214, T:14.12.1993. <https://www.lexpera.com.tr/>.

¹⁵⁰ AYM, E:2017/28, K:2017/107, T:31.05.2017. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁵¹ AYM, E:2017/28, K:2017/107, T:31.05.2017. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

Mahkemesi ölçülülük ilkesine ilişkin verdiği kararlarda yerinde tespitlerde bulunmuştur.

Ölçülülük ilkesi hem disiplin hukuku hem de ceza hukuku için büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü bu hukuk dalları kişilerin hukuki durumlarında önemli değişikliklere yol açmaktadır. Kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin korunması adına ölçülülük ilkesi ışığında kararlar verilmesi çok önemlidir. Anayasal bir teminata sahip olan ölçülülük ilkesi, hukuk devletini oluşturan temel taşlardan biridir. Ceza mahkemelerinin kararları somut olay özelinde elverişli, orantılı ve gerekli olmalıdır.

İdarenin uyguladığı yaptırımlar somut olay özelinde elverişli, orantılı ve gerekli olmalıdır. Anayasa'ya bakıldığında ölçülülük ilkesinden, temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması başlığı altında madde 13'te bahsedilmektedir. Anayasa madde 13'te temel hak ve hürriyetlerin kanunla ve ölçülülük ilkesine aykırı olmadan sınırlandırılabilirdiğinden söz edilmektedir. İdarenin yetkili organı tarafından verilen disiplin cezası ölçülülük ilkesine aykırı olmamalıdır. Anayasa Mahkemesi bu hususu verdiği bir kararında açıklamıştır. Anayasa Mahkemesi 657 Sayılı DMK madde 57/1'de geçen "*Adaylık süresi içinde disiplin cezası almış olanların disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişkileri kesilir.*" Biçimindeki ifadeyi, Anayasaya aykırı bularak iptal etmiştir.¹⁵² Anayasa Mahkemesi bu kararında söz konusu düzenlemenin, farklı fiiller için ayırım yapılmaksızın tek bir disiplin yaptırımının uygulanmasına sebep olacağını belirtmiştir. Farklı disiplin suçlarını oluşturacak fiillere, aynı disiplin cezasının verilmesi halinde ölçülülük ilkesi ihlal edilmiş olacaktır.¹⁵³ Anayasa Mahkemesi aynı kararda disiplin yaptırımlarının somut olay için elverişli, gerekli ve orantılı olması gerektiğini de belirtmiştir.¹⁵⁴ Kanaatimizce bu karar ölçülülük ilkesinin disiplin hukukundaki etkisini ortaya koymak açısından önemlidir. Ölçülülük ilkesinin alt ilkeleri olan elverişlilik, orantılılık ve gereklilik ilkelerinin, disiplin cezası verilirken göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

¹⁵² AYM, E:2013/15, K:2013/131, T:14.11.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁵³ AYM, E:2013/15, K:2013/131, T:14.11.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁵⁴ AYM, E:2013/15, K:2013/131, T:14.11.2013. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

1.3.4. Silahların eşitliği ilkesinin disiplin hukukunda görünümü

Silahların eşitliği ilkesi esasen ceza muhakemesi hukukundan doğan bir ilke olup, bu ilkenin amacı muhakeme sürecinde taraflar arasındaki güç farkını dengelemek, savunma hakkını korumak, muhakemenin daha adil bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır.¹⁵⁵ Burada hiçbir zaman mutlak bir eşitlikten söz edilmesi mümkün değildir.¹⁵⁶ Silahların eşitliği ilkesinin amacı muhakeme sürecinde taraflar arasındaki güç farkını dengelemektir.¹⁵⁷ Ceza muhakemesi üç temel direk üzerinde ilerlemektedir. Bunlar savunma makamı, iddia makamı ve yargılama makamıdır. Savunma makamını şüpheli, sanık ve müdafî temsil eder.¹⁵⁸ İddia makamını, savcı ve katılan temsil eder. Yargılama makamı ise sulh ceza hâkimliği ve mahkemelerdir. Silahların eşitliği ilkesinin temelinde muhakeme sürecinde bu makamlar arasında dengeli bir güç dağılımı yaratma amacı bulunmaktadır.

Silahların eşitliği ilkesi tarafların muhakeme sürecindeki etkinliklerini artırarak, mahkemelerin daha adil ve hukuka uygun kararlar vermesini sağlamaktadır. Bu ilkenin en temel amacı ceza muhakemesinde iddia makamı ve savunma makamı arasındaki güç farkını dengelemektir. Bu güç farkını dengelemenin tek yolu savunma makamının muhakeme sürecinde daha etkin hale getirilmesidir.¹⁵⁹ Ceza muhakemesinde savunma makamı soruşturma evresinde yeterince etkin değildir.¹⁶⁰ Bunun sebebi soruşturma evresine iddia makamını temsil eden cumhuriyet savcısının egemen olmasıdır.

Yargıtay bazı kararlarında silahların eşitliği ilkesine değinmiştir. Kanaatimizce Yargıtay bu ilkeye gereken özeni gösterip derinlemesine incelememiştir. Yargıtay bir kararında istinaf mahkemesinde yapılan yargılamalarda savunma makamına dosyaya sınırsız bir şekilde dilekçe sunma hakkının tanındığını, bu sebeple sanığın savunma hakkının kısıtlanmadığını ve silahların eşitliği ilkesi doğrultusunda gerekli olan

¹⁵⁵ Taner, *Çelişme ve Silahların Eşitliği*, 109.

¹⁵⁶ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız. *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 53.

¹⁵⁷ Taner, *Çelişme ve Silahların Eşitliği*, 109.

¹⁵⁸ Toroslu ve Feyzioğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 37.

¹⁵⁹ Serhat Sinan Kocaoğlu, "Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde Silahların Eşitliği İlkesini Gerçekleştirebilmek İçin Bir Reform Önerisi". *TBBB*, S. 92, (2011): 211.

¹⁶⁰ Kocaoğlu, "Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde Silahların Eşitliği İlkesini Gerçekleştirebilmek İçin Bir Reform Önerisi", 211.

savunma olanağının verildiğini ifade etmiştir.¹⁶¹ Savunma hakkının kullanılmasını mahkemeye iki adet dilekçe sunulmasından ibaret gören bir mahkeme kararına katılmak mümkün değildir. Savunma makamı ceza muhakemesinin temel direklerinden biridir. Muhakemedeki varlığı tartışılmazdır. Yargıtay bir başka kararında ise tutuklanan bir kişinin müdafisi olmadığı için delillere ulaşma ve savunma hazırlama olanağının bulunmadığı sebebiyle savunma hakkının kısıtlandığını, silahların eşitliği ilkesi ve adil yargılanma hakkını ihlal edildiğini belirtmiştir.¹⁶²

Silahların eşitliği ilkesi disiplin hukukunda yoğun bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Silahların eşitliği ilkesi disiplin hukukunun her aşamasında bulunmaktadır. Disiplin soruşturmasında, disiplin kovuşturmasında, disiplin yaptırımından sonraki itiraz sürecinde ve idare muhakemesi sürecinde silahların eşitliği ilkesi mutlaka vardır. Kamu personelinin savunma hakkının kısıtlandığı, sunduğu dilekçelere cevap verilmediği, uzun süren soruşturma süreçlerine maruz kaldığı, gerekçesiz kararların verilmesi gibi durumlarla sıkça karşılaşmaktadır. Bu örnekler öğrenciler, akademisyenler, avukatlar ve özel kanuna tabi kamu personelleri için de geçerlidir. İşte bu noktada silahların eşitliği ilkesinin disiplin hukuku için önemi ortaya çıkmaktadır.

Ceza muhakemesinde ki savunma makamının durumu, hak ve yetkileri disiplin hukuku için de geçerlidir.¹⁶³ Dosyada gizlilik kararı olmadığı müddetçe sanığın bilgilendirilmesi kuralı disiplin hukukunda da bulunmaktadır.¹⁶⁴ Ceza muhakemesinde, soruşturmanın gizliliği ilkesi bulunmaktadır. Bu ilke disiplin hukukunda da geçerlidir.¹⁶⁵ Ayrıca DMK madde 125'te kamu personelinin belge inceleme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Danıştayın silahların eşitliği ilkesinin disiplin hukukundaki görünümüne ilişkin bir takım değerlendirmeleri olmuştur. Danıştay bir kararında muhakeme süreci boyunca dava taraflarının mahkeme karşısında eşit haklara sahip olduğunu, muhakeme

¹⁶¹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi. E:2018/6795, K:2019/6654, T:23.10.2019. <https://www.lexpera.com.tr/>.

¹⁶² Yargıtay 16. Ceza Dairesi. E:2018/370, K:2018/3453, T:18.10.2018. <https://www.lexpera.com.tr/>.

¹⁶³ Yıldız, *Ceza Muhakemesi İlke ve Kurallarının Memur Disiplin Hukukuna Etkisi*, 132.

¹⁶⁴ Erol Ceylan. "Ceza Muhakemesi Açısından Silahların Eşitliği İlkesi". Yüksek Lisans Tezi. Ulusal Tez Merkezi, (2017). s.23.

¹⁶⁵ Yenisey ve Nuhoglu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 594.

boyunca buna riayet edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹⁶⁶ Bu kararda Danıştay silahların eşitliği ilkesinin disiplin hukuku için önemine vurgu yapmıştır.

1.3.5. Masumiyet karinesinin disiplin hukukunda görünümü

Masumiyet karinesinin temeli AİHS madde 6/2'ye dayanmaktadır. Bu maddeye göre, suç işlemekle itham edilen kişiler, kanuni açıdan suç işledikleri sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacaklardır. AİHS bu maddede masumiyet karinesini açık bir şekilde tanımlamıştır. Anayasa madde 38/4 masumiyet karinesini farklı ifade etmiştir. Anayasa madde 38/4'e göre, hakkında suç şüphesi bulunan kişilerin, hükmen suç işledikleri sabit oluncaya kadar suçsuz sayılırlar. Anayasa kişilerin suçlu sayılabilmeleri haklarında mahkûmiyet hükmünün olması gerektiğini ifade etmiştir. Dahası Anayasa madde 15, kişilerin ancak mahkeme kararı sonrası suçlu sayılabileceklerini ifade etmiştir.

Masumiyet karinesinin, ceza muhakemesi hukukundaki görünümü şüpheden sanık yararlanır ilkesidir.¹⁶⁷ Ceza muhakemesi şüphe ile başladığı için böyle bir durum söz konusudur. Bu sebepten dolayı masumiyet karinesi daha çok kovuşturma evresi için kullanılan bir ifadedir.¹⁶⁸ Ancak masumiyet karinesinin soruşturma evresi için de geçerli olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Bu sebeple soruşturma evresinde kişinin suçlu olduğu izlenimini yaratacak eylem ve açıklamalardan uzak durulması gerekmektedir. Masumiyet karinesinin ceza yargılamasının tüm evrelerinde uygulanması gereklidir. Ceza yargılamasının adil yargılanma hakkının ihlal edilmeden amacına ulaşması önemlidir. Maddi gerçeğe ulaşmak için yürütülen yargılama faaliyetinin hiçbir evresinde masumiyet karinesi yok sayılmamalıdır.

Siyasiler, tanınmış kişiler, medyada bulunan insanların soruşturması veya kovuşturması devam eden olay ile ilgili söylemleri de masumiyet karinesinin ihlaline yol açabilir.¹⁶⁹ Suç şüphesi altında bulunan kişi aslında devlete ve topluma karşı korunmasızdır. Burada masumiyet karinesi kişiyi devlete ve topluma karşı koruyan bir zırh gibidir. Mahkeme kararıyla suç işlediği sabit oluncaya kadar, bu karine kişiyi

¹⁶⁶ Danıştay 16. Dairesi. E:2015/7260, K:2015/2696, T:14.05.2015. <https://www.lexpera.com.tr/>.

¹⁶⁷ Özbek, Doğan ve Bacaksız. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 58.

¹⁶⁸ Özbek, Doğan ve Bacaksız. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 58.

¹⁶⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 58.

korur. Masumiyet karinesi insan onurunu da korumaktadır.¹⁷⁰ Susma hakkı, savunma hakkı, şüpheden sanık yararlanır ilkesi, masumiyet karinesinin doğrudan bağlantılı olduğu haklardır.

Anayasa Mahkemesi Abdülaziz Gökalp kararında masumiyet karinesinin, disiplin hukuku ve ceza hukuku ile olan ilişkisini detaylı bir şekilde açıklamaya çalışmıştır. Başvurucu hakkında devlet memurluğundan çıkarılma cezası verilmiştir. Başvurucu hakkında aynı fiilden dolayı yürütülen ceza davasında Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması kararı verilmiştir. Başvurucu disiplin cezasının iptali talebiyle İdare Mahkemesinde dava açmıştır. İdare Mahkemesi başvurucu tarafından suçun işlendiğinin sabit olmaması gerekçesiyle disiplin cezasının iptal edilmesine karar vermiştir. Danıştay ise HAGB kararını gerekçe göstererek, başvurucu hakkında verilen disiplin cezasının hukuka aykırı olmadığını belirtmiş ve iptal kararını bozmuştur. Anayasa Mahkemesi, HAGB kararına dayanılarak Danıştay tarafından verilen bozma kararında, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini belirtmiştir.¹⁷¹ Anayasa Mahkemesi öncelikle ceza muhakemesi açısından masumiyet karinesinin iki boyutu olduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi ilk olarak, ceza muhakemesi süreci boyunca, adli veya idari hiçbir makamın, kişinin suç işlediği imasında veya bu yönde bir açıklamada bulunmaması gerektiğini ifade etmiştir.¹⁷² Anayasa Mahkemesi masumiyet karinesinin ikinci yönünü ise masumiyet karinesi güvencesinin muhakeme sonunda mahkûmiyet dışındaki bir hükümlerle devreye gireceğini, kişi hakkında yapılması muhtemel başka muhakeme süreçlerinde, masum olabileceğini, suçlu olarak gösterilmemesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁷³ Anayasa Mahkemesi bu kararda eş zamanlı yürütülen ceza soruşturması veya kovuşturması ile disiplin soruşturmasında masumiyet karinesine uygun hareket edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ceza muhakemesi sürecinde kişi hakkında mahkûmiyet kararı verilmeden, idarenin kişiyi suçlu gösterecek işlemlerde, söz konusu işlemleri yaparken kullandıkları dilde veya kişi hakkında verilen kararlardaki gerekçelerde kişinin masumiyetine gölge

¹⁷⁰ Eser Us Doğan ve Özge Yücel Dericiler, “Kamu Görevlisi Disiplin Hukukunda Masumiyet Karinesi ve Şüpheden Sanık Yararlanır (In Dubio Pro Reo) İlkelinin Uygulanması”, *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5.1, (2020): 1087-1122

¹⁷¹ AYM. B.N:2018/23214. T:25.02.2021. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

¹⁷² AYM. B.N:2018/23214. T:25.02.2021. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

¹⁷³ AYM. B.N:2018/23214. T:25.02.2021. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

düşürmemelerini belirtmiştir.¹⁷⁴ Kanaatimizce Abdülaziz Gökalp kararı, masumiyet karinesinin disiplin hukukundaki etkisini incelemek için önemli bir karardır. Anayasa Mahkemesinin masumiyet karinesinin iki farklı boyutta değerlendirmesi yerinde olmuştur.

Anayasa Mahkemesinin Hüseyin Sezer kararı, ceza mahkemesi kararının disiplin hukuku üzerindeki etkisini, masumiyet karinesi bağlamında incelenmesi için araştırmacılara kolaylık sağlamaktadır. Zabıt kâtibi olan başvuru Hüseyn Sezer gizlilik kararı alınmış bir dosyanın içeriğini fotokopi çektilerek, bir avukata verdiği iddiasıyla Asliye Ceza Mahkemesinde yargılanmış ve yapılan yargılama sonunda delil yetersizliği sebebiyle beraat etmiştir. Aynı fiil sebebiyle başvuru hakkında disiplin soruşturması başlatılmış ve devlet memurluğuyla bağdaşmayacak, yüz kızartıcı ve utanç verici eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle, devlet memurluğundan çıkarma yaptırımı uygulanmıştır. Başvuru bu işlemin iptali için idare mahkemesinde dava açmıştır. İdare mahkemesi idari işlemin hukuka uygun bularak, talebi reddetmiştir. AYM kararında masumiyet karinesinin iki boyutlu yapısından bahsetmiştir.¹⁷⁵ Birincisi; ceza muhakemesi süreci boyunca kişi hakkında mahkûmiyet kararı verilinceye kadar, söz konusu suçta ve fiile ilişkin erken açıklamalarda bulunmasını engeller. Adli ve idari makamların kişinin masumiyetine gölge düşürecek ima ve açıklamalarda bulunmasını yasaklar. İkincisi ise; ceza muhakemesi sonucunda mahkûmiyet harici tüm kararlarda ortaya çıkar. Daha sonra yapılacak olan yargılamalarda söz konusu suçta ilişkin kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, idari makamların kişinin suçlu olduğu izlenimini yaratacak işlem ve hareketlerden kaçınmasını ifade etmektedir. AYM Hüseyin Sezer kararında, masumiyet karinesinin ikinci boyutunun ihlal edildiğini belirtmiştir.¹⁷⁶ AYM bu kararda idarenin beraat kararına karşı, kişinin masumiyetinden şüphe duyulmasına sebep olacak işlem ve uygulamaların olduğunu belirtmiştir. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.¹⁷⁷ Kanaatimizce Anayasa Mahkemesinin masumiyet karinesini iki farklı boyutta değerlendirmesi yerinde olmuştur. Masumiyet karinesinin disiplin hukukuna etkisini incelemek için bu değerlendirme önemlidir. Masumiyet karinesinin ilk

¹⁷⁴ AYM. B.N:2018/23214. T:25.02.2021. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁷⁵ AYM. B.N:2016/13566. T.02/072020. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁷⁶ AYM. B.N:2016/13566. T.02/072020. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁷⁷ AYM. B.N:2016/13566. T.02/072020. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

boyunda üzerinde durulması gereken konu, ceza yargılaması ile aynı anda yürütülen disiplin soruşturmaları bakımından da masumiyet karinesinin geçerli olmasıdır. İdarenin yetkili organı tarafından yürütülen disiplin soruşturmalarının tüm evrelerinde de masumiyet karinesine uygun davranılmalıdır. Masumiyet karinesi ayrıca disiplin yaptırımlarının iptali talebinin değerlendirildiği, idari yargı sürecinde de göz önünde bulundurulmalıdır. Kişinin disiplin suçu işlediği gerekçesiyle disiplin cezası verilmesi masumiyet karinesini ihlal etmez. Burada önemli olan nokta karar vericilerin kullandıkları dildir. Bir başka deyişle masumiyet karinesini ihlal eden uygulanan disiplin yaptırımları değildir. Yargılama sürecinde, yetkili organların kullandıkları dil, kişiyi suçu gösterecek eylem ve davranışlarıdır.

AYM Barış Baş kararında masumiyet karinesi bağlamında değerlendirme yaparken, önemli saptamalarda bulunmuştur. Barış Baş isimli öğretmene, öğrencisine tokat atma sebebiyle disiplin cezası verilmiştir. Aynı zamanda kişi hakkında ceza muhakemesi süreci başlatılmış ve muhakeme sürecinde ceza mahkemesi tarafından beraat kararı vermiştir. Başvurucu disiplin cezasının iptali için idare mahkemesinde dava açmıştır. İdare mahkemesi ceza mahkemesinin delil yetersizliği sebebiyle vermiş olduğu beraat kararına dayanarak, kişinin disiplin suçu işlediğinin somut olarak ortaya konmadığını belirtmiştir. İdari işlemin iptaline karar vermiştir. Ardından idare mahkemesinin kararına karşı Bölge İdare Mahkemesine itirazda bulunulmuştur. Bölge İdare Mahkemesi somut olayda öğrencinin yanağının şişmesi ve üzerine buz konulmasını göz önünde bulundurarak tokat atıldığı kanaatine varmıştır. Disiplin cezasının hukuka aykırı olmadığını belirterek, kararı bozmuştur. Başvurucu ek beyanda bulunmasına rağmen, Bölge İdare Mahkemesi kararın düzeltilmesi talebini reddetmiş ve karar kesinleşmiştir. AYM, Bölge İdare Mahkemesinin kararında kullandığı ifadelerin, kişinin masumiyetinden şüphe duyulmasına yol açacak boyutta olduğunu belirterek, masumiyet karinesinin ikinci boyutunun ihlal edildiğine karar vermiştir.¹⁷⁸ Kanaatimizce Bölge İdare Mahkemesinin kararı masumiyet karinesinin ihlal etmektedir. Anayasa Mahkemesi kararında ikinci boyuta yönelik değerlendirmeleri yerindedir. Hüseyin Sezer kararını değerlendirirken, masumiyet karinesinin disiplin soruşturmaları ve idari yargı süreçlerinde de olması gerektiğini vurgulamıştı. Barış Baş kararında Bölge İdare Mahkemesinin verdiği kararda

¹⁷⁸ AYM, B.N:2016/14253. T:02/07/2020. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>.

masumiyet karinesini ihlal ettiği açıktır. Dosyada somut bir delil olmamasına rağmen Bölge İdare Mahkemesi tarafından verilen kararlar kişinin suç işlediği izlenimi yaratılmıştır. Bu karar masumiyet karinesinin ikinci boyutunu ihlal etmektedir. Masumiyet karinesini disiplin cezası verilmesi veya idari yargıda verilen kararlar ihlal etmez. Masumiyet karinesini disiplin soruşturması yürüten yetkili organın veya idari yargıda yetkili mahkemenin kullandıkları dil ihlal eder. Kişilerin disiplin soruşturması sırasında veya idari yargılama devam ederken, karar vericiler tarafından suçlu muamelesi görmesi, masumiyet karinesinin ihlaline yol açmaktadır. İdari yargıda kişi hakkında suç isnadında bulunulması veya beraat kararının sorgulanması hallerinde masumiyet karinesi ihlal edilmiş olur.

Disiplin hukukunda masumiyet karinesinin varlığını tartışmak anlamsızdır. Danıştayın içtihatlarına bakıldığı zaman bu husus daha açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Toplumun güven duyması gereken mahkemelerin, kişilerin masumiyetini teminat altına aldıkları kabul edilmelidir. Güvenirliği yüksek yargı mercilerinin masumiyet karinesini uyguladığı ortamda, yargı mercii olmayan idarelerin uygulaması kaçınılmazdır. Masumiyet karinesi disiplin hukuku içinde geçerlidir.¹⁷⁹ Hakkında disiplin soruşturması başlatılan kişiye, işlediği suç sabit oluncaya kadar, idari mercii tarafından suçlu muamelesi yapılmamalı ve baskıya maruz bırakılmamalıdır. Ayrıca kişinin görevine devam etmesine engel bir durum bulunmuyorsa, görevine devam etmesi gerekir. Kişi hakkında disiplin yaptırımını uygulansa dahi idari yargı süreci boyunca idare tarafından masumiyet karinesine zarar verecek davranışlardan kaçınılmalıdır.¹⁸⁰ Masumiyet karinesi disiplin hukukunda da uygulanmalıdır. Ceza muhakemesi sürecinde, kişinin suç işlemediği kararı verilirse disiplin yaptırımını uygulanmamalıdır. Beraat kararının disiplin hukukuna etkisine ilerleyen satırlarda değinilecektir.

AYM bir kararında, idare mahkemesinin ceza davasının zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle kişinin görevi iade talebini reddettiği dosyada masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ifade etmiştir.¹⁸¹ Anayasa Mahkemesi bu kararında ceza davasının zamanaşımına uğramaması halinde kişinin beraat etme ihtimali olduğunu,

¹⁷⁹ Ulusoy, *İdari Yaptırımlar*, 99.

¹⁸⁰ Yaldız, *Ceza Muhakemesi İlke ve Kurallarının Disiplin Hukukuna Etkisi*, 123.

¹⁸¹ AYM, B.N.2013/1503. T:02.12.2015. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

bu nedenle kişinin göreve iade edilme talebinin reddedildiği kararda, masumiyet karinesinin çiğnendiğini belirtmiştir. Kanaatimizce Anayasa Mahkemesi bu kararda masumiyet karinesinin ihlal edilmesini sağlayan halleri açık bir şekilde ortaya koymuştur. Anayasa Mahkemesi idari yargıda kişiye suç isnadında bulunulması veya beraat kararının sorgulanması durumunda masumiyet karinesinin ihlal edileceğini ifade etmektedir.¹⁸² Somut olayda İdare Mahkemesi verdiği kararda kişinin suçlu olduğu izlenimine yol açmıştır. Bu sebeple masumiyet karinesi ihlal edilmiştir. Disiplin soruşturmaları sırasında veya idari yargı sürecinde karar verici kişilerin kullandıkları dil, masumiyet karinesinin değerlendirilmesi bakımından önemlidir.

1.3.6. Savunma hakkının disiplin hukukunda görünümü

Hak arama hürriyetinin temel taşlarından biri savunma hakkıdır. Anayasa “*Hak Arama Hürriyeti*” başlığı altında yer alan madde 36’da düzenlenmiştir. Savunma hakkının hukukumuzdaki en temel kanuni dayanağını bu madde oluşturmaktadır. Bu maddeye göre herkesin meşru araçlardan ve yollardan faydalanarak, mahkeme karşısında davalı veya davacı sıfatıyla iddiada bulunma ve savunma hakkı vardır. Hak arama hürriyeti sadece toplumsal barışı sağlamakla yetinmemektedir. Hak arama hürriyeti aynı zamanda kişilerin adaleti bulma, hakkını arama, hukuksuzluğu önleme, haksızlıklara karşı çıkma çabalarının aracı olma konumundadır.¹⁸³ Sağlıklı bir ceza muhakemesi süreci veya disiplin soruşturması için bu hakkın kullanılması kolaylaştırılmalı, kişilere savunma hakkını rahatça kullandıkları bir ortam sağlanmalıdır. Bu hakkın kullanımının engellenmesinin önüne geçilmelidir. Savunma hakkının herhangi bir sınırlamayla karşılaşmadan etkin bir şekilde kullanılması, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına katkı sağlayacaktır. Ceza alma tedirginliğiyle gerçeklerin söylenmemesi, maddi hakikatin ortaya çıkmasına ve adaletin sağlanmasına engel teşkil etmektedir.¹⁸⁴

Disiplin hukukunda savunma hakkına yönelik Anayasa, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu (DMK), 7068 Sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanunu, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve ilgili mevzuatta, savunma hakkına ilişkin önemli

¹⁸² AYM, B.N.2013/1503. T:02.12.2015. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

¹⁸³ Pınar ve Çalışkan, *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 284.

¹⁸⁴ Pınar ve Çalışkan, *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 286.

düzenlemelere yer verilmiştir. Anayasa'nın madde 129/2'de kamu personeline ile kamudaki diğer görevlilere, kamu kurumları, meslek kuruluşları tarafından savunma hakkı verilmedikçe, disiplin cezası verilemez. DMK madde 130'a göre ise kamu personelinin savunması alınmadan disiplin cezası verilemeyeceğini ifade etmiştir. 7068 Sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun madde 31/1'de savunma alınmadan disiplin cezasını verilemeyeceğini belirtilmiştir. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu madde 53/A'nın ikinci fıkrasında da benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir. Disiplin hukuku mevzuatı incelendiğinde savunma hakkının, disiplin soruşturmaları için önemi ortaya çıkmaktadır.

Savunma hakkının Danıştay kararlarına da yansıdığı görülmektedir. Bir olayda kamu personelinin savunması alınmadan disiplin cezası verildiği gerekçesine dayanarak, idari işlemin iptali için idare mahkemesine başvurulmuştur. İdare mahkemesi davanın esasına girip, savunma hakkını incelemeyen talebi reddetmiştir. Danıştay söz konusu dosyada DMK madde 130 gereğince savunmanın alınmaması sebebiyle, savunma hakkının ihlal edildiğini belirterek kararı bozmuştur.¹⁸⁵ Bir olayda kişi hakkında, rüşvet almak suçundan hem ceza soruşturması hem de disiplin soruşturması açılmıştır. Ceza muhakemesi sonunda kişi hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiştir. Söz konusu suçu işlediği için ayrıca disiplin cezası uygulanmıştır. Ardından dosyada savunma hakkının ihlali gerekçesiyle idare mahkemesinde dava açılmıştır. İdare mahkemesi dosyayı esastan inceleyip, hukuku aykırı olmadığını ifade edip, davayı reddetmiştir. Ardından Danıştay, dosyayı incelerken idare tarafından kamu personelinin savunması alınmadığı gerekçesiyle kararın bozulmasına karar vermiştir.¹⁸⁶ Danıştayın kararlarına bakıldığında zaman, disiplin hukuku açısından savunmanın usulüne uygun bir şekilde alınması hususunun, savunma hakkının kullanımını açısından büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Danıştayın verdiği bu kararlar savunma hakkının disiplin hukukundaki önemini ortaya koymaktadır.

Savunma hakkı adil yargılanma hakkının en önemli parçalarından biridir. Savunma hakkı olmazsa, ceza muhakemesinin ve disiplin soruşturmalarının herhangi bir anlamı olmayacaktır.

¹⁸⁵ Danıştay 12. Dairesi, E:2008/6219, K:2011/947, T:25.02.2011. Danıştay Bilgi Bankası(DBB).

¹⁸⁶ Danıştay 12. Dairesi, E:2008/2177. K:2009/1703. T:27.03.2009. <https://www.lexpera.com.tr/>.

Savunma hakkının disiplin hukuku uygulanmasında ne zaman ve nasıl kullanılacağına dair bir takım pürüzler oluşmuştur. Danıştay'ın bu konu hakkında son yıllarda görüş değişikliğine gittiği görülmektedir. Danıştay önceki tarihli kararlarında disiplin soruşturması ve savunma alınması işlemini ayrı tutmamıştır. İdare tarafından savunmanın alınmasıyla, disiplin soruşturmasının da başlayacağını belirtmiştir.¹⁸⁷ Danıştayın bu fikrinin yerinde olmadığı kanaatine ulaşılmaktadır. Çünkü savunma hakkının tam anlamıyla kullanabilmesi için, kişinin hakkında disiplin soruşturması açıldığını, açılan soruşturmanın içeriğini, savunma hazırlayabilmesi için makul bir süresinin olduğunu bilmesi gerekmektedir. Ancak bu şartlarda savunma hakkı etkin bir şekilde kullanılabilir. Nitekim Danıştay görüş değişikliğine gitmiştir. Danıştay bir kararında, kamu personelinin disiplin soruşturması açılmadan, savunmasının alınmasını hukuka aykırı bulmuştur.¹⁸⁸ Disiplin soruşturması açıldıktan sonra kişinin savunmasının alınması, savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına katkı sağlayacaktır.

Savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılabilmesi için, disiplin soruşturmasında kişiye savunma yapabilmesi için makul bir süre tanınmalıdır. 657 sayılı DMK madde 130/2'de kamu personeline savunma hazırlayabilmesi için yedi günlük bir süre tanınmıştır. Danıştay bu sürenin yedi günden az olmaması gerektiğini ısrarla savunmaktadır.¹⁸⁹ Danıştay bir adım öteye giderek başka bir kararında, kamu personelinin kanuni süreyi beklemeden savunma vermek istediğini açıklamasına rağmen, savunma hakkının ihlal edildiğini söylemiştir.¹⁹⁰ Bu sürenin yeterli olup olmadığı son derece tartışmalıdır. Somut olayın özelliklerine göre bu süre yeterli değilse makul oranda arttırılabilir. Savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılabilmesi için idare tarafından kamu personeline makul bir süre tanınmalıdır.¹⁹¹

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu madde 53/A'nın ikinci fıkrasında savunma hakkına yer verilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından 13/10/2022 tarihinde verilen E:2022/87, K:2022/121 sayılı kararı ile 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu madde 53/A'nın ikinci fıkrasında bulunan a, b ve c bentleri iptal edilmiştir. Anayasa

¹⁸⁷ Danıştay 8. Dairesi, E:1991/1717, K:1992/571, T:30.3.1992. (DBB).

¹⁸⁸ Danıştay 8. Dairesi, E:1995/5200, K:1997/507, T:18.02.1997. DBB.

¹⁸⁹ Danıştay 12. Dairesi, E:2008/4690, K:2011/717, T:15.2.2011.

¹⁹⁰ Danıştay 12. Dairesi, E:2010/1034, K:2011/4307. T:21.09.2011.

¹⁹¹ Hüsamettin Kırmızıgül. *Uygulama ve Teoride Disiplin Suç ve Cezaları ve Denetim Yolları*. (İstanbul: Kazancı Yayınları, 1998), 30.

Mahkemesinin ilgili kararında, Resmi Gazetede(RG) yayımlandığı tarihten başlayarak dokuz ay içinde yürürlüğe gireceği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilen 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu madde 53/A'nın ikinci fıkrası şöyledir: “Savunma hakkı kapsamında gözetilecek hususlar şunlardır: a) Soruşturulana, iddialar hakkında savunma imkânı tanınmadan disiplin cezası verilemez. Soruşturmayı yapanın yedi günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen tarihte geçerli bir mazereti olmaksızın savunmasını yapmayan, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır.

b) Savunmaya davet yazısında hakkında disiplin soruşturması açılan fiilin neden ibaret bulunduğu, savunmasını belirtilen sürede yapmadığı takdirde savunmasından vazgeçmiş sayılacağı bildirilir.

c) Disiplin cezası vermeye yetkili makamlar gerek görürse, isnat edilen fiil ve soruşturma raporunda önerilen disiplin cezasını da belirtmek suretiyle, bu maddedeki esaslar çerçevesinde (a) ve (b) bentlerindeki usule göre tekrar savunma isteyebilir.

Hakkında üniversite öğretim mesleğinden çıkarma ve kamu görevinden çıkarma cezası istenenler soruşturma evrakını inceleme, tanık dinletme, disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasıyla savunma yapma hakkına sahiptir...”. Anayasa Mahkemesi bu kararında söz konusu düzenlemenin savunma hakkını kısıtladığını belirtmiştir.¹⁹² Anayasa madde 129/2’de savunma hakkına getirilen güvencelerin somut olayda uygulanabilmesi için hakkında disiplin soruşturması yürütülen kişiye, savunma hakkının şeklen değil, gerçek anlamda sağlanması gerekmektedir.¹⁹³ Hakkında disiplin soruşturması yürütülen kişinin savunma hakkını etkin bir şekilde kullanabilmesi için suç isnadını bilmesi gerekir. Soruşturma dosyasında yer alan disiplin suçunu oluşturan fiil hakkında kişi bilgilendirilmelidir. Aksi halde kişinin savunma hakkını etkin bir şekilde kullanması mümkün olmayacaktır. Kişinin savunma hazırlayabilecek düzeyde, suç isnadının sebebini ve isnadın niteliğini bilmesi gerekir.¹⁹⁴ Burada isnadın sebebini somut olay oluşturmaktadır. İsnadın niteliği ise fiilin hukuki vasıflandırılması anlamına gelmektedir.¹⁹⁵ 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu madde 53/A'nın ikinci

¹⁹² AYM, E:2022/87, K:2022/121, T:13.10.2022, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁹³ AYM, E:2022/87, K:2022/121, T:13.10.2022, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁹⁴ AYM, E:2022/87, K:2022/121, T:13.10.2022, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁹⁵ AYM, E:2022/87, K:2022/121, T:13.10.2022, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

fikrasındaki a bendine bakıldığında, kişiye suç isnadının hukuki vasıflandırması bakımından herhangi bir bildirimde bulunulmayacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca söz konusu maddenin a, b ve c bentlerine bakıldığında, soruşturmanın başlatılmasına neden olan fiilin bildirilmesi yeterli görülmektedir. Kişiye suç isnadının sebebi hakkında, savunma hazırlamasına olanak sağlayacak düzeyde bir bildirimde bulunulmamaktadır.¹⁹⁶ Anayasa Mahkemesi söz konusu kanun maddesinin, savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına olanak tanımadığını ifade etmiştir.¹⁹⁷ Bu sebeplerle söz konusu düzenleme, Anayasa madde 129'a aykırı bulunmuştur. Kanaatimizce hakkında disiplin soruşturması yürütülen kişiye, suç isnadının sebebi ve suç isnadının niteliği hakkında detaylı bir şekilde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Aksi halde kişinin savunma hazırlama olanağı kalmayacaktır. Disiplin soruşturmasında savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılması çok önemlidir. Söz konusu kanuni düzenleme, savuma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına olanak tanımamaktadır. Bu sebeplerle Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmeler yerinde olmuştur.

1.3.7. Ne Bis İn İdem ilkesinin disiplin hukukunda görünümü

Ne bis in idem ilkesi ceza hukukunun temel ilkelerinden biridir. Doktrinde ve bazı mahkeme kararlarında mükerrer ya da çifte cezalandırma yasağı olarak da kullanılmaktadır.¹⁹⁸ Tez çalışmamızda 'Ne bis in idem' ilkesi olarak bahsedilecektir. Ne bis in idem ilkesi genel olarak, faile aynı fiilden ötürü birden fazla ceza verilemeyeceği anlamına gelmektedir.^{199,200} Ne bis in idem ilkesi genel olarak ceza hukukuna özgü bir ilkedir. Söz konusu ilkenin disiplin hukukunda karşılığı olan bir ilke olduğu söylenemez.^{201,202} Bu düşüncenin altında adli cezaların nitelik bakımından disiplin cezalarından farklı olması yatmaktadır.

¹⁹⁶ AYM, E:2022/87, K:2022/121, T:13.10.2022, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁹⁷ AYM, E:2022/87, K:2022/121, T:13.10.2022, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁹⁸ Oğurlu, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu, "Ne Bis İn İdem" Kuralı, 101.

¹⁹⁹ Özey, İl Han, *İdari Yaptırımlar*, İÜ Yayın No: 3326, Hukuk Fakültesi Yayın No: 691, İstanbul 1985, 43.

²⁰⁰ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 72.

²⁰¹ Oğurlu, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu, Ne Bis İn İdem" Kuralı, 104.

²⁰² Lütfi Duran, *İdare Hukuku Meseleleri*, İstanbul 1964, 610.

Ne bis in idem ilkesi genel itibariyle bir iç hukuk kuralıdır. Bu ilkenin uluslararası hukukta kanuni dayanak bakımından, karşılığı son derece sınırlıdır. AİHS 7 numaralı ek protokolünde “...bir suçtan dolayı aynı devletin yargısal yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılanamaz veya mahkûm edilemez” şeklinde belirtilmiştir. AİHS bu ilkeyi iç hukuka mahkûm etmiştir. Bir başka deyişle, Ne bis in idem ilkesi bir ulusal hukuk kuralıdır.²⁰³

Anayasa Mahkemesi ne bis in idem ilkesini Ünal Gökpınar kararında adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirmiştir.²⁰⁴ Kişinin işlediği aynı fiilden dolayı birden fazla kez cezalandırılmamasının nedeni hukuki güvenliği sağlamaktır.²⁰⁵ Anayasa Mahkemesi yeniden yargılanma hususunu ceza mahkemesi ile sınırlamıştır. Bir başka deyişle, kişinin aynı fiilden dolayı iki farklı ceza muhakemesi sürecine maruz bırakılmayacağını ifade etmektedir.²⁰⁶

Disiplin hukukunda aynı fiilden dolayı birden fazla ceza verilmesi tartışmalı bir konu olup aynı fiilden dolayı birden fazla disiplin cezası verilmesinin doğru olmayacağı kanaati doğmaktadır. Örneğin; kopya çeken bir öğrenciye hem “*kınama*” hem de “*Yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma*” cezasının verilmesi halinde disiplin hukukunun amacından sapacağı kanaati oluşmaktadır. Bu durumun kurumdaki iç işleyişin ve kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine herhangi bir katkısının olması mümkün gözükmemektedir. Bir başka deyişle disiplin hukukunun amacında sapılmasına sebebiyet verecektir. Burada önemli olan bozulan düzeni yeniden sağlamak ve disiplin cezasının caydırıcı olmasıdır. Bu nedenle aynı fiil sebebiyle iki farklı disiplin cezası verilmesinin gündeme gelmesi halinde, ne bis in idem ilkesinin disiplin hukukunda uygulanması gerekmektedir.

Bir fiil ile aynı anda birden fazla suç işlenebilir. Burada bahsedilen “tek fiil” ifadesini açıklanmasında fayda vardır. Fiil kavramı aynı yerde, aynı vakitte, aynı kişiye karşı, aynı amaç doğrultusunda yapılan hareket olarak değerlendirilebilir. Danıştay bir kararında, aynı yerde, aynı vakitte, aynı kişiye karşı ve aynı amaç doğrultusunda

²⁰³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 76.

²⁰⁴ AYM, B.N.2018/9115. T:27.03.2019.

²⁰⁵ AYM. E:2019/4, K:2021/78. T:04.11.2021. <https://www.kanunum.com>.

²⁰⁶ AYM. E:2019/4, K:2021/78. T:04.11.2021. <https://www.kanunum.com>.

yapılan birden fazla hareketi tek fiil olarak değerlendirmiştir.²⁰⁷ Bu durum ceza hukukunda fikri içtima ile karşımıza çıkmaktadır. Fikri içtima 5237 sayılı TCK madde 44 kapsamında düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, kişi işlediği bir fiil ile birden fazla suç işlediği takdirde, bu suçlardan en ağırı ile cezalandırılır. Fikri içtima müessesesi disiplin hukukunda bulunmamaktadır. Ancak bu müessesenin disiplin hukukuna da uyarlanması gerektiğini düşünen yazarlar mevcuttur.²⁰⁸

Bu ilkenin asıl tartışılması gereken noktasının, ‘kişiye aynı fiilden dolayı hem adli ceza hem de disiplin cezası verilebilir mi?’ sorusundan doğduğu düşünülebilecektir. 657 Sayılı DMK madde 131/2 bu konuya bir açıklama getirmektedir. DMK madde 131/2 şöyledir: “...Memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmaması halleri, ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel olamaz.” Bu düzenleme aynı fiilde dolayı hem adli hem de disiplin cezası verilebilir mi? Sorusuna cevap vermektedir. Bir kişiye aynı fiilden ötürü birden fazla ceza verilmesi hukuka aykırı görülmemektedir. Ceza hukukunda aynı eylemden ötürü birden fazla ceza yasaklanmıştır. Bu durum yargılanmanın yenilenmesine neden olur.²⁰⁹ Ceza hukukunda uygulanan yaptırım, disiplin hukukunda uygulanacak yaptırıma engel teşkil etmez.

Bir fiil hem disiplin cezası verilmesine hem de adli ceza yaptırımını uygulanmasına vücut verebilir. Disiplin hukukunun amacıyla ceza hukukunun amacı farklı olduğu için kişi hakkında hem disiplin cezası hem de adli ceza verilmesinin önünde hukuki bir engel yoktur.²¹⁰ Bu iki yaptırım türü amaç, kapsam, müeyyide ve hukuki sonuç yönünden farklılıklar taşımaktadır.²¹¹ Bu nedenle aynı fiile disiplin ve adli ceza verilebilir. Doktrinde bu noktada görüş ayrılıkları mevcuttur. İlk görüşe önceki satırlarda değinilmiştir. İlk görüşe göre, aynı fiilden dolayı kişiye hem disiplin cezası hem de adli ceza yaptırımını uygulanabilir. İkinci görüş ise bir fiile karşı yalnızca bir yaptırımın uygulanması gerektiğini belirtmektedir.²¹² Bu görüşe göre, ceza hukuku ve

²⁰⁷ Danıştay 12.Dairesi. E:2005/1237, K:2007/2565. T:22.02.2007. <http://www.kazanci.com>.

²⁰⁸ Cemil Kaya, “Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler”, *AİD*, C:38, Sayı:2, (2005): 72.

²⁰⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 76.

²¹⁰ Oğurlu, “Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu, Ne Bis İn İdem” Kuralı, 105.

²¹¹ Zişan Kasar, "Televizyon Yayınlarının Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Tarafından Durdurulması Hukuka Uygun mudur? Anayasa Mahkemesinin Önemli bir Kararı Üzerine Konunun İncelenmesi", *İstanbul Barosu Dergisi*, S.4, (1997): 900.

²¹² Nurettin Kunter, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, (İstanbul: 1986), 815.

disiplin hukukunun farklı disiplinler olmasının, amaç ve ilkelerinin farklı olmasının bir önemi yoktur. Yaptırımların türü farklı olsa dahi, gerçekleştirilen fiilin amacı ve unsurları aynıdır. Kanaatimizce disiplin hukuku ile ceza hukuku amaç, kapsam, yaptırım ve hukuki sonuç bakımından birbirinden farklıdır. Bu nedenle aynı fiile hem adli ceza hem de idari ceza verilmesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Bu bakımdan aynı fiile ilişkin hem ceza hukuku yaptırımı hem de disiplin hukuku yaptırımı uygulanabilir. Aksi halde disiplin hukukunda bir fiile ilişkin yaptırım uygulama olanağı ortadan kalkacaktır. Bu durum disiplin hukukunun amaç ve ilkelerinden uzaklaşılmasına neden olacaktır.

Ne bis in idem ilkesine değinirken, bekletici sorun meselesine değinilmesi yerinde olacaktır. Ceza hukuku yaptırımları ve disiplin hukuku yaptırımları birbirinden amaç, kapsam, yaptırım, hukuki sonuç bağlamında ayrılmaktadır. Kamu personelinin işlediği bir fiil hem ceza hukukundaki suç hem de disiplin suçunu oluşturabilmektedir. Bu durumda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması eş zamanlı ilerleyebilir. Bekletici meseleye DMK madde 131 açıklama getirmiştir. Bu maddeye göre, aynı fiilden dolayı kamu personeli hakkında, iddia makamını temsil eden cumhuriyet savcılığında veya ceza mahkemelerinde, soruşturma ya da kovuşturma evresinin başlatılmış olması, disiplin kovuşturmasını etkilememektedir. Kamu personeli hakkında ceza muhakemesi sonunda verilecek hüküm, disiplin cezasının uygulanmasına engel teşkil etmez. Aksi halde disiplin hukukunun varlık amacı ortadan kalkacaktır. İdarenin kendi iç disiplinine aykırı fiiller için yaptırım uygulamalıdır. Bu sebeplerle disiplin soruşturma ve kovuşturmaları, ceza kovuşturmasından bağımsız yürütülmelidir.

Bu ilke hakkındaki yüksek mahkeme kararları, ceza muhakemesi kararı olan hükmün disiplin hukukuna etkisi başlığı altında yer alan başlıklarla iç içe geçtiği için tekrara düşmemek adına ilerleyen satırlarda değinilecektir.

1.3.8. Cezalarda şahsilik ilkesinin disiplin hukukunda görünümü

Cezalarda şahsilik ilkesi, ceza hukukunun en köklü ilkelerinden biridir. Bu ilkenin temeli Anayasa'da atılmıştır. Türk hukukunda cezalarda şahsilik ilkesinin en temel yasal dayanaklarını TCK madde 20 ve Anayasa madde 38 oluşturmaktadır. En basit tanımıyla, suçu oluşturan fiili kim işleydiyse, ceza sorumluluğu ona aittir.

Cezalarda şahsilik ilkesine farklı yaklaşımlar söz konusudur. Bu yaklaşımlar objektif ve sübjektif nitelikte yaklaşımlar olarak ayrılmaktadır.²¹³ Bir görüş, cezalarda şahsilik ilkesini objektif nitelikte saymakta ve kişilerin sadece kendi eylemlerinden sorumlu olduğunu söylemektedir. Burada fiil ve fail sıkı sıkıya bağlıdır. Ayrılmaz bir bütünün parçalarıdır. Burada verilen ceza sadece kişiyi etkiler.²¹⁴ Bu yaklaşımda kişi, kusurlu olmasa dahi sorumlu olabilmektedir. Cezalarda şahsilik ilkesinde ikinci görüşe göre ise burada fail ve fiil tamamen birleştirilmemektedir.²¹⁵ Burada fiil ve failin ayrılma nedeni fiile kusur yüklenmesidir. Bir başka deyişle kişinin işlediği fiilin mutlaka kusurlu bir hareket içermesi gerekmektedir. Sübjektif nitelikteki yaklaşımda, ceza sorumluluğunun doğması için kusurlu bir eylem gerekir. Bu yaklaşımın temelinde kusur ilkesi yatmaktadır. Özetle burada kişi kendi kusurundan sorumludur. Kanaatimizce sübjektif nitelikteki görüş daha yerinde bir yaklaşım içermektedir. Bir kişiye ceza sorumluluğu yüklenebilmesi için kusurlu bir davranışının olması gereklidir. Aksi halde ceza sorumluluğu boyutu büyümektedir. Ayrıca cezalarda şahsilik ilkesi ve kusur ilkesi yakın temas halinde olup birbirlerini beslemektedirler.

Anayasa madde 38’de adli ceza disiplin cezası ayırımı yapılmamıştır. Bu nedenle AYM bazı kararlarında, Anayasa madde 38’in herhangi bir ayırım yapmaksızın tüm yaptırım türlerini kapsadığını ifade etmiştir.²¹⁶ Danıştay da bu karara katılıp, cezalarda şahsilik ilkesinin disiplin hukuku içinde uygulanacağını, Anayasa madde 38’de herhangi bir ayırma gidilmediğini ifade etmiştir.²¹⁷ Cezaların şahsiliği ilkesine dair disiplin hukukunda yeterli düzeyde içtihat bulunmamaktadır. Danıştay bir kararında cezalarda şahsilik ilkesini güzel bir şekilde açıklamıştır. Cezalarda şahsilik ilkesine göre, herkesin kendi fiilinden sorumlu olduğunu, suça iştirak edenlerin kendi fiilleri oranında ceza almaları gerektiğini, iştirak etmeyenlerin ceza sorumluluğunun olmadığı ifade edilmiştir.²¹⁸

²¹³ Özbek, Doğan ve Bacaksız. *Ceza Genel Hükümler*, 78.

²¹⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız. *Ceza Genel Hükümler*, 78.

²¹⁵ Özbek, Doğan ve Bacaksız. *Ceza Genel Hükümler*, 78.

²¹⁶ AYM, E:2011/105, K:2012/38, T:15.03.2012, R.G.T:26.06.2012. S.28335

²¹⁷ DİDDGK, E:2019/1776, K:2020/190, T:03.02.2020. <https://www.kazanci.com.tr/>

²¹⁸ Danıştay 12. Dairesi, E:2012/9082, K:2016/408, T:02.02.2016. <https://www.kanunum.com>.

Disiplin hukukunda ceza hukukunun birçok ilkesi vücut bulmuştur. Cezalarda şahsilik ilkesi de bunlardan biridir. Ceza hukukunda yer alan birçok müessesenin disiplin hukukunda da yer aldığı açıkça görölmektedir.

BÖLÜM 2: CEZA MAHKEMESİ KARARI OLAN HÜKMÜN DİSİPLİN HUKUKUNA ETKİSİ

Hüküm ceza yargılamasında ilk derece mahkemesi tarafından verilen, uyuşmazlığı çözen ve ilk derece yargılamasını bitiren karardır.²¹⁹ Hüküm aynı zamanda ceza yargılamasında ilk derece mahkemesi tarafından verilen son karardır.²²⁰ Hüküm kişilerin hukuki durumlarında büyük değişikliklere yol açmaktadır. Bu değişikliklerden en büyüğü mahkûmiyet hükmü kurulması halinde kişinin özgürlüğünü kaybedecek olmasıdır. Hükümün etki alanı ceza muhakemesiyle sınırlı değildir. Ceza muhakemesinde verilen hüküm birçok hukuk disiplinini etkilemektedir. Disiplin hukuku ve ceza hukuku arasındaki ilişkiyi düşündüğümüz zaman, ceza muhakemesinde verilen hükümün disiplin hukukuna yansımaları merak uyandırmaktadır. Bu bölümde hükümün disiplin hukukuna etkisi, mahkeme kararları ışığında incelenecektir.

2.1. Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Evresinin Disiplin Soruşturmasına Etkisi

Bir kişinin gerçekleştirdiği bir fiilden dolayı hem ceza kovuşturması hem de disiplin soruşturması yapılması gerekebilir. Kişi hakkında ceza kovuşturması ve disiplin soruşturması eş zamanlı bir şekilde yürütülebilir.²²¹ Bu konu iç hukukta 657 Sayılı DMK madde 125, madde 131’de, 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanunu madde 5, Yükseköğretim Kanunu madde 53/A-n’de yer almıştır. Bu kanunların ortak tarafı, aynı fiilden dolayı yürütülen ceza soruşturması veya ceza kovuşturmasının, disiplin soruşturması yapılmasına, yapılan disiplin soruşturması sonucunda disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmemesidir. Kanun koyucu bu hükümlerle ceza kovuşturmasını disiplin soruşturmasından tamamen ayırmıştır. Ceza kovuşturması ve disiplin soruşturması birbirinde bağımsız bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

“Ceza kovuşturmaları ve disiplin soruşturmalarının neden birbirinden bağımsızdır?” Sorusu zihinlerde canlanmaktadır. Ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması arasında amaç, kapsam, yaptırım, yaptırım usulü, hukuki sonuçlar ve

²¹⁹ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 545.

²²⁰ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Muhakemesi Hukuku*, 700.

²²¹ Pınar ve Öner, *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 172.

oluşturdukları etki bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Ceza hukukunda suç işlendiği zaman, Devletin koyduğu kurallar çiğnenir, Devletin de bu durumda bir tepki vermesi gereklidir. Devlet bu tepkiyi bir takım yaptırımlar uygulayarak vermektedir. Burada ağır ve sert bir tepkiden bahsetmek mümkündür. Bu tepkinin amacı toplum barışını sağlamak ve bozulan düzeni tamir etmektir.²²² Disiplin hukuku ise idarenin bozulan iç işleyişini düzeltmek ve aksayan kamu hizmetini yeniden yürütebilmeyi amaçlamaktadır.²²³ Ceza hukuku ve disiplin hukuku arasındaki kapsam, müeyyide ve hukuki sonuç farklarına daha önceki bölümlerde değinildiği için burada bahsedilmeyecektir. Bu farklar sebebiyle ceza kovuşturmasını disiplin soruşturmasından ayıran düzenlemeler yapılmıştır.²²⁴

Disiplin soruşturmalarının ceza kovuşturmalarından bağımsız olması son derece önemlidir. Bir fiilin ceza hukukunda suç olması, disiplin hukukunda suç olmasından farklıdır. Disiplin cezalarında bir tedbir alma durumu söz konusudur.²²⁵ Bu nedenle, cinsel taciz ile suçlanan bir kamu personelinin, hakkında disiplin soruşturması yapıp, disiplin cezası almasına kanunlar olanak tanımaktadır. Ceza kovuşturması sonunda ceza alınmaması, disiplin soruşturmasında da almayacağı veya alamayacağı anlamı taşımamaktadır.²²⁶ Disiplin suçu ve adli suç birbirinden farklı olduğu için, disiplin soruşturması ceza kovuşturmasından bağımsız ilerleyecektir. Böylece kişi ceza kovuşturması sonunda ceza almasa dahi disiplin soruşturması sonucunda ceza alabilecektir.²²⁷ Ceza kovuşturması sonunda verilen kararların disiplin soruşturmasına etkisini, somut olay özelinde değerlendirmek gerekmektedir. Ancak disiplin hukuku mevzuatı incelendiğinde disiplin soruşturması bağımsız yürütülen bir süreçtir. Bu sebeple ceza kovuşturmasında verilen her kararın, disiplin cezası verilmesini engelleyeceği söylenemeyecektir. Hüküm çeşitlerinin disiplin hukukuna etkisine ilerleyen satırlarda değinilecektir.

Disiplin hukukunda, disiplin soruşturmasının süresi bakımından bir takım kanuni düzenlemeler vardır. Bu düzenlemelere aykırı davranılması söz konusu değildir. Çünkü disiplin suçunun zamanaşımına uğrama ihtimali söz konusudur. Bu

²²² Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 49.

²²³ Pınar ve Öner. *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 172.

²²⁴ Ahmet Taşkın. *Kamu Görevlileri Disiplin Hukuku*. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006), 131.

²²⁵ Pınar ve Öner. *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 174.

²²⁶ Danıştay 8. Dairesi, E.N1993/1901, K.N.1993/3855, K.T.25.11.1963, DD, Sayı:90, s.874.

²²⁷ Pınar ve Öner. *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 175.

nedenle ceza kovuşturması başlatılmış bir fiil hakkında disiplin soruşturması açılıp, disiplin cezası verilmesinde bir mahsur görülmemektedir. Ceza muhakemesi süreci bittiği zaman, muhtemelen disiplin soruşturması ve disiplin cezası verme süreleri zamanaşımına uğrayacaktır. Bu nedenle ceza kovuşturması, disiplin hukuku açısından bekletici mesele yapılamaz.²²⁸ DMK madde 131'e göre disiplin cezasının süresi içinde verilmesi esastır. Bir başka deyişle, disiplin soruşturması yapılıp, disiplin cezası verilebilmesi için kanunda öngörülen süreyi tüketmemek gerekir.²²⁹ Ancak bu sürenin sonuna kadar ceza davasının kararının beklenmesinin önünde herhangi bir engel yoktur.²³⁰ 657 Sayılı DMK madde 131/1 bu hususa açıklık getirmiştir. Ceza kovuşturmasına başlanmış olması, disiplin kovuşturmasını geciktirmez. Bu sebeple ceza soruşturma ve kovuşturmaları, disiplin soruşturmasını bağlamaz. Kişi hakkında disiplin soruşturması yapılıp, disiplin cezası verilmesine engel olamaz.

Ceza muhakemesi hukukunda bulunan şikâyet müessesesi için durum biraz farklıdır. Ceza soruşturmasını başlatan kurumlardan biri şikâyetlidir.²³¹ 5237 sayılı TCK'de şikâyete bağlı suçlar vardır. Bu suçların ceza soruşturması ve ceza kovuşturmasına tabi olabilmesi için şikâyet kurumu gereklidir. Ayrıca şikâyetten vazgeçilmesi hali, ceza kovuşturmasında kamu davasının düşmesine sebep olmaktadır. Disiplin hukukunda ise şikâyetten vazgeçme kurumu yoktur. İdare, şikâyet ile yalnızca suçun varlığını öğrenir. Bu sebeple şikâyetten vazgeçilse dahi, disiplin soruşturması devam edip kişi disiplin cezası alabilir.

Bir fiil ceza hukukunda suç sayılabilir iken aynı fiil disiplin suçunu oluşturmayabilir. Ceza kovuşturması yapıldığı gerekçesiyle disiplin soruşturması başlatılması söz konusu olamaz. Çünkü disiplin hukukunun korumaya çalıştığı değerlerle ceza hukukunun korumaya çalıştığı değerler birbirinden farklıdır.

Toparlamak gerekirse, ceza kovuşturmasının yapılması disiplin soruşturması yapılmasını engellemez. Ceza mahkemesi yargılama sonunda, kişinin söz konusu fiili işlemediği gerekçesiyle beraat kararı verirse, bu karar disiplin cezası verilmesini etkileyecektir. Ancak ceza mahkemesi kararlarının disiplin hukukuna etkisini

²²⁸ Pınar ve Öner. *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 175.

²²⁹ Taşkın, *Kamu Görevlileri Disiplin Hukuku*, 132.

²³⁰ Pınar ve Öner. *Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 175.

²³¹ Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 49.

incelerken, somut olayın özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ceza mahkemesinin kararına etki etmeyen bir delil, disiplin soruşturmasında kullanılabilir. Bu sebeple ceza mahkemesi kararlarının disiplin soruşturmasına etkisi incelenirken, somut olayın özellikleri ve ceza dosyasında bulunan deliller, disiplin hukukunun ilke ve kuralları kapsamında yeniden değerlendirilmesi gerekir. Disiplin soruşturmasının ceza kovuşturmasından bağımsız yürütülmesi önemlidir.

2.1.1. Delillerin hukuka uygunluğu durumunda etkisi

Disiplin hukuku ve ceza hukukunun birçok konuda farklı yaklaşımlar benimsediğini daha önceki satırlarda dile getirilmiştir. Bu durumun deliller konusunda da geçerliliği olduğunu söylemek mümkündür. Ceza hukukunda delil olarak değerlendirebilecek her şey disiplin hukuku içinde delil olabilmektedir. Delil aslında ceza muhakemesinde kovuşturma evresine ait bir kavramdır.²³² Bu bakımdan soruşturma evresinde şüphe kavramı vardır. Ceza soruşturmasında şüpheyi kuvvetlendiren iz ya da belirtiler vardır.²³³ Bu nedenle delil kavramının ceza hukukunda ceza kovuşturmasıyla özdeşleştiğini söylemek yerinde bir tespit olacaktır.

Ceza kovuşturmasından sorumlu mahkeme dosyayı anlatan delillerin birer örneğini, disiplin soruşturmasını yapan idareyle paylaşması gerekmektedir.²³⁴ Bu durum disiplin hukuku açısından, hem sağlıklı bir karar alınması için hem de usul ekonomisi için faydalı olacaktır.²³⁵ İdare tarafından dosyaya atanan soruşturmacı, bu delilleri dosyasına ekleyerek, şüphe duyulmayacak şekilde değerlendirir. Bu soruşturmacı, kamu personelinin sorgusunu yapar ve soruşturma raporu hazırlar.²³⁶ Bu deliller üzerinden karar verir.²³⁷ Ancak ceza kovuşturmasında mahkemenin delilleri değerlendirmesiyle, disiplin soruşturmasını yürüten soruşturmacının değerlendirmesi arasında büyük bir fark vardır. Ceza muhakemesinde hükme esas alınacak delil hukuka

²³² Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 525.

²³³ Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 525.

²³⁴ Alper A. Durmuş, *Memur Disiplin Hukuku*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2012), 191.

²³⁵ Fatma Ebru Gündüz, "Hukuka Aykırı Elde Edilmiş Delillerin Disiplin Hukukunda Kullanılması". *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* (2019): 95.

²³⁶ Gül Üstün Fiş, "Disiplin Soruşturmasında Hukuka Aykırı Deliller". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 24 (2018): 19.

²³⁷ Durmuş, *Memur Disiplin Hukuku*, 183.

uygun elde edilmiş olmalıdır.²³⁸ Disiplin hukukunda ise böyle bir durum söz konusu değildir.

Disiplin soruşturmasında disiplin suçu oluşturacak fiil işlendiği zaman, mağdur ve tanıkların yeminli ifadeleri alınır.²³⁹ Ceza kovuşturmasındaki ifadeye bağlı kalınmaz. Alınan ifadeler yazılı olmalıdır. Bu şartlarda toplanan hukuka uygun deliller disiplin soruşturması dosyasına girer. Disiplin hukukunda delillerin nasıl toplanacağına dair açık ve anlaşılır kanuni düzenlemeler bulunmamaktadır.²⁴⁰ Kanaatimizce bu husus disiplin soruşturmalarının şeffaflığını zedelemektedir.

Danıştayın birçok kararında ceza muhakemesinde hukuka aykırı olarak gösterilen delili, disiplin hukuku açısından hukuka aykırı bulmamıştır. Danıştay bir kararında, bir polis memurunun telefonda uygunsuz konuşmalar yaptığı gerekçesiyle disiplin cezası aldığı bir olayda, elde edilen iletişim kayıtlarının hukuka aykırı olmadığını belirtmiştir.²⁴¹ Bu konudaki içtihat ve değerlendirmeler bir sonraki başlık altında verilecektir.

2.1.2. Delillerin hukuka aykırılığı durumunda etkisi

Bu başlık altında disiplin hukukunun delillere ilişkin mahkeme kararlarını inceleyip, değerlendirilmeye çalışılacaktır. Ancak şunu net bir şekilde belirtmek gerekmektedir ki disiplin hukukunda birçok konuda içtihat birliği bulunmamaktadır.

Disiplin hukukunun amacı ve korumak istediği değer, ceza hukukundaki amaç ve korunan değerden farklı olduğu daha önceki satırlarda ortaya konulmuştur. Disiplin hukuku idarenin iç işleyişini düzene sokmak ve kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için uyumsuzluklara tamamen kendi penceresinden bakmaktadır. Bu husus delilleri değerlendirirken de ortaya çıkmaktadır. Ceza hukukunda delillerin hukuka uygun olması konusunda katı bir yaklaşım mevcuttur. Ancak bu yaklaşımı disiplin hukukunda görülmeyeceği açıktır.

Ceza hukuku ilkelerinin disiplin hukukunda geçerli olduğuna dair AYM ve Danıştay kararları görülmektedir. AYM bir kararında, Anayasa madde 38'in tüm

²³⁸ Nuhoglu ve Yenisey. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 532.

²³⁹ Cemil Kaya, "Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler", *Amme İdaresi Dergisi*, C: 38, S: 2, (2005): 61-87.

²⁴⁰ Gündüz. "Hukuka Aykırı Elde Edilmiş Delillerin Disiplin Hukukunda Kullanılması", 96.

²⁴¹ Danıştay 12.Dairesi. E.N. 2007/6148, K.N. 2010/2851, K.T: 26.05.2010.

suçları kapsadığını, ceza hukukuna özgü olmadığını, disiplin suç ve cezalarını da kapsadığını belirtmiştir. Bu sebeple suç ve cezada kanunilik ilkesinin disiplin hukuku içinde geçerli olduğunu belirtmiştir.²⁴² Danıştay ise bir kararında tek eyleme iki disiplin cezası verilmemesi gerektiğini belirtmiştir.²⁴³ Bu kararları paylaşmamızın sebebi, disiplin hukukunun ceza muhakemesinden etkilendiğini göstermektir. Acaba hukuka aykırı delil ilkesi disiplin hukukunda uygulanıyor mu? Şimdi bu soruya cevap aranacaktır.

Yargıtay bir kararında, sesli iletişimin denetlenmesi konusunda tesadüfen ve iyi niyetle elde edilen ses kayıtlarının, hukuka aykırı olmayacağını belirtmiştir.²⁴⁴ Yargıtay bir başka kararında ise bazı Yargıtay üyelerinin telefonu dinlenen sanıklarla görüşmeleri için yargılandıkları dosyada, bu kayıtların ceza muhakemesinde hukuka aykırı olacağını, ancak disiplin soruşturmasında kullanılabilceğini belirtmiştir.²⁴⁵ Yargıtay bu kararında hukuka aykırı delillerin, disiplin soruşturmasında kullanılabilceğini belirtmiştir. Ancak bu görüşe katılmamakla beraber hukuka aykırılık ilkesinin disiplin hukukunda da uygulanması gerektiğini ifade etmek yerinde olacaktır.

Danıştay da pek çok kararında hukuka aykırı delilin, disiplin cezalarına dayanak teşkil edebileceğini belirtmiştir. Danıştay bir kararında, disiplin hukukunun ceza hukukundan amaç, kapsam, hukuki sonuç gibi farklar olduğunu, ceza muhakemesinin disiplin soruşturmasını etkilemeyeceğini, bu sebeple ceza mahkemesinin hukuka aykırı dediği delillerin kullanılabilceğini belirtmiştir.²⁴⁶ Danıştay tarafından verilen bu kararlara bakıldığında, disiplin soruşturmalarında yapılan delil değerlendirmesinin, ceza kovuşturmasında yapılan delil değerlendirmesinden farklı olduğu anlaşılmaktadır. Ceza mahkemesinin hukuka aykırı bulduğu bir delil, disiplin soruşturmasında kullanılarak kişiye disiplin cezası verilebilir. Disiplin hukukunda önemli olan disiplin suçunun varlığını tespit etmektir. Disiplin soruşturmasında dosyada bulunan deliller, kişinin disiplin suçunu işleyip

²⁴² AYM, E:2016/182, K:2017/111, T:14.06.2017. R.G.T:29.06.2017, S.30109.

²⁴³ Danıştay 12. Dairesi. E:2011/710, K:2015/861, T:10.03.2015. www.danistay.gov.tr.

²⁴⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E:2007/5, K:2008/3, T: 22.01.2008, www.legalbank.com.

²⁴⁵ Yargıtay 1. Başkanlık Kurulu, E: 2004/96, T: 29.06.2004, Nakleden; (Ömeroğlu, M. Nihat "Hukuka Aykırı Delil ve Disiplin Soruşturması", 31.01.2011 tarihli Haber Türk Gazetesi, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/596750-hukuka-aykiri-delil-ve-disiplin-sorusturmasi>); Gündüz, "Hukuka Aykırı Elde Edilmiş Delillerin Disiplin Hukukunda Kullanılması", s.96.

²⁴⁶ Danıştay 12.Dairesi, E:2010/64, K:2011/474, T: 04.02.2011.

işlemediğini belirlemesi açısından kullanılmaktadır. Bu bakımdan ceza mahkemesinin hukuka aykırı olarak nitelendirdiği bir delil, disiplin soruşturmalarında kullanılabilir. Söz konusu hukuka aykırı delillere dayanılarak kişiye disiplin cezası verilebilir.

Anayasa Mahkemesi bir kararında, Danıştay ve Yargıtayın hukuka aykırı delillerin kabul edilebileceğine dair kararlarını eleştirerek, Anayasa madde 38'in disiplin suç ve cezalarını da kapsadığını, kanunilik ilkesinin disiplin hukuku için de geçerli olduğunu, hukuka aykırı delillerin disiplin hukukunda da kullanılmayacağını belirtmiştir.²⁴⁷ Anayasa Mahkemesi İlknur Yüksel kararında, disiplin kurulu kararları ve yargı kararlarının gerekçelerinde, internet ortamında yayımlanan ses kaydının kişiye ait olup olmadığını hususunun belirtilmediğini vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu ses kayıtlarının özel hayatla ilgili olduğunu, kişinin işiyle ilgili olmadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında, ses kaydının hukuka aykırı bir şekilde elde edildiğini, hukuka aykırı olan delilin disiplin soruşturmasında kullanılmayacağını, hukuka aykırı delile dayanarak kişiye disiplin cezası verilemeyeceğini belirtmiştir.²⁴⁸ Kanaatimizce hukuka aykırı delillerin, disiplin soruşturmalarında kullanılmaması gerekmektedir. Çünkü disiplin cezaları da kişinin hukuki durumunda önemli değişiklikler meydana getirmektedir. Kişinin hukuki durumunda değişiklikler meydana getiren disiplin cezalarının, disiplin soruşturmalarında kullanılması hak kayıplarına sebep olacaktır.

Danıştayın hukuka aykırı delillerin disiplin hukukunda kullanılmayacağına dair bazı kararları da mevcuttur. Danıştay bir kararında, Anayasa madde 38'in disiplin suç ve cezalarını da kapsadığını, suç ve cezada kanunilik ilkesinin disiplin hukuku içinde geçerliği olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bu kararda telefon dinlemelerinin hukuka aykırı delil olduğu, bu sebeple disiplin soruşturmalarında kullanılıp buna dayanarak disiplin cezası verilemeyeceğini ifade etmiştir.²⁴⁹

Hukuka aykırı deliller ilkesinin disiplin hukukuna tatbik edilip, edilmeyeceği hususunda kafaların son derece karışık olduğu açıktır. Yüksek derece mahkemeleri, bu konuda içtihat birliğine varamamışlardır. Kanaatimizce hukuka aykırı delillerin, disiplin soruşturmalarında kullanılmaması gerekmektedir. Hukuka aykırı deliller esas

²⁴⁷ AYM, B.N. 2014/7738, T:13.07.2016. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

²⁴⁸ AYM, B.N. 2014/7738, T:13.07.2016. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

²⁴⁹ Danıştay. 5.Dairesi, E:2016/18730, K:2017/21649, T: 25.10.2017.

alınarak, kişiye disiplin cezası verilmemelidir. Anayasa Mahkemesi İlknur Yüksel kararında yerinde tespitlerde bulunmuştur.

2.2. Ceza Muhakemesinde Verilen Hükümlerin Disiplin Hukukuna Etkisi

Ceza muhakemesinin ilk derece evresinin göz bebeği konumunda olan hükmün, disiplin hukukuna etkisinin doğrudan incelenmesi gerekmektedir. Ceza muhakemesinde hükmün disiplin hukukuna olan etkisini incelemeye başlamadan önce, genel olarak hüküm kavramından bahsedilmesi gerektiğini ifade etmek faydalı olacaktır. Ardından hüküm çeşitlerinin disiplin hukukuna etkisi incelenmeye çalışılacaktır.

Ceza muhakemesinde hüküm konusundan bahsedilirken, hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kurumuna da değinilmesi gerekmektedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının yasal dayanağını CMK madde 231 oluşturmaktadır. CMK madde 231/5'e göre; ceza muhakemesi süreci sonunda sanık hakkında hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis cezası veya adli para cezası ise kişi hakkında HAGB kararı verilebilir. HAGB kurumu, mahkeme tarafından verilen hükmün sanık hakkında herhangi bir hukuki sonuç doğurmamasını sağlamaktadır. HAGB kurumu lekelenmeme hakkıyla ilişkilendirilmektedir. Ancak mahkeme tarafından HAGB kararı verilebilmesi için sanığın suç işlediğinin sabit olması gerekir.²⁵⁰ Bu sebeple HAGB kurumunu, lekelenmeme hakkının doğrudan bir uzantısı olarak değerlendirilmemelidir.²⁵¹ Bir başka deyişle HAGB bünyesinde bir mahkûmiyet hükmü barındırmaktadır. Söz konusu mahkûmiyet hükmünün, mahkeme tarafından verilen HAGB kararıyla tüm hukuki sonuçları ortadan kalkmaktadır.²⁵² HAGB kararı, mahkeme tarafından verilen beraat, mahkûmiyet, düşme ve diğer kararlardan farklıdır. HAGB kararı verilmeden önce, mahkeme tarafından sanık hakkında bir mahkûmiyet hükmü verilir. Bir başka deyişle sanık hakkında yürütülen ceza muhakemesi sürecinde, sanığın suç işlediği ispatlanır ve ceza verilir. Ardından HAGB kararı verilerek, söz konusu mahkûmiyet kararının hukuki sonuçları ortadan

²⁵⁰ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 804.

²⁵¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 716.

²⁵² Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 715.

kaldırılır.²⁵³ Bu açıklamaları yaptıktan sonra, HAGB kararının disiplin hukukuna olan etkisi, tez çalışmamız açısından ilgi çekici bir boyut kazanmaktadır.

HAGB kurumunun disiplin hukukuna olan etkisi tez konumuz bakımından incelenmesi gerekmektedir. HAGB konusunda daha önce yaptığımız açıklamalarda, bu kurumun bünyesinde iki ayrı karar barındırdığından söz edilmiştir. HAGB kararı verildiği zaman, bu kararın içinde açıklanmayan bir mahkûmiyet kararının olduğu gerçeği unutulmamalıdır. HAGB kararının, mahkemenin yürüttüğü ceza muhakemesi sürecinde verildiğinin unutulmaması gerekir. Bir başka deyişle, sanığın sorgusu yapılır, deliller ortaya konulmak suretiyle değerlendirilir, savunma makamının savunma hakkını özgürce kullandığı bir muhakeme süreci işletilir. Adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği bir ceza yargılaması yapılır. Tüm bu süreç sonunda sanığın söz konusu suçu işlediği kanaatine varılıp, kişinin mahkûmiyetine karar verilir. Ardından mahkeme tarafından HAGB kararı verilir. HAGB kararının bünyesinde bir mahkûmiyet kararı barındırdığı için bu karara dayanarak, kişiye disiplin cezası verilebilmektedir. Danıştayın bu konuda verdiği kararlara bakıldığında, HAGB kararına dayanılarak disiplin cezası verilebileceği düşüncesi ağır basmaktadır. Danıştayın bu konudaki görüşünü açık bir şekilde ortaya koyabilmek için konuya ilişkin verilmiş olan bir kararının incelenmesi gerekmektedir. Cebir, tehdit ve hile olmaksızın reşit olmayan bir öğrencisiyle cinsel ilişki yaşadığı gerekçesiyle bir beden eğitimi öğretmene 1 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası verilmiştir. Ardından mahkeme tarafından kişi hakkında HAGB kararı verilmiştir. Ayrıca sanık hakkında yürütülen disiplin soruşturması sonunda meslekten çıkarma cezası verilmiştir. Sanık hakkında verilen disiplin cezasının iptali için idare mahkemesinde dava açılmıştır. İdare mahkemesi, ceza mahkemesi tarafından yargılamada değerlendirilen delillerin söz konusu suçun sanık tarafından işlendiğini ispatlamaya yetmeyeceği kanaatini belirterek, verilen disiplin cezasının hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle iptal edilmesine karar verilmiştir. Bu karar disiplin cezası veren idare tarafından bozulması için temyiz edilmiştir. Danıştay kişi hakkında verilen HAGB kararının, disiplin cezasını verilmesi önünde bir engel teşkil etmeyeceğini belirterek idare mahkemesinin kararının bozulmasına karar vermiştir.²⁵⁴ Danıştay bu kararında idarenin iç düzenine aykırı bir

²⁵³ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 811.

²⁵⁴ Danıştay 12. Daire E.2011/9670, K.2012/3553, T.25.05.2012. <https://karararama.danistay.gov.tr/>.

fiilin varlığının ispat edilmesi ve yapılan ceza yargılaması neticesinde sanığın suç işlediğinin sabit olduğu hususunu vurgulayarak, HAGB kararının bir mahkûmiyet kararı olmadığı gerekçesinin kişi hakkında disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmeyeceğini belirtmiştir. Bir başka deyişle Danıştay, HAGB kararı verilse dahi, kişinin suç işlediğinin sabit olması gerekçesiyle disiplin cezası verilmesi gerektiğini düşünmektedir.²⁵⁵ Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararlarda ise HAGB kararlarının disiplin hukukuna etkisini masumiyet karinesi özelinde değerlendirdiği görülmektedir. Anayasa Mahkemesi bu konudaki görüşlerini Kürşat Eyol kararında açık bir şekilde ortaya koymuştur. Başvurucu hakkında ceza mahkemesi tarafından yapılan yargılama neticesinde parada sahtecilik suçunu işlediği kanaatine varılarak, HAGB kararı verilmiştir. Başvurucu hakkında HAGB kararına dayanılarak, resen emekliye sevk edilerek Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ilişkisinin kesilmesine yönelik işlem tesis edilmiştir. Başvurucu söz konusu işlemin iptal edilmesi için Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) dava açmıştır. AYİM, idare tarafından tesis edilen idari işlemin hukuka aykırı olmadığı gerekçesiyle başvurunun talebini reddetmiştir. Bu karara karşı başvuru HAGB kararına dayanılarak tesis edilen idari işlemin masumiyet karinesini ihlal ettiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunmuştur. AYM Kürşat Eyol kararında disiplin soruşturmaları sonucunda verilen disiplin cezalarının veya resen tesis edilen idari işlemlerin, sadece HAGB kararına dayanılarak verilmesinin masumiyet karinesinin ihlaline yol açacağını belirtmiştir.²⁵⁶ AYM kararlarına bakıldığında zaman bu konunun tamamen masumiyet karinesi bağlamında değerlendirildiği görülmektedir. HAGB kararlarının bir mahkûmiyet hükmünden doğduğu unutulmamalıdır. Kanaatimizce disiplin hukukunun amaç ve ilkelerinin ceza hukukundan farklı olduğu hususu dikkate alındığında, HAGB kararlarının disiplin cezası verilmesi önünde herhangi bir engel teşkil etmeyeceği açıktır.

2.2.1. Ceza muhakemesinde hüküm

Konuyu açıklamaya hüküm kelimesinin anlamını açıklayarak başlamak uygun olacaktır. Uyuşmazlığın, mahkemenin çözüm bulması sonucunda verilen son karara hüküm denir.²⁵⁷ Hüküm kelime olarak yargı kelimesiyle eşleşmektedir. Ceza

²⁵⁵ Danıştay 12. Daire E.2011/9670, K.2012/3553, T.25.05.2012. <https://karararama.danistay.gov.tr/>.

²⁵⁶ AYM, B.N.2012/665, T.13.06.2013. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/665>.

²⁵⁷ Ejder Yılmaz. *Hukuk Sözlüğü*. (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2011).

muhakemesi şüpheli ile başlar. Hüküm şüpheli yenince maddi hakikat gün yüzüne çıkar.²⁵⁸ Şüphelinin mağlup olmasıyla gün yüzüne çıkan hakikattir ve maddi gerçeği meydana getirmektedir.²⁵⁹

Ceza muhakemesinde mahkemenin temel amaçlarından biri yargılama konusu hakkında kanaate ulaşmaktır. Mahkemenin ceza muhakemesindeki kanaatini hüküm aracılığıyla belirtecektir.²⁶⁰ Mahkeme tarafından ceza muhakemesi sonunda, muhakeme sürecini sonlandıran karar olarak tanımlayan yazarlar mevcuttur.²⁶¹ Ancak bu tanım son derece tartışmalıdır. Çünkü ceza muhakemesinin veya ceza yargılamasının sonlanması için verilen hükmün kesinleşmesi gereklidir. İlk derece mahkemesinin verdiği hüküm ile sadece ilk derece mahkemesindeki muhakeme sürecinin sonlandığı söylenebilir. Aksi halde hüküm kesinleşmediği sürece ceza muhakemesi devam edecektir. Öğretideki başka bir tanıma göre ise hüküm; duruşmanın sona ermesiyle uyuşmazlığı çözerek sonlandıran nihai karardır.²⁶² Hükümde üç temel unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar; mesele, sonuç ve gerekçedir.²⁶³ Mesele unsurunda, mahkeme önüne gelen uyuşmazlık ve bu uyuşmazlıktan doğan hukuki sorun bulunmaktadır. Sonuç unsurunda, mahkemenin hukuki soruna getirdiği çözüm bulunmaktadır. Gerekçe unsurunda ise mahkemenin ceza muhakemesi boyunca yaptığı tüm inceleme ve hukuki değerlendirmeler bulunmaktadır.²⁶⁴

Son karar ve hüküm ilişkisini incelemek, konuyu aydınlatmak adına yerinde olacaktır. Son karar ceza uyuşmazlığının çözüme kavuşturulup, mahkemenin muhakemeyi kendi adına sonlandırdığı karara son karar denir. Ceza muhakemesi hukukunda beraat, mahkûmiyet kararları son karar olarak adlandırılabilirler.²⁶⁵ Çünkü bu kararlar uyuşmazlığı çözüme kavuşturan kararlardır. Son kararlara ilişkin kanun yolu açıktır. Bu sebeple son kararlar kesin hüküm niteliğinde sayılmazlar.

²⁵⁸ Erkan Şenses. “Ceza Muhakemesinde Hüküm Kavramı ve Hükümün Unsurları”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 7.65, (2012): 85.

²⁵⁹ Özlem Yenerer Çakmut. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Esas Mahkemenin Verdiği Hüküm”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. C.11. S.3-4. (2007): 30.

²⁶⁰ Özbek, Doğan ve Bacaksız. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 700.

²⁶¹ Yerdelen, Erdal. *Ceza Muhakemesinde Hükümün Gerekçesi*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), 9.

²⁶² Çakmut, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Esas Mahkemenin Verdiği Hüküm”, 30.

²⁶³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 700.

²⁶⁴ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 700.

²⁶⁵ Koray Doğan, “Ceza Muhakemesinde Hüküm”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 3.7, (2008): 173.

Ceza muhakemesi hükmün verilmesiyle son bulmaz. Ceza muhakemesi çok uzun bir yoldur. Hüküm sadece bu yol üzerindeki temel taşlardan biridir. Hüküm ceza muhakemesi için önemli bir kavramdır. Ancak hüküm ceza muhakemesinde biten bir şeyi ifade etmez. Hüküm ile beraber ilk derece mahkemesi, muhakemedeki görevini tamamlar. Bu aşamadan sonra verilen hükmün hukuka uygun olup olmadığı denetlenir. Bu denetime kanun yolu denir. Hüküm olağan kanun yollarının tükenmesiyle kesinleşebilir.²⁶⁶ Kesin hüküm, olağan kanun yollarının tükendiği hükmüdür. Ceza uyuşmazlığının konusu itibariyle kanun yolları kapalıysa, ilk derece mahkemesi tarafından verilen hüküm, kesin hükmüdür. Ayrıca kesim hüküm kanun yolları tükenince de ortaya çıkabilir. İstinaf ve Yargıtay, ilk derece mahkemesinin kararını bozmasa, olağan kanun yolları tükenir. Bu durumda hüküm kesinleşir.

Hüküm iddianameyle sıkı sıkıya bağlıdır. Hüküm iddianamede yazan suç, fail ve fiille sınırlıdır. Bir başka deyişle iddianame, hükmün yol haritasıdır. İddianame maddi gerçeğe ulaşma noktasında bir pusuladır. Mahkeme iddianamede yazan fiil ve failin dışında kimseye ceza veremez. Mahkeme iddianamedeki fiil ile bağlıdır. Ancak fiilin hukuki nitelendirmesini kendisi yapar. Bu noktada iddianameye bağlı olamaz. Çünkü amacı maddi gerçeğe ulaşmaktır. İddianame ile mahkemenin önüne bir takım ipuçları konur. Bu ipuçlarıyla maddi gerçeğe ulaşmaya çalışır. Buna da maddi gerçeği araştırma ilkesi denir. Mahkeme iddianamedeki fiilin hukuki niteliğini tamamen değiştirebilir. Örneğin, iddianamede hırsızlık suçu varsa, hükmü dolandırıcılık suçu olarak açıklayabilir.

Ceza muhakemesinde fiil, ceza hukukunda bulunan fiil kavramına göre farklı bir anlam kazanmıştır.²⁶⁷ Burada fiil kavramı, uyuşmazlığı doğuran hadisenin konusudur.²⁶⁸ Ceza muhakemesindeki eylem artık uyuşmazlığın konusudur. Eylem (fiil) iddianamede nasıl geçiyorsa öyle kalır. Bir başka deyişle eylemin hukuki niteliği iddianame ile değiştirilemez. Örneğin, iddianame hırsızlık suçu için düzenlenmişse, daha sonra aynı fiilden dolayı iddia makamı tarafından dolandırıcılık suçuna ilişkin iddianame hazırlanamaz. Kamu davası açıldıktan sonra suçun hukuki niteliğini, mahkeme hükmü ile değiştirebilir. Mahkeme hükmü verirken, teze ve antiteze bağlı

²⁶⁶ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 667.

²⁶⁷ Ali Rıza Çınar, "Hükmün Konusu ve Eylemi (Fiili) Değerlendirmede Mahkemenin Yetkisi". *TBBD*. S.84. (2009): 52.

²⁶⁸ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 700.

değildir. Bir başka deyişle mahkeme, iddia ve savunma makamının getirdikleriyle yetinmez. Mahkeme hükmü verirken, muhakkak kendi araştırmasını yapmalıdır.

Mahkeme tarafından iddia ve savunma değerlendirilirken, objektif, belirli bir mantık çerçevesinde hareket etmelidir. Bunu gerçekleştirebilmesi için, hükmün belirli unsurları içermesi gerekir. Hüküm yapı itibariyle, başlık, konu ya da olay, gerekçe ve sonuç kısmından oluşur.

Hükmün konusunu iddianamede yazılan fiil oluşturur.²⁶⁹ Hükmün konusunun açık, detaylı ve şüpheye yer bırakmayacak ölçüde hükümde yer alması gerekir. Ancak bu bahsettiğimiz hususlar ile uygulama birbirinden çok farklıdır. Burada hüküm kavramını açıklarken aslında olması gerekenden bahsedilmektedir. Uygulamada hükmün konusu, iddianamede yer alan ifadelerin ilk halinden çokta farklı olmadığı görülmektedir. Bu hususta mahkemelerin daha özenli davranması gerekmektedir. İddianamenin içeriği mahkeme için pusula niteliğindedir. Ancak mahkemenin vereceği hükmün, iddianamenin bir kopyası niteliğinde olmaması gerekir. Bir başka deyişle, mahkemeler kovuşturma sürecinde maddi gerçeğe ulaşmak adına kullandıkları tek referans iddianame olmamalıdır. Mahkeme maddi gerçeğe ulaşmak için yapacağı araştırmayı genişletmelidir. Ceza soruşturmasının ürünü olan iddianame, maddi gerçeğe ulaşmak amacıyla kullanılacak materyallerden sadece birisidir. Bu nedenlerden ötürü hükmün içeriğinin iddianamede yazılanlardan ibaret olmaması gereklidir. Aksi halde ceza kovuşturma faaliyeti anlamını yitirecektir.

Hükümdeki sonuç kısmı, ceza uyuşmazlığının nasıl çözüme kavuşturulduğunu gösteren esas bölümdür.²⁷⁰ Bu sebeple hükmün sonuç kısmı ceza muhakemesinde büyük bir öneme sahiptir.

Hükmün içinde muhakkak gerekçe olmak zorundadır.²⁷¹ Bu zorunluluk Anayasa'dan kaynaklanmaktadır. Anayasa madde 141/3'e göre, mahkemelerin tüm kararları gerekçeli olmak zorundadır. Centel/Zafer'e göre gerekçe, hükmün sonucunun mantık çerçevesine oturtulmuş halidir. Gerekçe mahkemeyi sonuca götüren sebeptir. Bir başka deyişle gerekçe, hükmün akıl ve mantık çerçevesinde açıklanmasıdır.²⁷² Bu

²⁶⁹ Doğan, Ceza Muhakemesinde Hüküm, 174.

²⁷⁰ Nur Centel, Hamide Zafer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayınları, 2005), 571.

²⁷¹ Yerdelen, *Ceza Muhakemesinde Hükmün Gerekçesi*, 51.

²⁷² Centel, Zafer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 569.

konuda çeşitli görüşler vardır. Yenisey/Nuhoğlu bu konuda farklı bir bakış açısına sahiptir. Mahkemelerin kararlarında gerekçe göstermesinin zaman alacağından, muhakemenin uzamasına sebep olacağını ifade etmiştir.²⁷³ Kanaatimizce gerekçenin mutlaka hükmünde bulunması gerekmektedir. Gerekçe hükmün yapısal unsurlarından biridir. Hükmünde gerekçe yer almazsa hükmün yapısı bozulur. Yargıtayın bu konuda önemli bir kararı bulunmaktadır. Yargıtaya göre gerekçe, hükmün akılla, mantıkla ve dosya içeriğiyle uyumlu olan açıklamasıdır. Yargıtay bu kararında, gerekçesiz her hükmün uygulamada keyfiliğe yol açacağını belirtmiştir.²⁷⁴

Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı kararı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirlerine hükmetme, ret, durma, düşme ve görevsizlik kararları hükmün çeşitleridir.

2.2.2. Ceza muhakemesinde hüküm çeşitlerinin disiplin hukukuna etkisi

Ceza muhakemesinde hüküm çeşitlerinin temel dayanağını 5271 sayılı Türk Ceza Muhakemesi Kanunu oluşturmaktadır. Hüküm çeşitlerini sırasıyla; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirleri, davanın reddi, düşme oluşturmaktadır. Şimdi hüküm çeşitlerinin disiplin hukukuna etkisi incelenecektir.

2.2.2.1. Beraat hükmünün disiplin hukukuna etkisi

Beraat, hükmün çeşitlerinden bir tanesidir. Beraat, ceza muhakemesi sürecinde işlediği iddia edilen suçtan aklanmış kişiye verilen hükümdür.²⁷⁵ Beraat hükmünün verilebilmesi için bazı hallerin bulunması gereklidir. Bu haller, yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması durumu, yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması durumu, yüklenen suç bakımında sanığın kast ve taksirinin bulunmaması durumu, yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuki uygunluk sebebinin olması durumu ve yüklenen suçun sanık tarafında işlendiğinin sabit olmaması durumu şeklinde sıralanmaktadır. Bu haller 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu madde 223/2’de sayılmıştır.

Mahkeme beraat hükmünü açıklarken gerekçesinde, CMK madde 223/2’de sayılan hallerin hangisini dayanak olarak kullandığını belirtmek zorundadır. Beraat

²⁷³ Yenisey ve Nuhoğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 789.

²⁷⁴ Yargıtay 4.Ceza Dairesi, E:2008/9363, K:2009/4359. T:10.03.2009. <https://www.kazanci.com.tr/>.

²⁷⁵ Tansu Sayar Kanyış, “Beraat Sebebi Olarak Yüklenen Suçun Sanık Tarafından İşlendiğinden Sabit Olmaması”, *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5.1, (2020): 1821-1848.

kararının gerekçesinde bulunan hallerin disiplin hukukuna yansımaları farklı şekillerde olmaktadır.

Ceza muhakemesinde beraat hükmü verilebiliyorsa, durma, düşme ve ceza verilmesine yer olmadığı kararları verilemez. Bu husus CMK madde 230/2’de yer almaktadır. Bu madde disiplin hukuku açısından son derece önemlidir. Çünkü beraat, durma, düşme ve ceza verilmesine yer olmadığı kararları, disiplin hukukunda farklı etkilere sahiptir. CMK madde 223’te sayılmayan bazı hallerde de doğrudan beraat kararı verilebilmektedir. Örneğin, sanığın işlediği fiilin suç olmadığına anlaşılması, muhakeme sürecinde kanun değişikliği olup fiil suç olmaktan çıkarılması gibi hallerde, sanık için mahkeme sanığın savunmasını bile almadan beraat kararı verir.

Ceza hukukunun disiplin hukukuna etkisini incelerken, şunu belirtmek gereklidir. Ceza muhakemesini yürüten mahkemeler tarafsız ve bağımsız mahkemelerdir.²⁷⁶ Bunun yasal dayanağını Anayasa’dan alırlar. Ceza muhakemesinde mahkemeleri hiçbir kurum, kişi veya başka mahkeme etkileyemez. Hakkında işlediği iddia edilen fiil nedeniyle ceza kovuşturması yapılan kişiye aynı zamanda disiplin soruşturması açılabilir. İdarenin yetkili organı tarafından kişiye söz konusu fiilden dolayı disiplin cezası verilebilir. Kişi disiplin cezasına karşı idare mahkemesinde iptal davası açabilmektedir. Bu durumda aynı fiilden dolayı kişi hakkında hem ceza mahkemesinde ceza kovuşturması hem de idare mahkemesinde idari kovuşturma yapılacaktır. İdare mahkemesinin söz konusu fiili sanığın işlediği ya da işlemediği yönünde verdiği kararlar ceza mahkemesini bağlamaz. Aynı şekilde ceza mahkemesinin verdiği karar da idare mahkemesini bağlamaz.

Ceza kovuşturması ve disiplin soruşturması arasındaki durum biraz daha farklıdır. Ceza kovuşturmasındaki hukuka uygun veya hukuka aykırı delillerin, disiplin soruşturması sonunda verilecek olan disiplin cezasına dayanak teşkil edebildiği daha önceki satırlarda ifade edilmiştir. Buradan yola çıkarak, ceza kovuşturması sonunda beraat eden birine, disiplin soruşturması sonunda disiplin cezası verilebileceğini söylemek mümkündür.

Beraat hükmünün CMK madde 223/2’de sayılan hallerinin hukukuna etkisi incelenmeye başlanılacaktır.

²⁷⁶ Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 98.

2.2.2.1.1. Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması durumu

Öncelikle bu hususun ceza hukukunda ne anlama geldiğinden bahsetmek uygun olacaktır. Kural olarak, işlenen fiil, suçu oluşturan unsurlardan herhangi birine girmiyorsa, ceza kovuşturmasında mahkeme tarafından kişi hakkında beraat kararı verilmesi gerekir.²⁷⁷ Burada suçun tipikliği büyük bir önem arz etmektedir. İşlendiği iddia edilen fiil tipe uygun değilse, suç olmaktan çıkar.²⁷⁸ Bu durumda kişi hakkında ceza mahkemesi tarafından beraat hükmü verilmesi gerekir. Bu durumda Doğan'a göre, kamu davası hiç açılmayıp, kovuşturma yapılmaması gerekir.²⁷⁹ Ancak devamında fiilin suçu oluşturup oluşturmadığını, ceza kovuşturmasıyla anlaşılabilirliğini belirtmiştir. Kanaatimizce bu durumda ceza soruşturması sürecinin önemi ortaya çıkmaktadır. Ceza soruşturması iyi bir şekilde yürütülürse, böyle durumlara karşılaşılmayacağı ifade edilebilecektir. Bir fiilin suç tipine uygun olup olmadığı soruşturma sonucunda anlaşılamiyorsa, yeterli şüphenin olması koşuluyla kamu davası açılması gerekir. Suçun tipe uygun olup olmayacağına, mahkeme karar verecektir.

Ceza mahkemesinin verdiği beraat kararının disiplin hukukunda ne kadar etkili olacağı tartışmalıdır. Ceza kovuşturmasında işlenen fiilin, ceza kanununa göre suçun tipik olmaması ve kişinin beraat etmesi disiplin soruşturması sürecini bağlamaz. Çünkü disiplin suçu ile ceza hukukundaki suç birbirinden çok farklıdır. Bu husus daha önceki satırlarda ifade edilmiştir. Ceza hukukunda suç olarak kabul edilmeyen bir fiilin, disiplin suçu olarak da kabul edilmeyeceğini söylemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Söz konusu fiil, disiplin suçunu oluşturabilir. Bu bakımdan ceza mahkemesinin fiilin suç tipine uygun olmadığı için verdiği beraat kararı, kişiye disiplin cezası verilmesini engellemez.²⁸⁰

Danıştay bazı kararlarında bu konuya açıklık getirmiştir. Bir polis memuru hakkında görevi kötüye kullanma ve irtikâp suçlarından ceza davası açılmıştır. Ceza muhakemesi sonunda irtikâp suçunda beraat edip, görevi kötüye kullanma suçundan

²⁷⁷ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 705.

²⁷⁸ Mehmet Emin Artuk ve Ahmet Gökçen ve Caner Yenidünya; *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara, Turhan Kitabevi, 2007).

²⁷⁹ Doğan, *Ceza Muhakemesinde Hüküm*, 178.

²⁸⁰ Yasin Sezer, Ali İhsan İpek, "Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Kamu Personel Hukukuna Etkileri", *TAAD*, C:1, Y:1, Sayı:3, (Ekim 2010): s.68.

mahkûmiyetine karar verilmiştir. Eş zamanlı olarak yürütülen disiplin soruşturması sonunda da meslekten çıkarma cezası veriliyor. İdare mahkemesi kişinin, disiplin cezasının iptali talebini reddetmiştir. Yargıtay ise gerçekleştirilen fiilin güveni kötüye kullanma suçunu oluşturmadığını söyleyerek, güveni kötüye kullanma suçu için verilen cezayı bozmuştur. Danıştay ise ceza muhakemesi sonucunda her iki suç bakımından da beraat ettiği için, idare mahkemesinin kararını hukuka aykırı bulmuştur. Bu kararda Danıştay beraat kararından dolayı, disiplin cezası verilmemesi gerektiğini söylemiştir.²⁸¹

Danıştayın, ceza davasında fiilin suçun unsurlarını oluşturmadığı gerekçesiyle beraat kararının, disiplin soruşturmasını engellemeyeceği yönünde kararları mevcuttur.²⁸² Kanaatimizce ceza davasında bir fiilin ceza kanunundaki bir suç meydana getirmediği gerekçesiyle verilen beraat kararı, disiplin cezası verilmesine engel olmayacaktır. Çünkü ceza kanunu bakımından bir fiilin suç olmaması, söz konusu fiilin disiplin suçunu oluşturmayacağı anlamına gelmez.²⁸³ Burada ceza normu ile disiplin normunun uyuşmaması durumu söz konusudur. Ceza kanunu yer alan suç meydana getirmeyen bir fiil, disiplin suçunu meydana getirebilir. Bir fiil ceza kanunundaki suçun unsurlarını oluşturmayabilir. Ancak söz konusu fiil disiplin suçunu oluşturabilir. Bu duruma bir örnekle açıklamakta fayda bulunmaktadır. Kamu personeli tarafından alınan para, ceza mahkemesi tarafından bir borç ilişkisi olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Bu durumda rüşvet suçunun unsurları oluşmadığı gerekçesiyle kişi hakkında beraat kararı verilecektir. Ancak bu durum disiplin suçu olarak kabul edilebilir. Kişiyetkili organ tarafından disiplin cezası verilecektir.

2.2.2.1.2. Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması durumu

Ceza muhakemesi bakımından sanık için en pozitif sonuç, suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması durumudur. Ceza muhakemesinde sanık lehine verilebilecek en olumlu hüküm beraattir. Suçun sanık tarafından işlenmediği çok sayıda delille ispat edilebilir. Sanığın olay saatinde farklı bir mekânda olduğu ispatlanabilir. Suçta kullanılan silahın kabzasında ve tetiğinde sanığa ait olmayan bir

²⁸¹ Danıştay 12. Dairesi, E:2007/4664, K:2009/2496, T:28.04.2009.

²⁸² Danıştay 12. Dairesi, E:2006/2262, K:2007/1264, T:19.03.2007.

²⁸³ Oğurlu, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu "Ne Bis İn İdem" Kuralı", 116.

parmak izine rastlanabilir. Sanığın Türkçe bilmediği ispatlanırsa, hakaret suçu oluşmayabilir. Saydığımız örneklerde ceza muhakemesinde ispatlandığı takdirde kişinin suçu oluşturan fiili işlemediği sabit olacağından, hakkında beraat kararı verilir. Örneğin, dolandırıcılık suçunun olduğu dosyada, delil niteliğindeki çeklerin sanık tarafından düzenlenmediğinin sabit olması sebebiyle Yargıtay, sanığın beraat etmesi gerektiğini ifade etmiştir.²⁸⁴

Ceza muhakemesinde sanığın suçu işlediği sabit olursa, ceza mahkemesi mahkûmiyet hükmü verecektir. Ceza mahkemesinin verdiği mahkûmiyet hükmü, disiplin soruşturması için delil niteliğinde olacaktır. Bu durumda ceza muhakemesi hükmünün disiplin soruşturmasını etkileyeceği açıktır. Kişiyeye disiplin cezası verilecektir.

Ceza muhakemesinde sanığın suçu işlemediği sabit olursa, ceza mahkemesi beraat hükmü verecektir. Bu durumda ceza mahkemesinin verdiği beraat hükmü, kamu personeli lehine delil niteliğinde olacaktır. Bu durumda yine ceza muhakemesi hükmünün disiplin soruşturmasını doğrudan etkileyecektir. Kişiyeye disiplin cezası verilemeyecektir.²⁸⁵ Bu yönde çok sayıda Danıştay kararına rastlanmaktadır.²⁸⁶

Bu konunun uzun uzun tartışılacak bir yönünün olmadığını ifade etmek mümkündür. Ceza muhakemesinde sanık hakkında suçu işlemediği sabit olursa, bu karar disiplin hukukunu tartışmasız bir şekilde etkiler. Çünkü suçu oluşturan fiili işlemediği, ceza muhakemesinde ispat edilmiştir. Bu durumda kişiyeye disiplin soruşturması sonunda disiplin cezası verilmesi mümkün değildir.

2.2.2.1.3. Yüklenen suç bakımından failin kast veya taksirinin bulunmaması durumu

Ceza hukukunda kast ve taksir, suçun manevi unsurlarıdır. Suçun manevi unsurlarının bulunmaması, ceza muhakemesinde beraat hükmü verilme nedeni teşkil eder. Bu noktada hem ceza hukuku hem de disiplin hukuku anlamında, kast ve taksirin açıklanması gerektiği söz konusudur. Bir kişi kanundaki suçu oluşturan fiilin, haksız

²⁸⁴ Yargıtay 15. Ceza Dairesi, E:2017/33882, K:2021/3888, T:23.03.2021. <https://www.lexpera.com.tr/>.

²⁸⁵ Danıştay 3. Dairesi, E:1979/187, K:1979/253, T:30.03.1979. Danıştay Dergisi. S.36-37. s.110-112.

²⁸⁶ Danıştay 12. Dairesi, E:2010/1494, K:2013/4059, T:16.05.2013. <https://www.lexpera.com.tr/>.

bir durum oluşturduğuna dair unsurları biliyorsa, fiil kastla oluşmuş demektir.²⁸⁷ Mevzuatımızda kast TCK madde 21/1 düzenlenmiştir. Kast unsurunun oluşabilmesi için, kişinin yapacağı fiil sonucunda haksız bir durum oluşacağını, “bilmesi” ve “istemesi” gerekir. Kişi gerçekleştirdiği fiil neticesinde, haksız bir durum oluşacağını bilmiyor ve istemiyorsa, kasti hareket etmiş olmaz. Manevi unsur ile kusurluluğu karıştırmamak gerekir. “Kusurluluk, kişinin işlendiği suç nedeniyle kınanmasını, muaheze edilmesi gerektiği konusundaki yargıyı ifade etmektedir.”²⁸⁸ Bu sebeple kusurluluk suçun bir unsurunu oluşturmaz.

Ceza hukukunda somut bir olayda, kişinin kast veya taksir içeren bir fiili bulunmuyorsa, kişi hakkında beraat kararı verilir kast ile işlenebilen bir suçu taksirle işlerse, kişi hakkında yine beraat hükmü verilir. Kısaca manevi unsur olan kast veya taksir somut olayda bulunmuyorsa, suçta yoktur.

Taksir, öngörülebilir bir durumun öngörülmemesi şeklinde tanımlanmıştır.²⁸⁹ TCK madde 22/2’de “dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen sonucu öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir.” Şeklinde tanımlanmıştır. Taksirde istenmeyen bir netice söz konusudur. Ceza hukukunda hata, belirli yönleriyle taksire yaklaşmaktadır. Hatada kişi suçun maddi unsurlarını bilmiyorsa, kasten hareket etmiş sayılmaz. Ancak TCK madde 4 ile çelişmektedir. Çünkü kanunu bilmemek mazeret sayılmaz. Ceza hukukuna ilişkin açıklamaları, çalışma konumuzun dışına çıkmamak için burada bırakıyoruz.

Kast ve taksir kurumları disiplin hukukunda da karşımıza çıkmaktadır. Disiplin hukukunda kast, disiplin suçunu oluşturan fiilin kamu personeli tarafından bilerek ve istenerek işlenmesidir. Gerçekleştirilen fiilin disiplin suçu oluşturduğunun bilinmesinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Disiplin hukukunda bazı fiillerde kast unsuru aranmaktadır. Örneğin, borçlarını kasten ödemeyen kamu personelinin kanuni takibe uğraması (DMK madde 125/B-k), emir ve görevleri kasten yapmamak (DMK madde 125/D-n). Ceza hukukundaki kastın, disiplin hukukunu da etkilediği görülmektedir.

²⁸⁷ İzzet Özgenç, “Kast-Taksir Kombinasyonları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6.1, (1998): 345.

²⁸⁸ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 231.

²⁸⁹ Cengiz Topel Çiftçiöğlü, “Türk Ceza Kanununda Taksir”. *Ankara Barosu Dergisi*, 3, (2013): 321.

Disiplin hukukunun taksir kavramına da yer verdiğini görmekteyiz. Disiplin hukukunda da taksirle işlenen suçlar bulunmaktadır. Örneğin, gerekli dikkat ve özeni göstermeden Devletin resmî belgesine, araç vb. eşyaları kaybetmek (DMK madde125/B-f). Burada taksir söz konusudur.

İdare tarafından verilen emir ve görevleri kasten veya taksirle yerine getirmeyen kamu personeli disiplin suçu işler. Kamu personelinin amirin emrini yerine getirmemesi kusurluluğu ortadan kaldıran bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Muhtemelen kamu personeli kasten emri yerine getirmezse daha ağır bir disiplin cezasıyla karşılaşacaktır. Taksirle yaparsa, daha hafif bir disiplin cezasıyla karşılaşacaktır. Görüldüğü gibi disiplin hukuku da kast ve taksire karşı, ceza hukukundakine benzer bir yaklaşımda bulunmaktadır.

Kast veya taksir olmadan işlenen bir suçtan dolayı ceza kovuşturmasında verilen beraat hükmü, disiplin soruşturmasını doğrudan etkiler. Bu sebeple verilen beraat kararından dolayı disiplin cezası verilmesi mümkün değildir. Danıştayın verdiği kararlarda da benzer bir tutum sergilediğini ifade etmek mümkündür. Ancak yüklenen suçun sanık tarafından kast ile işlenmediği gerekçesiyle verilen beraat kararı, disiplin suçunu oluşturan fiilin kast unsuruyla benzerlik gösterdiği takdirde disiplin cezası vermeye yetkili merciler için bağlayıcıdır. Yüklenen suç bakımından sanığın kastı bulunmuyorsa, ceza mahkemesi sanığı cezalandırmaz. Ancak kişi hakkında disiplin cezası verilebilmesi için kast unsurunun olması şart değildir. Bilinçli taksirin varlığı bile disiplin cezası vermeye yetmektedir.²⁹⁰

2.2.2.1.4. Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmiş olmasına rağmen, somut olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması durumu

Hukuka uygunluk sebepleri doktrinde zıt kavramı olan hukuka aykırılıkla açıklanmaktadır. Genel olarak, hukuka aykırı olmayan fiil ya da durum hukuka uygun kabul edilir.²⁹¹ Hukuka uygunluk sebebi varken, fiil suç sayılmayacağından dolayı kişiye ceza verilmez. Ceza hukukunun hukuka uygunluk sebebi olarak gördüğü durumlar, başka hukuk disiplinlerini de etkilemektedir. Ancak ceza hukukundaki hukuka uygunluk sebepleri, diğer hukuk dallarının hukuka güven fonksiyonuna zarar

²⁹⁰ Ali D. Ulusoy, *İdari Yaptırımlar*, (İstanbul: On iki Levha Yayıncılık,2013), 154.

²⁹¹ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 286.

vermemelidir.²⁹² Bir başka deyişle, diğer hukuk disiplinlerindeki hukuka uygunluk sebepleri de ceza hukukunda sayılan hukuka uygunluk sebeplerine benzer bir etkiye sahiptir. Hukuka uygunluk sebepleri gelişim içinde olan bir kavramdır. Bugün hukuka uygunluk sebebi olarak görülmeyen bir durum, yarın hukuka uygunluk sebepleri içinde yer alabilir.²⁹³ Bu yüzden dinamik bir yapıya sahip olduğunu söyleyebiliriz. Hukuka uygunluk sebebi varsa fiilin haksızlık fonksiyonu ortadan kalkar.²⁹⁴ Hukuk düzeniyle bir çatışma hali yoksa doğal olarak suçta yoktur.

Hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı, aslında suç olarak kabul edilen bir fiili ya da durumu, suç olmaktan çıkarmaktadır. Hukuka uygunluk sebeplerinin kusuru ortada kaldırdığını söylemek doğru olmayacaktır. Hukuka uygunluk sebepleri ve kusur birbirinden bağımsız ceza hukuku kurumlarıdır.

Hukuka uygunluk sebeplerinin çeşitleri, kanunun hükmünü yerine getirme, meşru savunma, hakkın kullanılması, ilgilinin rızası olarak karşımıza çıkmaktadır. 5237 sayılı TCK'de "ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler başlığı" düzenlemiştir. Kanunun hükmünü yerine getirme TCK madde 24'te, meşru müdafaa ve zorunluluk hali TCK madde 25'te, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası da TCK madde 26'da düzenlenmiştir. Hukuka uygunluk sebepleri belirli şart ve sınırlarda ortaya çıkmaktadır. Aksi halde kanunda suç olarak düzenlenen fiillerin cezasız kalmasına neden olabilir. Bu durum hukuka uygunluk sebeplerinin amacından sapmasına neden olur. Bu çalışmanın temel amacı ceza muhakemesinin son kararı olan hükmün disiplin hukukuna olan etkisini incelemektir. Bu sebeple hukuka uygunluk sebeplerinin ceza hukukuna ilişkin açıklamalarını burada noktalamak yerinde olacaktır. Aşağıdaki satırlarda hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı gerekçesiyle verilen beraat hükmünün disiplin soruşturmasına etkisini incelenecektir.

Ceza muhakemesinde kişi hakkında hukuka uygunluk sebepleri olduğu için verilen beraat hükmü, disiplin hukukunu doğrudan etkilemektedir.²⁹⁵ Bunun nedeni hukuka uygunluk sebeplerinin yansıması bütün hukuk disiplinleri için aynı olmasından kaynaklanmaktadır. Somut olayda hukuka uygunluk sebepleri varsa, bundan tüm hukuk disiplinleri etkilenir. Bir başka deyişle, hukuka uygunluk sebepleri varsa, söz

²⁹² Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 286.

²⁹³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 284.

²⁹⁴ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 308.

²⁹⁵ Karahanoğlu. "Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri", 68.

konusu olan fiil bütün hukuk disiplinlerinde hukuka uygun hale gelir.²⁹⁶ Somut olayda hukuka uygunluk nedenleri varsa, fiil hukuka uygun olur. Kişiyeye bu fiil sebebiyle disiplin cezası verilmez. Örnek vermek gerekirse, kasten adam öldürme suçundan sürdürülen ceza kovuşturmasında, sanığın meşru müdafaada bulunduğu gerekçesiyle beraat hükmü kurulursa, sanık hakkında yürütülen disiplin soruşturmasında söz konusu fiil disiplin suçu sayılmaz.

Disiplin hukukuna özgü hukuka uygunluk sebepleri de bulunmaktadır. Hukuka uygunluk sebepleri, ceza hukukuna özel bir müessese olduğu söylenemeyecektir. Anayasa madde 137, disiplin hukuku için güzel bir hukuka uygunluk sebebi oluşturmaktadır. Anayasa madde 137'ye göre, üstün verdiği emir mevzuata aykırı ise kamu personeli emri yerine getirmey ve üste mevzuata aykırı olan hususu bildirir. Üst emrinde ısrar eder ve bu emri yazıyla bildirir, emir yerine getirilir. Yazılı emir söz konusu olduğu için emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç olan emir söz konusu olursa, bu emir hiçbir şekilde yerine getirilmez.

Hukuka uygunluk sebepleri varsa, disiplin hukukunda da kişiyeye ceza verilmez. Hukuka uygunluk sebeplerinin yansıması, DMK madde 11/2'de karşımıza çıkmaktadır. Bu maddede kanuna aykırı emre karşı alınması gereken pozisyonundan bahsedilmiştir. Burada bu açıklamanın yapılmasının sebebi, her hukuk disiplinin kendi özgü hukuka uygunluk sebepleri oluşturduğunu anlatmaktır. Ceza hukukundaki hukuka uygunluk sebeplerinden herkes faydalanabilir. Ancak disiplin hukukundaki hukuka uygunluk sebepleri belli bir meslek grubuna özgüdür. Bir başka deyişle, ceza muhakemesinde hukuka uygunluk sebebi olduğu gerekçesiyle, herkes hakkında beraat hükmü verilebilir. Disiplin hukukunda ise bu kuralın uygulanması kamu kurumunda çalışan personel veya kurum ile bağlantılı diğer kişilere özgüdür.

Meşru müdafa, ceza hukukunda olduğu gibi, disiplin hukukunda da bir hukuka uygunluk sebebidir. Meşru müdafa kişinin kendisinin veya bir başkasının hakkına yönelik, haksız bir saldırının olması koşuluyla ortaya çıkar.²⁹⁷ Kamu personeline kendisine veya başkasına, haksız bir saldırı olduğu anda, saldırıyı önlemek amacıyla gerçekleştirdiği fiil, meşru müdafa sınırları içerisinde değerlendirilip, kamu personeline disiplin cezası verilmez. Bu durumu bir örnekle açıklamak uygun

²⁹⁶ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 402.

²⁹⁷ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 357.

olacaktır. Bir kişiye yönelik haksız saldırıyı önlemeye çalışan polise, olay yerinde yanında taşıdığı kelepçeyi kaybetmesi durumunda, hakkında yürütülen disiplin soruşturmasında, devletin eşyasını kaybetmekten (DMK madde 125/B-f) dolayı disiplin cezası verilmez.²⁹⁸

Ceza hukukunda uygulanan bazı hukuka uygunluk sebeplerinin, disiplin hukukuna etkisi farklılık gösterebilmektedir. Suçtan zarar görenin, suçu oluşturan fiile rıza gösterip, şikâyetinden vazgeçmesi halinde hukuka uygunluk sebeplerinden biri olan “ilgilinin rızası” gündeme gelecektir. Bu durumda sanık hakkında hukuka uygunluk sebebi gerekçesiyle beraat kararı verilecektir. Bu durum disiplin hukukuna farklı yansımaktadır. Disiplin hukukunun amacı, kurumun iç işleyişini korumak ve kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır. Bu sebeple, kamu personeli hakkında ilgilinin rızası olması gerekçesiyle verilen beraat kararı, yürütülen disiplin soruşturmasını bağlamaz. Kamu personeli hakkında disiplin cezası verilmesini engellemeyecektir. Disiplin hukukunun korumaya çalıştığı değerler, ceza hukukundan farklıdır.

Ceza muhakemesinde kişi hakkında hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı gerekçesiyle verilen beraat kararı, genel olarak disiplin soruşturmasına da etki etmektedir. Ancak ilgilinin rızası nedeniyle verilen beraat kararı, ilgili kişiye disiplin cezası verilmesini engellemez.

2.2.2.1.5. Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması durumu

Ceza muhakemesinde delil yetersizliği sebebiyle beraat hükmü verilmektedir. Doktrin ve uygulamada bu duruma “delil yetersizliğiyle beraat” denmektedir.²⁹⁹ Ortada gerçekleştirildiği sabit bir fiil vardır. Ancak söz konusu fiilin sanık tarafından işlendiğini ortaya koyacak düzeyde yeterli delil bulunmamaktadır. Bazı somut olaylarda, işlenen fiil sabittir, ancak sanık hakkında mahkûmiyet hükmü verecek kadar yeterli delil bulunmaz. Bu durumda sanık hakkında yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması gerekçesiyle beraat hükmü verilir.

Fiilin sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması durumunda, ceza hukukunun temel ilkelerinden olan şüpheden sanık yararlanır ilkesi ve masumiyet

²⁹⁸ Taşkın, *Kamu Görevlileri Disiplin Hukuku*, 199.

²⁹⁹ Doğan, *Ceza Muhakemesinde Hüküm*, 180.

karinesi ortaya çıkmaktadır. Bu durumda beraat kararı verilmesine şüpheden sanık yararlanır ilkesidir. Ceza muhakemesinin hükmün şüpheyi yenmesi üzerine kurulduğunu daha önce ifade etmiştik. Ceza kovuşturmasında hüküm şüpheyi yenemezse, sanık beraat eder. Şüpheyi yenebilecek şey delillerdir.³⁰⁰ Şüpheden sanık yararlanır ilkesinin özü budur. Ceza muhakemesi sanığın mahkûm olabilmesi için suç konusu fiilin mahkûm tarafından işlendiğine dair delillerin olması gereklidir. Ceza muhakemesinde deliller suçun sanık tarafından işlendiğini ispat etmeye yetmiyorsa, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince beraat kararı verilir.

Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması sebebiyle verilen beraat kararlarının, disiplin hukukuna etkisini değerlendirmek faydalı olacaktır. Suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması sebebiyle verilen beraat kararının, yürütülmekte olan disiplin soruşturmasını etkilemeyeceğini ve disiplin cezası verilemeyeceğini ifade etmek mümkündür. Ceza muhakemesinde sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmasına yetmeyecek delillerin, disiplin cezası verilmesinde etkili olabilmektedir.³⁰¹ Suç ve cezalarda kanunilik ilkesinin disiplin hukukunda görünümü başlığı altında bahsedilen bir husus bulunmaktadır. Disiplin hukukunda kanunilik ilkesinin uygulanmasında sorunlar olduğu belirtilmiştir. Kanaatimizce suç ve cezalarda kanunilik ilkesi disiplin hukukunda da uygulanmalıdır. Delil yetersizliği gerekçesiyle verilen beraat kararları, disiplin soruşturmasını etkilemeyecektir. Ceza yargılamasında delil değerlendirmesiyle, disiplin soruşturmasında yapılan delil değerlendirmesi birbirinden farklıdır. Ceza yargılamasında mahkûmiyet hükmü kurulmasına yetmeyen deliller, kişiye disiplin cezası verilmesine sebep olabilir. Bu sebeplerle her beraat kararının disiplin soruşturma ve kovuşturmasının neticesini etkilemesi beklenilemez. Bir başka deyişle her beraat kararının, disiplin cezası verilmesini engelleyeceği iddiasında bulunulamaz.

Fiilin sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması gerekçesiyle verilen beraat kararlarının disiplin soruşturmasına etkisi konusunda Danıştayın kararlarının incelenmesi konunun aydınlatılmasında faydalı olacaktır. Hakkında elinde çalıntı oto bulundurmak, satma girişiminde bulunmak ve sahtecilik suçundan dolayı ceza kovuşturması yapılan bir kamu personelinin, eş zamanlı yürütülen disiplin

³⁰⁰ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 546.

³⁰¹ Taşkın, *Kamu Görevlileri Disiplin Hukuku*, 134.

soruşturması sonucunda meslekten çıkarma cezası verilmiştir. Ceza kovuşturmasında sanık, işlediği iddia edilen suçlara yönelik delil yetersizliği gerekçesiyle beraat edilmiştir. Meslekten çıkarma cezasının iptali için idare mahkemesinde görülen davada, idare mahkemesi ceza mahkemesi tarafından beraat kararı verildiğini ve bu kararın kesinleştiğini belirtilmiştir. Kesinleşen beraat kararının disiplin hukukunu etkileyeceğini, bu yüzden meslek çıkarma cezasının verilemeyeceğini belirtip idari işlemi iptal etmiştir. Danıştay ise ceza mahkemesinin yetersiz olarak gördüğü delillerin disiplin soruşturmasında kullanılabileceğini ve beraat kararının disiplin cezası verilmesini engellemeyeceğini belirtip kararı bozmuştur.³⁰² Devamında idare mahkemesi ilk kararında direnip beraat kararının disiplin hukuku için bağlayıcı olduğunu, meslekten çıkarma cezasının verilemeyeceğini belirtmiştir. Danıştay İdari Dava Genel Kurulu (İDDK), hakkında ceza mahkemesinin delil yetersizliğinden verdiği beraat kararının, disiplin cezasına engel olamayacağını, kamu personelinin memurluk sıfatıyla bağdaşmayacak yüz kızartıcı ve utanç verici davranışta bulunduğu tespit edildiğini belirterek kararı bozmuştur.³⁰³ Danıştay kararlarında delil yetersizliği gerekçesiyle verilen beraat kararının disiplin hukukuna etkisi bakımından bir içtihat birliği içinde olduğunu söylemek mümkündür.

Danıştayın verdiği bir başka kararda, kamu personeli görev yaptığı hapisaneye, yasak madde, eşya sokmak ve rüşvet almak suçlarından hakkında ceza kovuşturması yürütülmüştür. Bu sırada yürütülen disiplin soruşturması neticesinde meslekten çıkarma cezası verilmiştir. Ceza kovuşturmasında yüklenen suçların sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması gerekçesiyle her suçtan beraat kararı verilmiştir. İdare mahkemesinde görülen idari işlemin iptali davasında, yapılan işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle, idari işlemin iptal edilmesine karar verilmiştir. Danıştay ise ceza mahkemesinin delil yetersizliği sebebiyle verilen beraat kararının, disiplin cezası verilmesine engel olamayacağını belirtilmiştir. Danıştay bu kararda ayrıca disiplin hukuku ve ceza hukukunun amaçlarının ve yapısının farklı olduğunu, bu sebeple ceza mahkemesinde verilecek beraat kararının, disiplin hukuku etkilemeyeceğini ifade etmiştir.³⁰⁴

³⁰² Danıştay 12. Dairesi, E:1999/3673, K:2001/2095. T:14.05.2001.(Danıştay İDDK, E:2003/67, K:2003/436. T:20.06.2003. <https://www.lexpera.com.tr/>. Kaynağından alıntıdır.)

³⁰³ Danıştay İDDK, E:2003/67, K:2003/436. T:20.06.2003. <https://www.lexpera.com.tr/>.

³⁰⁴ Danıştay 12. Dairesi, E:2010/1494, K:2013/4059. T:16.05.2013. <https://www.lexpera.com.tr/>.

Anayasa Mahkemesi verdiği kararlarda, disiplin hukuku ve ceza hukukunun farklı kural ve ilkeleri olan disiplinler olduğunu bu sebepten olaylara aynı pencereden bakamayacaklarını söylemektedir. Disiplin hukukunun amacını idarenin iç işleyişi korumak olduğunu, ayrıca hakkında beraat kararı verilen kamu personeli lehine büyük bir keyfiliğe yol açacağını belirterek beraat kararına rağmen disiplin cezası verilebileceğini ifade etmiştir.³⁰⁵

Doktrindeki bir görüşe göre, delil yetersizliği fiilin sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması gerekçesiyle verildiyse, beraat kararı disiplin soruşturmasını etkiler ve disiplin cezası verilemez.³⁰⁶ Delil yetersizliği başka bir unsura bağlı olarak verildiyse, beraat kararı disiplin soruşturmasını etkiler ve disiplin cezası verilir.

Disiplin hukukunda, ceza mahkemesinin delil yetersizliği gerekçesiyle verilen beraat kararının, disiplin cezalarına verilmesine engel teşkil etmeyeceği düşünülmektedir. Kanaatimizce disiplin hukukunun ilke ve kuralları, ceza hukukundan farklıdır. Ayrıca ceza mahkemesi kararlarında sanığın suçu işlemediğini de söylememektedir. Bir başka deyişle, ceza mahkemesi delil yetersiz söz konusu fiili sanığın işleyip işlemediğine karar veremiyorum. Bu yüzden şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince, beraat veriyorum demektedir. Ceza hukukunun amaç ve ilkelerine bakıldığı beraat kararı yerindedir. Ancak bu kararın disiplin hukukunu etkilememesi gerekmektedir.

2.2.2.2. Ceza verilmesine yer olmadığı hükmünün disiplin hukukuna etkisi

Ceza verilmesine yer olmadığı kararı, beraat kararından sonra, sanık lehine verilebilecek en olumlu kararlardan biridir. Ceza verilmesine yer olmadığı kararı eski kanunda beraat nedenlerinden biri olarak düzenlenmiştir. 5271 sayılı CMK madde 223/3 ve madde 223/4'te düzenlenmektedir. Ceza verilmesine yer olmadığı kararı iki halde verilir. Bunlardan ilki; kişinin kusurunun bulunmaması halidir. İkincisi ise cezasızlık durumlarının varlığıdır.

CMK madde 223/3:

³⁰⁵ AYM, B.N:2016/14253, T:02.07.2020. <https://www.lexpera.com.tr/>.

³⁰⁶ Sait M. Arcagök. "Ceza Kavuşturmasının Disiplin Soruşturması Üzerindeki Etkisi", *Maliye Dergisi*, C:134, Sayı:5, (Ağustos 2000): 7.

- a) Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması,
- b)Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi,
- c) Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle açılması,
- d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi,

Hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

CMK223/4: İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen;

- a) Etkin pişmanlık,
- b) şahsı cezasızlık sebebinin varlığı,
- c) Karşılıklı hakaret,
- d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı,

Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

Burada kanun metnini vermemizin sebebi konuyu kanun maddesi olmadan anlatmanın mümkün olmamasıdır. Bu madde aslında konumuza dair bize çok şey anlatmaktadır. Kanunilik ilkesi ceza hukukunda katı bir şekilde uygulandığını görmekteyiz. Bu durum disiplin hukukunda söz konusu değildir.

Ceza verilmesine yer olmadığı kararlarının disiplin hukuku ile doğrudan ilişkili bir hal vardır. Emrin yerine getirilmesi hususu, disiplin hukukunda da karşımıza çıkmaktadır. 657 sayılı madde 11/2 ve madde 11/3'te benzer bir düzenleme mevcuttur. Disiplin hukukunda gerekli şartlar olduğu takdirde, kanunsuz emrin yerine getirilmesi hukuka uygunluk sebebi olarak benimsenmiştir. Bu husustan hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı nedeniyle verilen beraat kararları kısmında bahsetmiştik. Bu konuda en önemli farklılıklardan biri, emrin yerine getirilmesi hususu ceza hukukunda kusursuzlukla bütünleşirken, disiplin hukukunda ise hukuka uygunluk sebebiyle bütünleşmiştir. Kanaatimizce bu önemli bir farktır. Çünkü hukuka uygunluk

sebepleri ile kusur birbirinden farklı iki kurumdur.³⁰⁷ Hukuka uygunluk sebepleri, fiilin suç olmadan doğmasını sağlamaktadır.³⁰⁸ Kusurun olmaması durumunda ise fiil suç olarak doğmaktadır. Fakat ortada ceza verilmesine engel bir durum söz konusudur. Kanaatimizce bu husus önemli bir fark oluşturmaktadır.

Emrin yerine getirilmesi hususu disiplin hukuku için çok büyük bir önem arz etmektedir. Üst ast ilişkisi idare hukukunda önemli bir yere sahiptir. Astın en önemli vazifelerinden biri de üstün verdiği emri yerine getirmektir. Bu husus idarenin iç işleyişi ve kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için gereklidir. Emri yerine getirme hususunun en temel yasal dayanaklarını, Anayasa madde 137/1 ve DMK madde 11/2 oluşturmaktadır. Kamu personellerinin kanunsuz emri yerine getirmelerine ceza muhakemesi kusur yüklenmeyip ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmiştir. Emri zorla yerine getiren kamu personeli için önemli bir hukuki güvence oluşmuştur. Özellikle emniyet personelleri (polis) gibi zor görevleri yerine getiren meslek grupları için zırh niteliğindedir. Kamu personeli, amirin verdiği emri yerine getirmeden önce bunun hukuka aykırı bir emir olduğunu fark ederse, emrin mevzuata aykırı olduğunu emri veren amire bildirir. Amir emirde ısrarcı davranıp, yazılı bir şekilde emri tekrarlırsa, kamu personeli emri yerine getirmek zorundadır. Kanunsuz yazılı emri yerine getiren kamu personeline hukuki sorumluluk yüklenemez. Bu noktada kamu personeli DMK madde 11/2 gereği olası bir disiplin cezasından ve CMK madde 223/3-b gereği de olası bir hapis cezasından korunmaktadır. Bunu çifte korumalı bir mekanizma olarak görebilmek mümkündür. Konusu suç teşkil eden emir ise hiçbir şekilde yerine getirilmez. Kamu personeli suç olan emri yerine getirirse, koruma mekanizması devre dışı kalır ve sorumlu olur.

Ceza muhakemesi kanunu madde 223/3 ve 223/4'te açıklanan diğer hallerin disiplin hukukuna etkisinin bu kısımda değerlendirilmesi yapılacaktır. Kusuru ortadan haller nedeniyle verilen ceza verilmesine yer olmadığı kararları, disiplin soruşturmasını doğrudan etkileyecektir. Çünkü ceza mahkemesi kararında suçun oluşmasında sanığın kusurunun olmadığını söylemektedir. Kusurun olmaması halinde disiplin cezası verilemeyecektir. Kanaatimizce işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı

³⁰⁷ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 504.

³⁰⁸ Selami Fatih Mahmutoğlu ve Sera Karadeniz. *Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi*. (İstanbul: Beta Yayınları,2017), 450.

ve karşılıklı hakaret sebebiyle verilen ceza verilmesine yer olmadığı kararları, disiplin cezası verilmesini engellemeyecektir. Çünkü disiplin hukukunun ilke ve kuralları ceza hukukundan çok farklıdır. Ceza hukukunda karşılıklı hakaret, cezasızlık sunucunu doğurabilir. Ancak kişi hakkında disiplin soruşturması açılıp, disiplin cezası verilmesine engel olmayacaktır. Çünkü karşılıklı hakaret durumu idarenin iç işleyişine ve yürütülen kamu hizmetine zarar verebilecektir.

2.2.2.3. Mahkûmiyet hükmünün disiplin hukukuna etkisi

Ceza muhakemesinde hükmün şüpheyi yendiği an mahkûmiyet kararı verilir. Mahkûmiyet hükmü kurulabilmesi için, söz konusu suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olması gerekir. Bu karar sanığın aleyhine verilebilecek en büyük karardır. Sanığın tüm hukuki durumunu değiştirecektir. Ceza mahkemesi tarafından verilen ceza kısa süreli bir hapis cezası değilse, temel hak ve özgürlükleri kısıtlanacaktır.

Ceza mahkemesi tarafından bir fiilin sanık tarafından işlendiğine karar verilmişse, idare tarafından söz konusu fiili sanığın işlemediği yönünde karar verilemez.³⁰⁹ Mahkûmiyet kararı disiplin soruşturmasını doğrudan etkileyecektir. Kişi hakkında suç oluşturan fiili işlediği sebebiyle mahkûmiyet kararı verilmişse, disiplin cezası da verilmesi gerekecektir. Bunları dile getirirken, sanığın ceza almasını sağlayan fiilin, disiplin suçu oluşturmaya gerektiğini de hatırlatmak yararlı olacaktır. Ceza mahkemesinin verdiği mahkûmiyet kararından sonra, disiplin soruşturması yapmaya yetkili organın, kişinin söz konusu fiili işlemediği gerekçesiyle disiplin cezası vermemesi olanak dışıdır.³¹⁰ Görüldüğü üzere ceza mahkemesinde verilen mahkûmiyet hükmü sanığın hayatında birçok şeyi değiştirmektedir.

Ceza muhakemesinin konusunu oluşturan fiil, disiplin suçu oluşturmayabilir. Ceza mahkemesi mahkûmiyet hükmü verse de, disiplin suçu oluşturmayan bir fiilden dolayı disiplin cezası verilemeyecektir.³¹¹ Örnek vermek gerekirse; 5237 Sayılı TCK madde 179'da düzenlenen trafik güvenliğini tehlikeye

³⁰⁹ Sezer ve İpek, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Kamu Personel Hukukuna Etkileri", 68-69.

³¹⁰ Yıldız Dinçer, "Devlet Memurlarının Disiplin Hukuku", *Amme İdaresi Dergisi*, C.9, S.1, (1976): 86.

³¹¹ Oğurlu, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu "Ne Bis İn İdem" Kuralı", 122.

sokma suçunu oluşturan fiil, herhangi bir disiplin suçunu oluşturmayan bir fiildir. Ceza mahkemesi kişi hakkında, trafik güvenliğini tehlikeye sokacak bir fiili işlediği gerekçesiyle mahkûmiyet kararı vermiş olması, idarenin kişiye disiplin cezası vermesini gerektirmez. Çünkü söz konusu fiil herhangi bir disiplin suçunu oluşturmamaktadır. Disiplin suçunu oluşturmayan bir fiil için disiplin cezası verilemez.

2.2.2.4. Düşme kararının disiplin hukukuna etkisi

Düşme hüküm çeşitlerinden biridir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 223/8'de düzenlenmiştir. Düşme hükmünün verilebilmesi için kanunda iki seçenek belirlenmiştir. Bu seçeneklerden ilki, 5237 sayılı TCK'de öngörülen düşme nedenlerinin varlığı halinde düşme kararı verilir. İkinci seçenek ise muhakeme şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması halinde düşme hükmü verilir. Bir başka deyişle soruşturma ve kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması durumunda düşme kararı verilir. Muhakeme şartlarının gerçekleşme ihtimali varsa, durma kararı verilecektir. Durma kararı bir hüküm değil, ara karar niteliğindedir.

5237 sayılı TCK'de düşme kararı verilecek haller: zamanaşımı, ölüm, ön ödeme, af ve şikâyettir. Ayrıca hukuk dünyamıza yeni giren ve alternatif çözüm uyumsuzluk yöntemlerinde biri olan uzlaşmadır. Uzlaşma kurumu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenmiştir. Bu hallerin varlığı halinde düşme hükmü verilir. Ceza muhakemesi kural olarak iki evreden oluşur. Birincisi soruşturma evresidir. İkincisi ise kovuşturma evresidir. Soruşturma evresinin genel anlamda patronu cumhuriyet savcısıdır. Cumhuriyet savcısı soruşturma evresinde, zamanaşımı, ölüm, ön ödeme, af ve şikâyet hallerinin gerçekleştiğini tespit ederse, kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verecektir. Kanunda sayılan bu hallerin, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından tespit edilmesi durumunda düşme kararı verilir.

Muhakeme şartları olarak bilinen bu hallerin gerçekleşmesini daha iyi anlamak adına, konuyu biraz irdelemek önem arz etmektedir. Suç işlediği iddia edilen soruşturma evresinde şüphelinin, kovuşturma evresinde ise sanığın ölmüş olduğunun anlaşılması halinde, soruşturma evresinde kovuşturmayaya yer olmadığı kararı, kovuşturma evresinde ise düşme kararı verilir. Soruşturma evresinde işlendiği iddia suçun zamanaşımına uğradığı anlaşılırsa, cumhuriyet savcısı kovuşturmayaya yer olmadığına karar verir. Kovuşturma evresinde, suçun zamanaşımına uğradığı tespit

edilirse, düşme kararı verilir. Soruşturma evresinde af çıkarsa, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Kovuşturma evresinde af çıkarsa, düşme kararı verilir. Soruşturma evresinde ön ödeme koşulunun gerçekleştiği anlaşılırsa, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Kovuşturma evresinde ön ödeme koşulunun gerçekleştiği anlaşılırsa, düşme kararı verilir. Ceza muhakemesi yapılmasının şikâyete tabi olduğu suçlarda şikâyetin olmadığı veya şikâyetten vazgeçildiği soruşturma evresinde anlaşılırsa, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Şikâyetin olmadığı veya şikâyetten vazgeçildiği kovuşturma evresinde anlaşılırsa, düşme kararı verilir. Soruşturma evresinde tarafların uzlaşması halinde, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Kovuşturma evresinde tarafların uzlaşması halinde, mahkeme düşme kararı verir. Soruşturma evresinde suçun uzlaşmaya tabi olduğu anlaşılırsa, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir. Kovuşturma evresinde suçun uzlaştırmaya tabi olduğunun anlaşılması halinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir.

Düşme kararı 5271 sayılı CMK madde 223/1'de hüküm çeşitleri arasında sayılmıştır. Bu yüzden düşme kararını sadece mahkeme verebilir. Soruşturma evresinde kovuşturmaya yer olmadığı kararları verilir. Çünkü soruşturma evresinde mahkeme yoktur.

Burada muhakeme şartlarının gerçekleşmediğinin anlaşılması halini irdelemek gereklidir. Soruşturma evresinde cumhuriyet savcısı, muhakeme şartlarının oluşmadığını öğrenirse kovuşturmaya yer olmadığı kararını verir. Kovuşturma evresinde durumlar biraz farklıdır. Kovuşturma evresinde muhakeme şartının olmadığı anlaşılması halinde, şartın oluşma ihtimali bulunuyorsa, mahkeme durma kararı verir. Kovuşturma evresinde muhakeme şartının oluşma ihtimali bulunmuyorsa, mahkeme düşme kararı verir. Kovuşturma evresinde, somut olay hakkında önceden verilmiş bir mahkeme kararı veya sürdürülmekte olan bir ceza muhakemesi süreci varsa, mahkeme ret kararı verecektir. Bu karar Ne bis in idem ilkesinin gereğidir.

Düşme hükmü verilmesinin disiplin hukukuna etkisi incelendiğinde, çalışmanın önceki satırlarında düşme kararı verilebilmesi için bazı hallerin olması gerektiği ifade edilmiştir. Şimdi bu hallerin olması sebebiyle verilen düşme hükmünün disiplin hukukuna etkisi değerlendirilecektir.

Suç işlediği iddia edilen sanığın ölmesi halinde verilen düşme hükmü, disiplin soruşturmasına doğrudan etki eder. Bu durumda disiplin cezası verilmeyecektir.³¹² Çünkü disiplin cezası verilmesi kamu personelinin hukuki durumunda bir değişikliğe neden olmayacaktır. Kamu personeli yaşaması halinde, disiplin cezası hukuki durumda bir değişiklik yaratacaktır. Ancak kişi ölmüş ise disiplin cezasının hukuki durumunda bir değişiklik olmaz. Hukuki durumun değişmesini açıklamakta fayda bulunmaktadır. Bir kişi hapis cezası alıyorsa, uygulanan yaptırım adli siciline işler. Böylece kişinin hukuki durumu değişir. Kısaca kamu personelinin ölümü sebebiyle verilen düşme hükmü, disiplin soruşturmasını etkiler. Kamu personeline disiplin cezası verilmez.

Zamanaşımı bir şeyin üzerinden belirli bir süre geçmesi halinde, o şeyin hükmünü yitirmesi anlamına gelir.³¹³ Zamanaşımı bulunduğu hukuk düzenini tamamen değiştiren bir müessesedir. Ceza hukukunda zamanaşımı varsa, Devlet muhakeme yapmaktan, ceza vermekten, verdiği cezayı infaz etmekten, feragat eder.³¹⁴ Zamanaşımı müessesesinin kişinin hukuki durumunda ciddi değişikliklere yol açtığını söylemek mümkündür. Örnek vermek gerekirse, hapis cezası alıp, özgürlüğünü kaybetmekle karşı karşıya kalan biri, zamanaşımı müessesesiyle ceza almaktan kurtulabilir. Bu durum kişinin hukuki durumunda değişikliğe yol açacaktır.

Zamanaşımı nedeniyle verilen düşme hükmü, disiplin soruşturmasına etki etmeyecektir. Disiplin suçu oluşturacak bir fiil söz konusuysa, ceza hukukunda zamanaşımına uğramış olması, disiplin cezası verilmesine mani olmaz. Bazı durumlarda kişiye disiplin cezası verilmesi, ceza muhakemesindeki mahkûmiyet hükmüne bağlı olabilir. Böyle bir durum varsa, ceza muhakemesi yapılamayacağından dolayı, kişi hakkında mahkûmiyet hükmü verilemeyecektir. Bu durumda disiplin cezası verilemeyecektir.³¹⁵ Bu istisnai bir durumdur. Genel olarak, ceza hukukunda zamanaşımına uğramış bir fiilden dolayı, disiplin soruşturması yapıp, disiplin cezası verilebilir. İdare hukukunda zamanaşımı süreleri, ceza hukuku zamanaşımı sürelerine göre daha kısadır. Ayrıca idare bazı hallerde disiplin suçu oluşturacak fiilin varlığını,

³¹² Taşkın, *Kamu Görevlileri Disiplin Hukuku*, 273.

³¹³ Hakan A. Yavuz, "Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Olağanüstü Kanun Yolları ile İlişkisi", *Adalet Dergisi*, 148.66, (2021): 499.

³¹⁴ Yavuz, "Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Olağanüstü Kanun Yolları ile İlişkisi", 499.

³¹⁵ Oğurlu, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu "Ne Bis İn İdem" Kuralı", 119.

olaydan uzun bir zaman geçtikten sonra öğrenebilmektedir. Bu gibi durumlarda disiplin cezası verilebileceğini savunan yazarlar vardır.³¹⁶ Disiplin hukuku bakımından zamanaşımı sürelerinin başlangıcı disiplin suçunu oluşturan fiil ve hallerin öğrenildiği tarihten itibaren başlamaktadır. Bir başka deyişle, disiplin cezası vermeye yetkili mercii tarafından disiplin suçu oluşturan fiil ve hallerin öğrenildiği tarih, disiplin hukuku bakımından zamanaşımı sürelerinin başladığı tarihtir. Burada disiplin suçu oluşturan fiil ve hallerin ceza hukuku bakımından zamanaşımına uğramış olması önemli değildir. Ceza hukuku bakımından zamanaşımına uğrasa dahi disiplin suçunu oluşturan fiil ve hallerin işlendiğinin öğrenildiği tarihten itibaren, süresi içinde yapılan disiplin soruşturması ve kovuşturması neticesinde kişiye disiplin cezası verilebilir. Danıştay bir kararında, ceza muhakemesinde mahkûmiyet hükmü ile cezalandırılmış bir kamu personeli hakkında, disiplin hukuku zamanaşımı süresi içinde disiplin cezası verileceğini belirtmiştir.³¹⁷ Bir başka deyişle, disiplin hukukundaki zamanaşımı süresi dolmuşsa, disiplin cezası verilemez.

7068 Sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanunu madde 29, 657 Sayılı DMK madde 127, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu madde 53/C, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu madde 54/4. Bu kanunlarda disiplin işlemlerinin zamanaşımına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Söz konusu düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, disiplin hukukundaki zamanaşımı süreleri, ceza hukukundaki zamanaşımı sürelerinden daha kısadır. Söz konusu kanunlar bakımından önemli olan husus disiplin suçunu oluşturan fiil ve hallerin işlendiğinin öğrenildiği tarihtir. Disiplin hukukunda zamanaşımı sürelerinin, disiplin suçu niteliğindeki fiil ve hallerin işlendiğinin öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağı unutulmamalıdır. Bu bakımdan işlenen bir suç ceza hukuku bakımından zamanaşımına uğrasa dahi disiplin hukukunda zamanaşımına uğramamaktadır. Bir başka deyişle, ceza hukuku bakımından zamanaşımı söz konusu olsa dahi disiplin hukuku zamanaşımı süreleri dolmadan, kişiye disiplin cezası verilebilecektir.

³¹⁶ Oğurlu, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu "Ne Bis İn İdem" Kuralı", 120.

³¹⁷ Danıştay.8.Dairesi, E:1998/6475, K:1999/222, T:03.02.1999, Danıştay Dergisi, S.101, s.613.

Ceza muhakemesinde takibi şikâyete bağlı olan suçlarda şikâyetin olmaması veya şikâyetten vazgeçilmesi durumlarında verilen düşme kararları disiplin hukukunu etkilememektedir. Şikâyet disiplin hukuku açısından sadece işlenen suçu öğrenmesini sağladığı için önemlidir. Ceza muhakemesinde suçtan zarar görenin şikâyetinden vazgeçmesi disiplin cezası verilmesinin önüne geçmez. Disiplin hukukunun ilke ve kuralları ceza hukukundan çok farklıdır. Bu konu tez çalışmasının önceki satırlarında detaylı bir şekilde açıklanması nedeniyle burada bırakılacaktır.

5271 sayılı TCK'de bir takım suçlara ilişkin muhakemenin yapılması ön ödeme şartının yerine getirilmesine bağlanmıştır. Bu suçlarda ön ödemenin yapılması muhakeme yapılmasını engellemektedir. Kovuşturma evresinde ön ödemenin yapılması halinde mahkeme düşme hükmünü uygulamaktadır. Ön ödemenin yapılmaması muhakeme şartlarından bir tanesidir. Ön ödeme sebebiyle verilen düşme hükmünün disiplin hukukuna herhangi bir etkisi yoktur. Aynı fiil disiplin suçunu oluşturuyorsa, disiplin soruşturması sonunda kişiye ceza verilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ancak disiplin cezası verilmesi ceza muhakemesindeki mahkûmiyet kararına bağlı olduğu hallerde, ön ödeme yerine getirilmişse kişinin işlediği iddia edile fiil hakkında mahkeme düşme kararı verecektir. Bu durumda disiplin cezasının verilmesi mümkün olmayacaktır. Kanaatimizce ön ödeme sebebiyle verilen beraat kararlarının disiplin hukukuna etkisi yoktur. Disiplin suçu oluşturacak bir fiil söz konusu ise disiplin cezası verilir.

Uzlaştırma kurumu alternatif uyuşmazlık yöntemlerinden biri olarak hukuk sistemimize giriş yapmıştır. Şikâyete tabi suçlarda uygulanan bir uyuşmazlık çözüm modelidir. Kovuşturma evresinde taraflar arasında uzlaşma sağlandığında, mahkeme düşme hükmü vermektedir. Uzlaşma sebebiyle verilen düşme kararının disiplin hukukuna herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Ceza muhakemesi sonunda düşme kararı verilse de aynı fiilin disiplin suçu oluşturması halinde, disiplin cezası verilir.

Af kurumu ceza hukukunun tüm hukuki sonuç ve neticelerini ortadan kaldırmaktadır. Affin ceza hukukunun neticelerini ortadan kaldırma amacı çok açıktır. Af her ne kadar muhakeme sonuçlarını etkiliyor olsa da bir yargı tasarrufu değildir.³¹⁸

³¹⁸ Sibel Can, "Türk Hukukunda Af Kurumu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.65, S.4, (2016): 1294.

Afa netice itibariyle hukuki bir uyuşmazlık hakkında hüküm verilmemektedir.³¹⁹ Uyuşmazlığın tüm hukuki sonuçları ortadan kalkmaktadır. Bir başka deyişle, af haksızlık ve suç içeren fiili ortadan kaldırmamaktadır. Suçu oluşturan fiilin var olan veya var olması muhtemel hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmaktadır. Af nedeniyle verilen düşme hükmünün disiplin hukukuna etkisinin olmaması gerekmektedir. Affin disiplin cezalarını ve hukuki sonuçlarını ortadan kaldırdığına yönelik özel bir düzenlemeye sahip olması gereklidir.³²⁰ Aksi halde af sebebiyle verilen düşme hükmünün disiplin hukukuna herhangi bir etkisi olmayacaktır. 657 sayılı DMK madde131/1'de, ceza kovuşturmalarının, disiplin kovuşturmalarını geciktirmeyeceğini ifade etmektedir. Bir başka deyişle disiplin soruşturma ve kovuşturma faaliyetleri ceza muhakemesinden bağımsızdır. Bu nedenle af nedeniyle verilen düşme kararının disiplin hukukunu etkilememesi gerekmektedir.

Disiplin cezası vermenin şartı ceza muhakemesinde verilecek olan mahkûmiyet kararı ise bu durumda af nedeniyle düşme kararı disiplin hukukunu etkileyecektir.³²¹ Bu durumun en açıklayıcı örneği disiplin suçları kapsamında olmayıp, ancak kamu personeli olmayı engelleyecek bir suçtan dolayı kişi hakkında ceza kovuşturması yapılmasıdır. Kamu personeline disiplin cezası verilebilmesi için ceza mahkemesinin söz konusu suçtan dolayı mahkûmiyet kararı vermesi gerekmektedir. Ceza mahkemesi mahkûmiyet kararı vermeden evvel af çıkarsa, disiplin cezası verilemeyecektir. Danıştay bu konudaki bir kararında, mahkûmiyet kararından önce af çıkarsa, verilen disiplin cezasının ortadan kaldırılması gerektiği ve kişinin görevine iade edilmesi gerekli olduğu ifade edilmiştir.³²²

Disiplin hukuku genel af konusunda iki hususa dikkat etmektedir. Disiplin cezasının verilme amacı fiilin işlenmesini ön planda tutuyorsa, af çıkarsa dahi disiplin cezası ortadan kalkmayacaktır.³²³ Bir başka deyişle, buradaki asıl problem fiilin işlenmiş olmasıdır. Disiplin cezası fiili ön plana çıkarıyorsa, af sebebiyle verilen düşme kararı disiplin cezasını ortadan kaldırmaktadır.

³¹⁹ Can, "Türk Hukukunda Af Kurumu", 1294.

³²⁰ Oğurlu, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu "Ne Bis İn İdem" Kuralı", 119.

³²¹ Karahanoğlu, "Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri", 71.

³²² Danıştay 1. Dairesi, E:1992/126, K:1992/150, T:22.04.1992, DBB.

³²³ Danıştay 10. Dairesi, E:1985/2119, K:1985/2269, T:26.12.1985, DBB.

Genel af kanunlarından bağımsız olarak disiplin cezalarının affına yönelik kanunların çıkarıldığı da görülmektedir. 5525 sayılı Memur İle Diğer Kamu Görevlilerinin Affı Hakkındaki Kanunun incelenmesi araştırma konumuz açısından önem arz etmektedir. 5525 sayılı Memur İle Diğer Kamu Görevlilerinin Affı Hakkındaki Kanunun ilk maddesi af kurumunun disiplin cezaları üzerindeki etkisinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Madde 1: “Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla basit veya nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı suçlar veya istimal ve istihlâk kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçları sebebiyle görevleriyle sürekli olarak ilişik kesilmesi sonucunu doğuran disiplin cezaları ile 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 68 inci maddesinin ikinci fıkrasının (e) ve (f) bentlerine göre verilmiş yer değiştirme cezaları ve 69 uncu maddesine göre verilmiş meslekten çıkarma cezaları ile emniyet hizmetleri sınıfına dâhil personel ile çarşı ve mahalle bekçileri hakkında verilen meslekten çıkarma cezaları hariç olmak üzere; kanun, tüzük ve yönetmelikler gereğince memurlar ve diğer kamu görevlileri ile bu görevlerde bulunmuş olanlar hakkında 23/4/1999 tarihinden 14/2/2005 tarihine kadar işlenmiş fiillerden dolayı verilmiş disiplin cezaları bütün sonuçları ile affedilmiştir.

23/4/1999 tarihinden 14/2/2005 tarihine kadar işlenen ve af kapsamına giren disiplin cezalarının verilmesini gerektiren fiillerden dolayı, ilgililer hakkında disiplin soruşturma ve kovuşturması yapılmaz; devam etmekte olan disiplin soruşturma ve kovuşturmaları işlemde kaldırıılır; kesinleşmiş olan disiplin cezaları uygulanmaz.

Disiplin cezaları affedilenlerin sicil dosyalarındaki bu disiplin cezalarına dair kayıtlar, ilgililerin müracaatı aranmaksızın hükümsüz kalır ve dosyalarından çıkarılır.

Disiplin cezalarının affı ilgililere geçmiş süreler için özlük hakları ve parasal yönden herhangi bir talep hakkı vermez.”

5525 sayılı Memur İle Diğer Kamu Görevlilerinin Affı Hakkındaki Kanunun ilk maddesine bakıldığı zaman disiplin cezalarına uygulanacak olan affın sınırlarının çizildiği görülmektedir. Söz konusu maddede af kapsamına girmeyen suçlar ayırt edilmiştir. Ayrıca af kapsamına giren disiplin suçlarının tüm hukuki sonuçlarının ortadan kaldırılacağı ifade edilmiştir. Bu hususta disiplin hukukunun ceza hukukuna yaklaştığı görülmektedir. Genel af kurumunun ceza davalarında verilen mahkûmiyet

kararlarının hukuki sonuçlarını ortadan kaldırdığı hususu önceki satırlarda ifade edilmişti. Bu durumun benzeri disiplin cezalarının affi konusunda da yaşanmaktadır.

5525 sayılı Memur İle Diğer Kamu Görevlilerinin Affi Hakkındaki Kanunun ikinci maddesi ise: *“Bu Kanun kapsamına giren ve 23/4/1999 tarihinden 14/2/2005 tarihine kadar işlenmiş fiillerden dolayı verilmiş olan disiplin cezalarına karşı bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce idarî yargı mercilerine başvurmuş olanlardan, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde dosyanın bulunduğu yargı merciine müracaat etmek suretiyle davaya devam etmek istediklerini bildirmeyenlerin davaları hakkında, görülmekte olan davalarda davayı gören mahkemece, karar temyiz edilmiş ise Danıştayca, karar verilmesine yer olmadığına ve tarafların yaptıkları masrafların üzerlerinde bırakılmasına karar verilir, vekâlet ücretine hükmedilmez.*

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde davaya devam etmek istediklerini bildirenlerin davalarının görülmesine devam olunur. Ancak, davanın davacının aleyhine sonuçlanması halinde bu Kanunla getirilen af hükümleri uygulanır.”

5525 sayılı Memur İle Diğer Kamu Görevlilerinin Affi Hakkındaki Kanunun ikinci maddesine bakıldığında ise kamu personeline seçimlik bir hakkın tanındığı görülmektedir. Bir başka deyişle disiplin suçu işlemediğini düşünen kamu personelinin yargı mercii önünde aklanmasının yolu açılmaktadır. Kamu personeline disiplin suçu işlemediğini, hakkında verilen disiplin cezasının yanlış bir karar olduğunu ortaya çıkarma fırsatı verilmiştir. Kanaatimizce bu düzenleme hak arama özgürlüğü bağlamında pozitif bir adımdır.

2.2.2.5. Davanın reddi hükmünün disiplin hukukuna etkisi

Ret kararı ne bis in idem ilkesinin ceza muhakemesindeki koruyucusu olduğunu söyleyebiliriz. Sanık hakkında aynı fiile ilişkin, daha önceden açılmış bir dava olması halinde veya verilmiş bir hüküm olması durumunda davanın reddine hükmedilir. Burada önemli olan aynı fiilin olması ve daha önceden verilmiş bir karar veya hükmün olmasıdır. Ret kararı da hüküm çeşitleri arasında sayılmıştır. Ret kararında davanın esasına bakılmaz. Dosya üzerinden inceleme yapılır. Davanın reddi kararının disiplin hukukuna etki etmeyeceği açıktır. Ret kararı disiplin soruşturması sonucu verilecek olan disiplin cezalarına herhangi bir engel teşkil etmemektedir. Ret

kararı kişi hakkında aynı fiilden dolayı verilmiş bir mahkeme kararı veya devam eden bir muhakeme süreci olması halinde verilmektedir. Kişi hakkında aynı fiil sebebiyle verilmiş bir mahkeme kararı varsa, söz konusu mahkeme kararının ne olduğu önem arz etmektedir. İlk verilen karar mahkûmiyet ise disiplin hukukuna doğrudan etki edecektir. Kişi hakkında aynı fiilden dolayı bir mahkûmiyet kararı verilmişse, idare tarafından disiplin cezası verilmesi kaçınılmazdır.

2.2.2.6. Güvenlik tedbirleri hükmünün disiplin hukukuna etkisi

Güvenlik tedbirleri ve mahkûmiyet hükmü arasında sıkı bir ilişki vardır ve bu ilişki 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu madde 223/6'da düzenlenmiştir. Tutuklama ve adli kontrol arasındaki ilişkinin benzeri mahkûmiyet ve güvenlik tedbirleri arasında görülmektedir. Güvenlik tedbirleri CMK uyarınca mahkûmiyet hükmünün yerine veya mahkûmiyet hükmü ile beraber verilir. Güvenlik tedbirleri de kanunda hüküm çeşitlerinden biri olarak sayılmıştır. Güvenlik tedbirleri 5237 sayılı TCK madde 53 ve madde 60 arasında sayılmıştır.

Güvenlik tedbirleri hükmünün disiplin hukukuna doğrudan etkisi olacaktır. Çünkü Güvenlik tedbirleri mahkûmiyet kararına yaklaşan bir hüküm çeşididir. Güvenlik tedbirleri hükmü verilmesi halinde disiplin cezası verilmesi kaçınılmazdır. Bu sebeple mahkûmiyet hükmünün disiplin hukukuna etkisi konusunda, mevcut tez çalışması kapsamında yapılan açıklamalar bu başlık için de geçerlidir. Güvenlik tedbiri kararı verilmişse, kişiye disiplin cezası vermeye yetkili organ tarafından disiplin cezası verilecektir.

5237 Sayılı TCK madde 57'de akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri düzenlenmiştir. 5237 Sayılı TCK Madde 57/1 şunu söylemektedir: "*Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenliqli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar.*". Kişinin söz konusu fiili işlediği esnada akıl hastası olduğu için koruma ve tedavi amaçlı verilen güvenlik tedbiri kararı, disiplin hukukunu etkilememektedir. Bir başka deyişle, akıl hastalığı sebebiyle verilen güvenlik tedbiri kararı bulunuyorsa, kişiye disiplin cezası

verilemeyecektir. Danıştay bir kararında fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişiye disiplin cezası verilemeyeceğini belirtmiştir.³²⁴

³²⁴ Danıştay 12. Dairesi, E:2020/3232, K:2020/4095, T:09.12.2020. www.lexpera.com.tr

SONUÇ

Ceza hukuku ve disiplin hukuku arasında bazı farkların olduğu görülmektedir. Ceza hukuku ve disiplin hukuku amaç, kapsam, yaptırım ve hukuki sonuç bakımından farklılıklar göstermektedir. Disiplin hukukunun amacı, idarenin iç işleyişinin ve kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır. Bir başka deyişle, disiplin hukuku için önemli olan iç işleyiş ve kamu hizmetinin aksamamasıdır. Ceza hukukunun amacı ise suç işlenmesiyle bozulan toplumsal barış ve kamu düzenini yeniden sağlamaktır. Ceza hukukunda suçu oluşturan fiil herkes tarafından işlenebilir. Disiplin hukukunda ise disiplin suçu oluşturan fiil yalnızca idarenin faaliyet zincirinde bulunan ve idareye bağlı kişiler tarafından işlenebilir. Disiplin hukuku kuralları sadece idarenin faaliyet sisteminde bulunanları kapsar. Ceza hukuku kuralları ise toplumun tamamını kapsar. Disiplin hukukunda aylıktan kesme, meslekten çıkarma gibi uygulanan yaptırımlar statü ve ekonomiye yöneliktir. Ceza hukukunda ise hapis cezası gibi hürriyeti bağlayıcı cezalar vardır. Ceza hukuku yaptırımlarının oluşturduğu hukuki sonuçlar, disiplin hukukundaki yaptırımlara göre çok geniş bir alanı kapsamaktadır.

Suç ve cezalarda kanunilik ilkesinin disiplin hukukuna yansımaları, ceza hukukundan farklı olmuştur. Kanunilik ilkesi ceza hukukunda sıkı bir şekilde uygulanmaktadır. Ceza hukukunda suç ve cezalar, kanunda açık ve kesin bir şekilde düzenlenmiştir. Kanunilik ilkesinin disiplin hukukunda varlığı tartışılmaktadır. Doktrindeki ilk görüşe göre, disiplin hukukunun amaç ilke ve kurallarının farklı olduğunu bu nedenle kanunilik ilkesinin disiplin hukukunda uygulanamayacağını ve Anayasa madde 38'in disiplin suç ve cezalarını kapsamadığını düşünmektedirler. İkinci görüşe göre, kanunilik ilkesi disiplin hukuku için geçerlidir. Ancak bu görüşe göre disiplin cezaları ve disiplin suçları birbirinden ayrılmalıdır ve kanunilik ilkesi disiplin cezaları için geçerli olmalıdır. Bu görüş disiplin suç ve cezalarının Anayasa madde 128/2 kapsamında yer aldığını ifade etmektedir. Bu görüşe sahip araştırmacılar tarafından, disiplin suçları için kanunilik ilkesi uygulanamayacağı iddiası öne sürülmektedir. Disiplin suçlarının, idarenin takdirine bırakılması gerektiğini düşünmektedirler. Üçüncü görüş ise Anayasa madde 38 her türlü suç ve cezayı kapsamaktadır. Bu konuda herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Bu yüzden kanunilik ilkesi disiplin hukukunda sıkı bir şekilde uygulanmalı demektir. Anayasa Mahkemesi ise disiplin hukukunda kanunilik ilkesinin uygulanması gerektiğini,

Anayasa 38'in disiplin suç ve cezalarını da kapsadığını belirtmiştir. Kanaatimizce suç ve cezalarda kanunilik ilkesi disiplin hukukunda uygulanması gerekmektedir. Disiplin suç ve cezaları bakımından kanunilik ilkesi sıkı bir şekilde uygulanmalıdır. Disiplin hukukunda idareye verilen takdir yetkisinin geniş yorumlanmaması gerekir. Disiplin suçunu oluşturan fiillerin kanunda açık ve belirli bir şekilde verilmesi gerekir. Aksi halde kişilerin hukuki güvenliklerinin ihlali söz konusu olacaktır. Ayrıca Anayasa madde 38'de adli veya idari ayrımı yapılmamıştır. Bu sebeple Anayasa madde 38 disiplin suç ve cezalarını da kapsamaktadır.

Eşitlik ve ölçülülük ilkeleri disiplin hukukunda da uygulanması gereken ilkelere aittir. Eşitlik ilkesi mutlak bir eşitlikten bahsetmemektedir. Bu ilke kanun önünde eşitlikten bahsedilmektedir. Burada benzer hukuki durumda olanların eşitliği söz konusudur. Ceza hukukunda ise muhakeme süresi boyunca tarafların eşit bir şekilde muhakeme işlemlerine katılmaları sağlanmak istenmektedir. Savunma makamı ve iddia makamı arasındaki güç farkının dengelenmesi gereklidir. Sanık bilgi edinebilmeli, delil sunabilmeli, soru sorabilmeli, dilekçe yazma hakkı ve savunma hakkı kısıtlanmamalıdır. Disiplin hukukunda ise eşit hukuki durumdaki kamu personellerine eşit davranılmalıdır. Ölçülülük ilkesi hem ceza hukukunu hem de disiplin hukukunu sıkı bir şekilde etkilemiştir. Ceza hukukunda işlendiği iddia edilen fiilin oluşturduğu suç ile verilecek cezanın orantılı olması çok önemsenmektedir. Ceza muhakemesinin amacı ile sanığın savunma hakkı arasında bir ölçünün olması gereklidir. Ölçülülük ilkesi disiplin hukukunda da uygulanan bir ilkedir. Disiplin suçunu oluşturan fiil ile disiplin cezası orantılı olmalıdır. Disiplin cezaları elverişli, orantılı ve gerekli olmalıdır. Disiplin hukukunun amaç ve ilkeleriyle verilen disiplin cezaları orantılı olmalıdır. Danıştay ve AYM kararlarının da bu yönde olduğu görülmektedir.

Silahların eşitliği ilkesi ve savunma hakkı disiplin hukuku içinde uygulanması gereken ilkelere aittir. Ceza muhakemesinde silahların eşitliği ilkesi savunma hakkıyla bütünleşmektedir. Savunma makamı ve iddia makamı arasında büyük bir güç farkı söz konusudur. Çünkü iddia makamını temsil eden cumhuriyet savcısının elinde kamu gücü vardır. Savunma makamının elinde böyle bir güç bulunmamaktadır. Bu güç farkı hiçbir zaman eşitlenememektedir. Ancak söz konusu fark dengelenebilmektedir. Silahların eşitliği ilkesi ve savunma hakkının güçlendirilmesi gerekmektedir. Savunma makamı bilgi edinebilmeli, delil sunabilmeli, ifade ve sorguda daha etkin olmalı,

soruşturma dosyasını inceleyebilmeli, duruşmada özgürce savunma yapabilmeli, meramını anlatacak kadar dilekçe sunabilmeli ve son olarak duruşmada sözü kesilmemelidir. Disiplin hukukunda silahlar eşitliği ilkesi ve savunma hakkı büyük bir öneme sahiptir. Disiplin soruşturmasında ve soruşturma sonrasında idare mahkemesinde açılacak davada silahların eşitliği ilkesi vardır. İdare disiplin cezası yaptırımını uygulayarak amaç ve ilkeleri doğrultusunda hareket ettiğini düşünebilir. Ancak disiplin cezasıyla idarenin amacı arasında bir orantının olması gerekir. Bu nedenle silahların eşitliği ilkesi büyük bir önem arz etmektedir. Disiplin hukuku kurallarının savunma hakkına özen gösterdiği görülmektedir. Disiplin hukukunda usulüne uygun alınmayan savunma, iptal sebebi olarak görülmektedir. Anayasa Mahkemesi ve Danıştayın içtihatları da bu yönde gelişmiştir.

Masumiyet karinesi hem ceza hukukunu hem de idare hukukunu etkilemiştir. Ceza hukuku bakımından son derece önemli bir karinedir. Ceza muhakemesinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar, masumiyet karinesi söz sahibidir. Ceza muhakemesi boyunca şüpheli ya da sanık için suçlu muamelesi yapılmamalıdır. Medya tarafından toplum önünde kişiyi suçlu gösterecek davranışlarda bulunmaması gereklidir. Anayasa Mahkemesi masumiyet karinesinin iki yüzü olduğunu ifade etmiştir. Bunlardan ilki, kişinin suçluluğu sabit oluncaya kadar masum oluşudur. İkincisi ise ceza kovuşturmasında mahkûmiyet dışında bir hüküm verilen sanık hakkında yürütülen disiplin soruşturmasında veya idari yargı sürecinde masumiyet karinesine uygun hareket edilmesidir. Disiplin soruşturmasını yürüten soruşturmacı, disiplin cezası vermeye yetkili organ veya idari yargı sürecindeki mahkeme kişiyi suçlu gösterecek bir dil kullanmamaları gerekmektedir. Kişi hakkında disiplin soruşturması yürütülüp, disiplin cezası verilmesi masumiyet karinesini ihlal edilmesine sebep olmamaktadır. Disiplin soruşturması yürütülürken, kişiyi suçlu gösterecek bir dil kullanılması masumiyet karinesini ihlal eder. İdari yargı sürecinde mahkeme tarafından da kişiyi suçlu gösterecek bir dil kullanılmaması gereklidir. İdari yargı sürecinde mahkeme disiplin cezasının hukuka aykırı olup olmadığını değerlendirmektedir. Mahkemenin kararında kişiyi suçlu gösterecek ifadelerde bulunması, kişiyi suçlu göstermesi, masumiyet karinesinin ihlal edilmesine yol açacaktır. Bir başka deyişle, mahkemenin disiplin cezasının hukuka uyarlığını değerlendirmek yerine, kişinin suçlu olduğuna dair açıklamalarda bulunması

masumiyet karinesinin ihlal edilmesine yol açacaktır. Anayasa Mahkemesinin bu yönde önemli kararları bulunmaktadır.

Ne bis in idem ilkesi disiplin hukukunda yeterince görülmeyen bir ilkedir. Disiplin hukuku ceza hukukundan amaç kapsam, ilke, yaptırım açısından farklıdır. Bu sebeple ceza hukukunda var olan ne bis in idem ilkesi disiplin hukukunda uygulanmamaktadır. Danıştayın kararları da bu yönde gelişmiştir. Ne bis in idem ilkesinin disiplin hukukunda uygulanmaması sorunu, bir fiilin hem adli suç hem de disiplin suçu olması halinde ortaya çıkmaktadır. Bir fiilden dolayı hem “*mahkûmiyet*” cezası hem de “*meslekten çıkarma*” cezası verilmesinin önünde hukuki bir engel bulunmamaktadır. Aksi halde kişiye disiplin cezası verilme olanağı ortadan kalkacaktır. Çünkü disiplin hukuku mevzuatına bakıldığında hem adli suç hem de disiplin suçu oluşturacak fiillerin sayısı fazladır. Bu durumda disiplin hukukunun varlığı tartışılır hale gelecektir. Bu durumda ne bis in idem ilkesinin uygulanması mümkün olmayacaktır. Ne bis in idem ilkesi disiplin hukukunda sadece aynı fiil için iki ayrı disiplin cezası verilmesi halinde gündeme gelecektir. Sınavda kopya çekmeye teşebbüs eden bir üniversite öğrencisi hakkında yürütülen disiplin soruşturmasında, kopya çekmeye teşebbüs fiilinden hem “*kınama*” hem de “*Yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma*” cezası verilememektedir. Aynı fiilden dolayı iki farklı disiplin cezası verilmesi halinde ne bis in idem ilkesine aykırı bir durum oluşacaktır. Bu sebeple aynı fiil için iki ayrı disiplin cezası verilemeyecektir.

Cezalarda şahsilik ilkesi disiplin hukukunda da geçerliliğe sahip olan bir ilkedir. Bu ilke ceza hukukunda önemli bir yere sahiptir. Disiplin hukukunun ilke ve kurallarıyla çatışan bir ilke değildir. Kamu hizmet zincirinde çalışan kamu personellerinin, disiplin suçu işlemleri halinde cezaların şahsiliği ilkesi gereğince, hizmet zincirinde çalışan kişiler, şahsi olarak gerçekleştirdikleri fiillerden sorumlu olacaklardır.

Ceza kovuşturması kural olarak disiplin soruşturması yapılmasını ve disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmez. Bu hususta 657 Sayılı DMK madde 131/1’de bu husus açıkça belirtilmiştir. Ceza kovuşturması ve disiplin kovuşturması birbirinden bağımsızdır. Disiplin hukuku ilke ve amaç bakımından ceza hukukundan farklıdır. Bu nedenlerle disiplin soruşturması ve kovuşturması, ceza kovuşturmasını bekleyemez. Disiplin kovuşturmalarında yetkili organ tarafından verilen disiplin cezaları idari işlem niteliğindedir. Kişi hakkında verilen disiplin cezalarının hukuka aykırı olduğu

düşünülyorsa, idari yargıda iptal davası açılabilir. Disiplin soruşturma ve kovuşturmasının ceza kovuşturmasından bağımsız yapılmalıdır. Aksi halde disiplin soruşturmalarının, yetkili organ tarafından verilen disiplin cezalarının hiçbir önemi kalmayacaktır. Disiplin hukuku anlam ve önemini yitirecektir. İdarenin kendi iç disiplinini sağlaması ve kamu hizmeti verme vazifesini yerine getirebilmesi disiplin hukuku için önemlidir. İdarenin düzeni bozan fiile karşı yaptırım uygulaması kaçınılmazdır. Bu sebeplerle disiplin soruşturma ve kovuşturmaları, ceza kovuşturmasından bağımsız yürütülmelidir.

Ceza muhakemesinde hukuka uygun olarak kabul edilen delillerin, disiplin soruşturmasında delil olarak kullanılabilmesi açıktır. Ceza muhakemesinde hukuka aykırı olduğuna karar verilen delillerin disiplin soruşturmalarına etkisi tartışmalı bir konudur. Hukuka aykırı delillerin büyük bir kısmını sesli iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen ses kayıtları oluşturmaktadır. Danıştay birçok kararında disiplin hukukunun ilke ve kurallarının farklı olduğunu, hukuka aykırı delillerin disiplin soruşturmasında kullanılabilmesini söylemektedir. Ancak söz konusu mahkeme kararlarında içtihat birliği bulunmamaktadır. Hukuka aykırı delillerin disiplin soruşturmasında kullanılmayacağını söyleyen Danıştay ve AYM kararları da mevcuttur. Söz konusu mahkeme kararları, hukuka aykırı delillerin etkisi başlığı altında incelendiğinden dolayı bu noktada üzerinde durulmayacaktır. Hukuka aykırı delillerin disiplin hukukuna etkisi konusunda fikir birliği oluşmamıştır. Kanaatimizce ceza muhakemesinde hukuka aykırı olarak kabul edilen deliller, disiplin soruşturmalarında kullanılmamalıdır. Disiplin hukukunun amaç ve ilkeleri farklılıklar içerebilmektedir. Ancak ceza mahkemesi tarafından hukuka aykırı kabul edilen bir delilin disiplin cezasına dayanak teşkil etmesi, hukuk devleti ilkesiyle çelişmektedir.

Beraat hükmü disiplin hukukuna, suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması halinde, hukuka uygunluk sebebinin varlığı halinde, sanığın kast ve taksirin olmaması halinde etki etmektedir. Beraat hükmü disiplin hukukuna, suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması ve suçun kanundaki tanıma uymaması hallerinde etki etmemektedir. Beraat hükmü suçun sanık tarafından işlenmediği gerekçesiyle veriliyorsa, kişiye disiplin cezası verilmez. Çünkü söz konusu suçu oluşturan fiili sanığın işlemediği ispatlanmıştır. Beraat hükmü hukuka uygunluk sebebinin varlığı gerekçesiyle veriliyorsa, kişiye disiplin cezası verilmez. Ancak hukuka uygunluk sebeplerinden biri olan rızanın varlığı halinde durum değişmektedir. Suçtan zarar

gören rıza gösterip şikâyetten vazgeçerse, ceza muhakemesinde beraat kararı verilir. Rıza sebebinin varlığı gerekçesiyle verilen beraat hükmü, disiplin cezası verilmesine engel olamaz. Çünkü disiplin hukukunda şikâyetten vazgeçmenin hiçbir anlamı yoktur. Disiplin hukuku için önemli olan husus, idarenin iç işleyişinin ve kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesidir. Beraat kararı kast ve taksirin olmaması gerekçesiyle veriliyorsa, kişiye disiplin cezası verilmez. Kast ve taksir disiplin hukukunda da bulunan müesseselerdir. Beraat kararı suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması gerekçesiyle veriliyorsa, kişiye disiplin cezası verilebilir. Bu halde verilen beraat kararı disiplin hukukunu etkilemez. Çünkü fiilin sanık tarafından işlenmiş olma ihtimali hâlâ mevcuttur. Beraat hükmü suçun kanuni tanımda olmaması gerekçesiyle beraat kararı veriyorsa, kişiye disiplin cezası verilebilir. Disiplin hukukunda fiilin ceza hukukuna göre suçu oluşturup oluşturmayacağına bakılmaz. Sanık tarafından yapılan fiil disiplin suçunu oluşturuyorsa, disiplin cezası verilir.

Ceza verilmesine yer olmadığı kararı disiplin hukukunu doğrudan etkilemektedir. Kusurun olmaması gerekçesiyle ceza verilmesine yer olmadığı kararı varsa, kişiye disiplin cezası verilemez. Karşılıklı hakaret veya fiilin haksızlık içeriğinin azlığı gerekçeleriyle ceza verilmesine yer olmadığı kararı veriliyorsa, disiplin cezası verilebilir. Çünkü karşılıklı hakaret disiplin suçunu oluşturabilir. Fiilin ceza hukukunda suç olmaması, disiplin suçu oluşturmayacağı anlamına gelmez. Kanaatimizce karşılıklı hakaret ve fiilin haksızlık içeriğinin azlığı hallerinde, kişiye disiplin cezası verilebilir.

Mahkûmiyet hükmü disiplin hukukunu doğrudan etkilemektedir. Bu hükümler ceza muhakemesinde sanığın söz konusu fiili işlediğinin sabit olduğu anlamına gelmektedir. Ceza mahkemesi tarafından mahkûmiyet kararı verilmişse, kişiye disiplin cezası verilmesi gerekir. Bu durum aynı fiilin hem adli suçu hem de disiplin suçunu oluşturması halinde geçerlidir. Ancak ceza hukukunda suç oluşturan bir fiil, disiplin hukukunda herhangi bir disiplin suçunu oluşturmayabilir. Bu duruma örnek vermek gerekirse, 5237 Sayılı TCK madde 179'da trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu düzenlenmiştir. Trafik güvenliği tehlikeye sokma suçunu oluşturacak bir fiil, herhangi bir disiplin suçunu oluşturmamaktadır. Disiplin suçu oluşturmayan bir fiil için disiplin soruşturması açılıp, kişiye disiplin cezası verilemez. Bir başka deyişle, kişi hakkında

ceza kanunu bakımından suç olan bir fiili işlediği gerekçesiyle mahkûmiyet hükmü verilse de söz konusu fiil bir disiplin suçunu oluşturuyorsa, disiplin cezası verilemez.

Güvenlik tedbiri kararı, mahkûmiyet kararı ile birlikte veya onun yerine verilebilmektedir. Güvenlik tedbiri kararı ile mahkûmiyet kararı arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Güvenlik tedbiri kararı da disiplin hukukunda, mahkûmiyet kararı ile aynı etkiyi oluşturmaktadır. Güvenlik tedbiri kararı verilmişse, kişiye disiplin cezası verilecektir. Ancak güvenlik tedbiri kararı kişinin fiili işlediği esnada akıl hastası olması gerekçesiyle veriliyorsa, kişiye disiplin cezası verilemez. Danıştayın, kişinin disiplin suçunu oluşturan fiili işlediği sırada akıl hastası olması halinde disiplin cezası verilemeyeceğini belirttiği kararı bulunmaktadır.

Düşme hükmünün disiplin hukukuna etkisini inceleyebilmek için bu hükmün verildiği halleri incelemek gerekmektedir. Ceza hukukunda işlenen suç zamanaşımına uğramış ve bu gerekçeyle düşme kararı verilmişse, disiplin hukukuna etki etmez. Bir başka deyişle, zamanaşımı gerekçesiyle düşme hükmü verilse de, disiplin cezası verilebilir. Bazı hallerde disiplin cezası verilebilmesi için mahkûmiyet hükmünün varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu hallerde zamanaşımı nedeniyle dava düşerse, kişiye disiplin cezası verilemez. Ölüm gerekçesiyle düşme hükmü verilmişse, disiplin cezası verilemez. Çünkü disiplin cezası verilme sebebi ortadan kalkar. Ön ödeme gerekçesiyle düşme hükmü verilse de, disiplin cezası verilebilir. Şikâyet gerekçesiyle düşme hükmü verilse de, disiplin cezası verilebilir. Şikâyetten vazgeçme kurumunun disiplin hukukuna herhangi bir etkisi yoktur. Af gerekçesiyle düşme hükmünün disiplin hukukuna etkisi doktrinde tartışılmaktadır. Kanaatimizce af kurumu daha çok mahkûmiyet kararını ve hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmaktadır. Af nedeniyle düşme hükmü, disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmeyecektir. Affin disiplin hukukuna etki edebilmesi için disiplin cezalarını da kapsamına alması gerekmektedir.

Ret hükmünün disiplin hukukuna herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Ret kararı aynı fiilden dolayı daha önceden verilmiş bir hükmün veya derdest bir dosyanın olması halinde verilir. Ceza mahkemesi tarafından verilen ret kararı, kişiye disiplin cezası verilmesi herhangi bir engel teşkil etmez.

Tez çalışmasının genelinde, bir fiilin hem adli suç hem de disiplin suçunu oluşturma ihtimali üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Ancak ceza normu ile disiplin normunun örtüşmediği durumlarda bulunmaktadır. Bir fiilin ceza hukuku

bakımından bir suç meydana getirmemesi, disiplin suçunu oluşturmayacağı anlamına gelmemektedir. Bir başka deyişle, ceza kanununda yer alan bir suç meydana getirmeyen fiil, disiplin hukuku mevzuatında bulunan bir disiplin suçunu meydana getirebilir. Örnek vermek gerekirse, kamu personeli tarafından alınan para, ceza mahkemesi tarafından bir borç ilişkisi olarak değerlendirilip, rüşvet suçunun unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle beraat kararı verilebilir. Kamu personelinin para alması fiili ceza kanununda yer alan rüşvet suçunu meydana getirmeyebilir. Ancak söz konusu fiil, disiplin mevzuatında bulunan bir disiplin suçunu oluşturabilir. Ceza hukuku bakımından bir suç meydana gelmese de söz konusu fiil disiplin suçu olarak değerlendirilip, kişiye disiplin cezası verilebilir. Bir fiil ceza normunu ihlal edip, disiplin normunu ihlal etmeyebilir. Bir başka deyişle, bir fiil ceza hukuku bakımından suç olarak kabul edilip, herhangi bir disiplin suçunu oluşturmayabilir. Bu duruma örnek olarak, trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunu oluşturan fiil verilebilir. Ceza kovuşturmasında kişi hakkında trafiği bozma suçunu oluşturan bir fiili işlediği gerekçesiyle mahkûmiyet kararı verilebilir. Ancak söz konusu fiil disiplin hukuku mevzuatında bulunan herhangi bir disiplin suçunu meydana getirmemektedir. Bu durumda kişiye, ceza mahkemesi tarafından mahkûmiyet kararı verilse dahi söz konusu fiilden dolayı disiplin cezası verilmeyecektir.

KAYNAKÇA

- Akgüner, Tayfun ve Kahraman Berk. İdare Hukuku, İstanbul: Der Yayınları, 2017.
- Akyılmaz, Bahtiyar. "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, no. 2 (2002).
- Altındağ, Halil. İdarenin Yargısal Denetiminde Kanunilik Blokunun Genişlemesi. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2016.
- Arcagök, M. Sait; "Ceza Kavuşturmasının Disiplin Soruşturması Üzerindeki Etkisi", *Maliye Dergisi* 134, no. 5 (Ağustos 2000): 3-11.
- Arıca, Mehmet Nadir. Memur Suçları ve Soruşturma. Ankara: İlksan Matbaası, 2000.
- Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve Ahmet Yenidünya. Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Turhan Kitabevi, 2007.
- Aslan, Zehreddin. Disiplin Suç ve Cezaları. İstanbul: Alfa Yayınları, 2001.
- Aslan, Zehreddin ve Halil Altındağ. Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020.
- Atay, Ethem Ender. İdare Hukuku (THD). Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Boulanger, Didem Özge. "Disiplin Cezalarının Özlük Dosyalarından Silinmesi Ve Cezalara İlişkin Bilgilerin Üçüncü Kişilere Verilmesi Meselesi". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 50, no. 13 (2022): 219-240.
- Can, Sibel. "Türk Hukukunda Af Kurumu". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65, no. 4 (2016): 1291-1312.
- Centel, Nur ve Hamide Zafer. Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul: Beta Yayınları, 2005.
- Ceylan, Erol. "Ceza Muhakemesi Açısından Silahların Eşitliği İlkesi". Yüksek lisans tezi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, 2017.
- Çağlayan, Ramazan. İdare Hukuku Dersleri. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Çakmut Yenerer, Özlem. "Ceza Muhakemesi Hukukunda Esas Mahkemenin Verdiği Hüküm", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, no. 3-4 (2007): 30.

- Çınar, Ali Rıza. “Hükümün Konusu ve Eylemi (Fiili) Değerlendirmede Mahkemenin Yetkisi”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 84, (2009): 52.
- Çiftçioğlu, Topel Cengiz. “Türk Ceza Kanununda Taksir”. *Ankara Barosu Dergisi* 3, (2013): 317-338.
- Demirbaş, Timur. Ceza Hukuku Genel Hükümler. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Dilek, Muzaffer. “Memur Disiplin Hukukunun ve Disiplin Soruşturmasının Temel Esasları”, *Türk İdare Dergisi (TİD)* 71, no. 423 (1999): 27-64.
- Doğan, Koray. “Ceza Muhakemesinde Hüküm”, *Ceza Hukuku Dergisi* 3, no. 7 (2008): 171-201.
- Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman. Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım. İstanbul: Beta Yayınevi, Cilt 1, 1987.
- Duran, Lütfi. İdare Hukuku Meseleleri. İstanbul Üniversitesi Yayınları: 1964.
- Durmuş, A. Alper. Memur Disiplin Hukuku, Ankara: Adalet Yayınevi, 2012.
- Erdem, Gül Jülide, “Yargı Kararlarında Kanun Önünde Eşitlik İlkesi ve Kadın Erkek Eşitliği”, *Akademik Hassasiyetler Dergisi* 4, no. 8 (2017): 19-44.
- Erdol, Hilal. “Ceza Hukuku ve Uygulamada Ölçülülük İlkesi“. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, 2017.
- Eryılmaz, Bedri Mesut. Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2012.
- Fiş Üstün, Gül. "Disiplin Soruşturmalarında Hukuka Aykırı Deliller". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 24, no.1 (2018): 17-35.
- Gözler, Kemal. İdare Hukuku. Bursa: Ekin Kitabevi, Cilt 2, 2003.
- Gözübüyük, Şeref ve Turgut Tan. İdare Hukuku. Ankara: Turhan Kitapevi, Cilt 1, 2007.
- Günday, Metin. İdare Hukuku. Ankara: İmaj Yayınları, 2013.
- Gündüz, Ebru Fatma. "Hukuka Aykırı Elde Edilmiş Delillerin Disiplin Hukukunda Kullanılması". *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* 2019, no. 1 (2019): 89-114.

- Gündüz, Fatma Ebru. “İdari Yaptırımların Zaman Bakımından Uygulanması”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 32, (Ekim 2017): 33-59.
- Hakeri, Hakan. Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler. Ankara: Astana Yayınevi, 2020.
- Hatipoğlu, Mehmet. “Kamu Görevlilerine Disiplin Cezalarının Uygulanmasında Ölçülülük İlkesi”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 2019, no.143 (2019): 184-220.
- Kanyış Sayar, Tansu. “Beraat Sebebi Olarak Yüklenen Suçun Sanık Tarafından İşlendiğinden Sabit Olmaması”, *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no.1 (2020): 1821-1848.
- Karahanoğlu, Onur. “Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi* 8, no. 3, (1999): 53-77.
- Karan, Ulaş. Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı, Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Der. Kenan Çayır, Müge Ayan Ceyhan, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 393, İstanbul 2012.
- Kasar, Zişan, "Televizyon Yayınlarının Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Tarafından Durdurulması Hukuka Uygun mudur? Anayasa Mahkemesinin Önemli bir Kararı Üzerine Konunun İncelenmesi", *İstanbul Barosu Dergisi* 4, (1997): 900.
- Kaya, Cemil .“Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler”, *Amme İdaresi Dergisi* 38, no. 2 (2005): 61-87.
- Kırmızıgül, Hüsamettin. Uygulama ve Teoride Disiplin Suç ve Cezaları ve Denetim Yolları. İstanbul: Kazancı Yayınları, 1998.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmöz. Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Kocaoğlu, Sinan Serhat, “Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde Silahların Eşitliği İlkesini Gerçekleştirebilmek İçin Bir Reform Önerisi (Amerika Birleşik Devletleri Ceza Muhakemesi Sistemine Savunma ve Müdafî Perspektifinden Mukayeseli Bir Bakış)”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 92, (2011): 238-286.
- Kunter, Nurettin. Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku. İstanbul: Kazancı Matbaacılık, 1986.

- Kurt, Sena Sümeyra. "Ceza Mahkemesi Kararlarının Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezasına Etkisi". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 9, no. 17 (2021): 383-428.
- Livanelioğlu, Asım Ömer. Memur Disiplin Hukuku. Ankara: US-A Yayıncılık, 1997.
- Mahmutoğlu, Fatih Selami ve Sera Karadeniz. Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi. İstanbul: Beta Yayınları, 2017.
- Muratoğlu, Tahir. "Yargısal Faaliyetler Bağlamında Tesis Edilen Disiplin Yaptırımları ve Bu Yaptırımların Hukuka Uygunluğu", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19, no. 30-31 (2014): 80.
- Oğurlu, Yücel, "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu "Ne Bis İn İdem" Kuralı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 52, no. 2 (Haziran 2003): 101-124.
- Onar, Sıddık Sami. İdare Hukukunun Umumi Esasları. İstanbul: Hak Kitabevi, Cilt 1-2-3, 1966.
- Örücü, Esin. "Disiplin Cezaları 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Sistemi", *Journal of İstanbul University Law Faculty* 32, no. 2-4 (1967): 782-823.
- Özay, İl Han. İdari Yaptırımlar. İÜ Yayın No: 3326, Hukuk Fakültesi Yayın No: 691, İstanbul 1985.
- Özbek, Özer Veli, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Özbek Özer Veli, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. Ceza Muhakemesi Hukuku. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Özbudun, Ergun. Türk Anayasa Hukuku, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2011.
- Özgenç, İzzet. Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Özgenç, İzzet, "Kast-Taksir Kombinasyonları", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, no. 1-2 (1998): 345-375.
- Öztürk, Bahri ve Durmuş Tezcan. Erdem Ruhan Mustafa V.D. Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Pınar, İbrahim ve Öner Çalışkan. Disiplin Suç Ve Cezaları & Disiplin Soruşturması. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020.

- Sezer, Yasin ve Ali İhsan İpek. “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Kamu Personel Hukukuna Etkileri”, *TAAD* 1, no. 3 (Ekim 2010): 43-74.
- Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk. *Ceza Muhakemesi Hukuku-1*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Şen, Ersan. *1962-1997 Anayasa Mahkemesi Kararlarında Ceza Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 1998.
- Şenses, Erkan. “Ceza Muhakemesinde Hüküm Kavramı ve Hükümün Unsurları”, *Terazi Hukuk Dergisi* 7, no. 65 (2012): 85-89.
- Taner, Gökçen Fahri. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği İlkesi*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Taşkın, Ahmet. *Kamu Görevlileri Disiplin Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Toroslu, Nevzat ve Metin Feyzioğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2016.
- Tortop, Nuri. “Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları”, *Amme İdaresi Dergisi* 16, no. 3 (1983): 90.
- Tortop, Nuri. *Personel Yönetimi*. Ankara: Yargı Yayınları, 1999.
- Türk Dil Kurumu (TDK), Genel Türkçe Sözlük, (Erişim) <https://sozluk.gov.tr/>. E.T. 20.05.2022.
- Türkoğlu Arslan, Esra. “Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Hakkın Kullanılması”. *Konya Barosu Dergisi* 2, no. 1 (2018): 169-215.
- Ulusoy, D. Ali. *Türk İdare Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2022.
- Ulusoy, D. Ali. *İdari Yaptırımlar*, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2013.
- Us Doğan, Eser ve Özge Yücel Dericiler. “Kamu Görevlisi Disiplin Hukukunda Masumiyet Karinesi ve Şüpheden Sanık Yararlanır (In Dubio Pro Reo) İlkelerinin Uygulanması”, *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 1 (Nisan 2020): 1087-1122.
- Yaldız, Çağlasın. *Ceza Muhakemesi İlke ve Kurallarının Disiplin Hukukuna Etkisi*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.

- Yavuz, Hakan A. "Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Olağanüstü Kanun Yolları ile İlişkisi". *Adalet Dergisi* 148, no. 66 (2021): 497-542.
- Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhoglu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Yerdelen, Erdal. *Ceza Muhakemesinde Hükmün Gerekçesi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- Yıldırım Turan, Melikşah Şahin, Nur Kaman, Gül Üstün, Eyüp Özdemir ve Özge Okay Tekinsoy. *İdare Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2018.
- Yıldız, Dinçer. "Devlet Memurlarının Disiplin Hukuku". *Amme İdaresi Dergisi* 9, no. 1 (1976): 71-96.
- Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2011.
- Yurtcan, Erdener. *Ceza Yargılaması Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.
- Yüce, Tufan Turhan. "Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Ceza Hukukunda Geçerliliği Sorunu ve Danıştay Kararlarının Tahlili", *Danıştay Dergisi* 88, (1994): 5-13.
- Yüzbaşıoğlu, Cihan, "Ceza Yargılamalarının Disiplin Yargılamaları Bakımından Etkisi". *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 1 (2014): 687-716.
- Zor, Burç Volkan. "Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Hukukunda Uygulanabilirliği". *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, no. 1 (2022): 201-250.

MAHKEME KARARLARI

DANIŞTAY KARARLARI

Danıştay 12.Daire. E:2015/2837. K:2018/4660. T:09.09.2018.

<https://www.lexpera.com.tr/>.

Danıştay 7.Dairesi, E:2001/1. K:2001/2124. T:11.06.2001.

<https://www.lexpera.com.tr/>.

Danıştay 8.Dairesi, E:1993/1617. K:1993/4214. T:14.12.1993.

<https://www.lexpera.com.tr/>.

Danıştay 16.Dairesi. E:2015/7260. K:2015/2696. T:14.05.2015.

<https://www.lexpera.com.tr/>.

Danıştay 12.Dairesi, E:2008/2177. K:2009/1703. T:27.03.2009.

<https://www.lexpera.com.tr/>.

Danıştay 12.Dairesi, E:2010/1494. K:2013/4059. T:16.05.2013.

<https://www.lexpera.com.tr/>.

Danıştay 12.Dairesi, E:2020/3232, K:2020/4095, T:09.12.2020. www.lexpera.com.tr.

Danıştay 12.Dairesi, E:1999/3673. K:2001/2095. T:14.05.2001. (Danıştay İDDK.

E:2003/67. K:2003/436. T:20.06.2003. <https://www.lexpera.com.tr/>.

Kaynağından alıntıdır.).

Danıştay İDDK, E:2003/67. K:2003/436. T:20.06.2003. <https://www.lexpera.com.tr/>.

Danıştay 5.Dairesi, E:2016/18730. K:2017/21649. T:25.10.2017.

Danıştay 12.Dairesi, E:2008/6219. K:2011/947. T:25.02.2011. Danıştay Bilgi Bankası

(DBB).

Danıştay 8.Dairesi, E:1991/1717. K:1992/571. T:30.3.1992. Danıştay Bilgi Bankası

(DBB).

Danıştay 8.Dairesi, E:1995/5200. K:1997/507. T:18.02.1997. Danıştay Bilgi Bankası

(DBB).

Danıştay 3.Dairesi, E:1979/187. K:1979/253. T:30.03.1979. Danıştay Dergisi. S.36-

37.s.110-112.

Danıştay 8.Dairesi, E:1993/1901. K:1993/3855. T:25.11.1963, Danıştay Dergisi, Sayı:90, s.874.

Danıştay 10.Dairesi, E:1984/1773. K:1984/2029 T:03.12.1984. Danıştay Dergisi, Sayı:58-59, s.395.

Danıştay 12.Dairesi. E:2007/6148. K:2010/2851. T:26.05.2010.

Danıştay 12.Dairesi. E:2005/6353. K:2006/540. T:22.02.2006. Danıştay Dergisi, Sayı: 113. <http://www.danistay.gov.tr>.

Danıştay 12.Dairesi. E:2011/710. K:2015/861. T:10.03.2015. www.danistay.gov.tr.

Danıştay 12.Dairesi. E:2010/64. K:2011/474. T:04.02.2011.

Danıştay 12.Dairesi, E:2007/4664. K:2009/2496. T:28.04.2009.

Danıştay 12.Dairesi, E:2006/2262. K:2007/1264. T:19.03.2007.

Danıştay 12.Dairesi, E:2012/9082. K:2016/408. T:02.02.2016.
<https://www.kanunum.com>.

Danıştay 12.Daire E.2011/9670, K.2012/3553, T.25.05.2012.
<https://karararama.danistay.gov.tr/>.

Danıştay 12.Dairesi. E:2005/1237. K:2007/2565. T:22.02.2007.
<http://www.kazanci.com>.

DİDDGK, E:2019/1776. K:2020/190. T:03.02.2020. <https://www.kazanci.com.tr/>

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

AYM, B.N:2016/14253. T:02.07.2020. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

AYM, E:2016/182, K:2017/111, T:14.06.2017.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

AYM, E:2015/85, K:2016/3, T:13.01.2016.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

AYM, E:2013/28.K:2013/106. T:03.10.2013.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

AYM, E:2013/15, K:2013/131, T:14.11.2013.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

- AYM, E:2018/110. K:2018/99. T:17.10.2018.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, E:2021/16. K:2021/62. T:21.9.2021.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, E:2013/23. K:2013/123. T:31.10.2013.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, E:2017/28. K:2017/107. T:31.05.2017.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, E:2011/105. K:2012/38. T:15.03.2012.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM. E:2019/4. K:2021/78. T:04.11.2021.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, E:2016/182, K:2017/111. T:14.06.2017,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, E:2014/100, K:2015/6, T:14.01.2015.
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, E:2022/87, K:2022/121, T:13.10.2022,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, B.N:2016/13566. T:02/07/2020. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.
- AYM, B.N:2016/14253. T:02/07/2020. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.
- AYM. B.N:2018/23214. T:25.02.2021. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, B.N:2013/1503. T:02.12.2015. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, B.N:2018/9115. T:27.03.2019. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, B.N:2014/7738. T:13.07.2016. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>
- AYM, B.N.2012/665, T.13.06.2013.
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/665>
- AYM, E:1990/12. K:1991/7. T:04.04.1991, R.G.T: 13.08.1991, S.20959.
- AYM, E:1987/16. K:1988/8. T:19.04.1988. R.G.T:23.08.1988, S.19908.

AYM, E: 97/37. K:97/69. T:27.11.1997. AMKD, S.35, C. 1, (2000), s. 122.

AYM, E:93/5, K:93/25, T:06.07.1993. AMKD, S.31, C.1, (1996), s.218.

YARGITAY KARARLARI

Yargıtay 11. Ceza Dairesi. E:2015/7243. K:2017/312. T:17.01.2017.
<https://www.lexpera.com.tr/>.

Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E:2018/6795. K:2019/6654. T:23.10.2019.
<https://www.lexpera.com.tr/>.

Yargıtay 16. Ceza Dairesi. E:2018/370. K:2018/3453. T:18.10.2018.
<https://www.lexpera.com.tr/>.

Yargıtay 1. Başkanlık Kurulu, E: 2004/96, T: 29.06.2004, Nakleden; (Ömeroğlu, M. Nihat “Hukuka Aykırı Delil ve Disiplin Soruşturması”, 31.01.2011 tarihli Haber Türk Gazetesi, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/596750-hukuka-aykiri-delil-ve-disiplin-sorusturmasi>).

Yargıtay 4.Ceza Dairesi, E:2008/9363. K:2009/4359. T:10.03.2009.
<https://www.kazanci.com.tr/>.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E:2007/5. K:2008/3. T: 22.01.2008,
www.legalbank.com.

TURNITIN RAPOR

Mustafa Necati EKİNCİ-19317011007

ORJİNALLİK RAPORU

% 19	% 19	% 7	% 9
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 5
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 2
3	www.atilim.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	dspace.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	tbbdergisi.barobirlik.org.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<% 1
7	nek.istanbul.edu.tr:4444 İnternet Kaynağı	<% 1
8	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	<% 1
9	www.lexpera.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1

10	www.portalesmedicos.com İnternet Kaynağı	<% 1
11	Submitted to Atilim University Öğrenci Ödevi	<% 1
12	search.trdizin.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
13	Submitted to Marmara University Öğrenci Ödevi	<% 1
14	acikerisim.akdeniz.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
15	pdffox.com İnternet Kaynağı	<% 1
16	kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
17	fliphtml5.com İnternet Kaynağı	<% 1
18	law.yeditepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
19	kms.kaysis.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
20	www.milhukuk.com İnternet Kaynağı	<% 1
21	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1

22	acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
23	forum.barandogan.av.tr İnternet Kaynağı	<% 1
24	tez.sdu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
25	bilisimhukukudergisi.asbu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
26	kulacoglu.av.tr İnternet Kaynağı	<% 1
27	aghukuk.org İnternet Kaynağı	<% 1
28	Submitted to KTO Karatay Āniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
29	katalog.ticaret.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
30	9lib.net İnternet Kaynağı	<% 1
31	acikerisim.baskent.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
32	www.kararara.com İnternet Kaynağı	<% 1
33	jurix.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1

34	acikerisim.dicle.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
35	acikerisim.ybu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
36	hukukms.bandirma.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
37	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<% 1
38	alonot.com İnternet Kaynağı	<% 1
39	moam.info İnternet Kaynağı	<% 1
40	www.anayasa.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
41	www.danistay.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
42	Submitted to Istanbul Kultur University Öğrenci Ödevi	<% 1
43	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
44	ankarabarusu.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
45	katalog.iku.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1

46	test.legalbank.net İnternet Kaynağı	<% 1
47	acikerisim.karatay.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
48	acikerisim.uludag.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
49	insanhaklariizleme.org İnternet Kaynağı	<% 1
50	www.ankarabarusu.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
51	ERMENEK, İbrahim. "İcra ve iflas kanunu'nda öngörülen cezai hükümler bakımından ne bis in idem ilkesinin uygulama alanı", Türkiye Adalet Akademisi, 2014. Yayın	<% 1
52	Submitted to Galatasaray University Öğrenci Ödevi	<% 1
53	acikerisim.iku.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
54	www.turkmenkitabevi.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
55	www.yasader.org İnternet Kaynağı	<% 1
56	Submitted to Middle East Technical University Öğrenci Ödevi	<% 1

57	insaat.erciyes.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
58	openaccess.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
59	www.jurix.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
60	Submitted to Istanbul Medipol Āniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
61	Submitted to Yeditepe University Öğrenci Ödevi	<% 1
62	ikincisayfa.com İnternet Kaynağı	<% 1
63	katalog.marmara.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
64	sosyalbilens.harran.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
65	taad.taa.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
66	www.dicle.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
67	www.ibrahimpinar.com İnternet Kaynağı	<% 1
68	ÖZLÜER, Ilgın Özkaya. "İdari yaptırımların özellikleri ve çevre kanunu", Ankara Barosu,	<% 1

2015.

Yayın

69	dosya.gsu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
70	www.bingol.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
71	www.disiplinhukuku.com İnternet Kaynağı	<% 1
72	www.seckin.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
73	Submitted to Beykent Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
74	Submitted to The Catholic University of America Öğrenci Ödevi	<% 1
75	www.hukuki.net İnternet Kaynağı	<% 1
76	Submitted to Kirikkale University Öğrenci Ödevi	<% 1
77	slideplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<% 1
78	www.iksadkongre.com İnternet Kaynağı	<% 1
79	İTİŞGEN, Rezzan. "Ceza muhakemesi hukukunda istinaf", Türkiye Adalet Akademisi,	<% 1

2014.

Yayın

80 BOZ, Selman Sacit. "MEMUR DİSİPLİN HUKUKUNA HÂKİM OLAN TEMEL İLKELER?", Selçuk Üniversitesi, 2017.

Yayın

<% 1

81 DURSUN, DURSUN. "ALMANYA'DA İDARİ SUÇ VE CEZALARDA KANUNİLİK İLKESİNİN UYGULANMASI", Uyuşmazlık Mahkemesi, 2017.

Yayın

<% 1

82 Submitted to Istanbul Aydin University

Öğrenci Ödevi

<% 1

83 Submitted to Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

<% 1

84 Submitted to Selçuk Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

<% 1

85 UZ, Abdullah. "Disiplin hukukunda tekerrür ve tekerrüre bağlanan hukuki sonuçlar üzerine farklı bir yaklaşım", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013.

Yayın

<% 1

86 adaletdergisi.adalet.gov.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

87 hdl.handle.net

İnternet Kaynağı

<% 1

88	okhamzaok.wordpress.com İnternet Kaynağı	<% 1
89	www.icisleri.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
90	www.vedatkitapcilik.com İnternet Kaynağı	<% 1
91	Submitted to Bahcesehir University Öğrenci Ödevi	<% 1
92	barandogan.av.tr İnternet Kaynağı	<% 1
93	cdn.istanbul.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
94	hukuk.marmara.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
95	iupress.istanbul.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
96	medyanoz.org İnternet Kaynağı	<% 1
97	openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
98	web.archive.org İnternet Kaynağı	<% 1
99	www.halkkitabevi.com İnternet Kaynağı	<% 1

100 www.idare.gen.tr İnternet Kaynağı <% 1

101 www5.tbmm.gov.tr İnternet Kaynağı <% 1

102 ahmetsaltik.net İnternet Kaynağı <% 1

103 www.cairn.info İnternet Kaynağı <% 1

104 www.cocuklaricinadalet.org İnternet Kaynağı <% 1

105 www.icomir.org İnternet Kaynağı <% 1

106 www.isveiscidavalari.com İnternet Kaynağı <% 1

107 acikerisim.deu.edu.tr İnternet Kaynağı <% 1

108 buken.av.tr İnternet Kaynağı <% 1

109 earsiv.cankaya.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı <% 1

110 kongre.akademikiletisim.com İnternet Kaynağı <% 1

111 kongre.erbakan.edu.tr İnternet Kaynağı <% 1

112	kpsyardmcm.wordpress.com İnternet Kaynağı	<% 1
113	osnet.blogcu.com İnternet Kaynağı	<% 1
114	sarikayakarayhukuk.com İnternet Kaynağı	<% 1
115	sevgiligiyim.com İnternet Kaynağı	<% 1
116	www.hurriyet.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
117	www.kirikkalebarosu.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
118	acikerisim.karabuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
119	avukatlarasor.net İnternet Kaynağı	<% 1
120	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<% 1
121	documents.mx İnternet Kaynağı	<% 1
122	engellileriz.blogspot.com İnternet Kaynağı	<% 1
123	tbbyayinlari.barobirlik.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1

124 www.coursehero.com <% 1
İnternet Kaynağı

125 www.emsal.co <% 1
İnternet Kaynağı

126 GERÇEKER, Hasan. "Spor Hukuku ile Ceza Hukuku İlişkisi - Hukuk Boyutunda Doping", Seçkin Yayıncılık A.Ş, 2016.
Yayın <% 1

127 TAŞDEMİR, Hakan and GİRĞİN, A, Pınar. "III. Sütuna ilişkin ilk ön karar davası - gözütok ve brügge kararına ilişkin bir değerlendirme", Doğuş Üniversitesi, 2008.
Yayın <% 1

128 normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr <% 1
İnternet Kaynağı

129 rahmiofluoglu.blog <% 1
İnternet Kaynağı

130 ERDEM, Ali. "HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI", İzmir Barosu, 2013.
Yayın <% 1

131 YILDIRIM, Ramazan and KOZANOĞLU, Gonca. "Yükseköğretim kurumlarında çalışan kamu görevlilerinin disiplin soruşturmasında hukuk birimlerinin olması gereken görev ve yetkileri", Türkiye Adalet Akademisi, 2015.
Yayın <% 1

133 ŞENSES, Erkan. "Ceza muhakemesi
hukukunda ceza verilmesine yer olmadığı
kararı", Türkiye Barolar Birliği, 2013.
Yayın

Alıntılarını çıkart üzerinde
Bibliyografyayı Çıkart üzerinde

Eşleşmeleri çıkar Kapat

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Mustafa Necati Ekinci

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Hukuk Fakültesi	Atılım Üniversitesi	2017
Yüksek Lisans	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Atılım Üniversitesi	2019-2023

İş Deneyimi:

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl
Sert Hukuk Bürosu	Stajyer Avukat	2017-2018

Yabancı Diller: İngilizce

Yayımlar: -

Tarih: 25.04.2023

